

Татарстан Республикасы
Арча муниципаль районының
Арча шәһәре муниципаль берәмлеге
Арча шәһәр Советы
422000, Арча ш. Совет мәйданы, 27
тел. 3-16-25, 3-12-35

Муниципальное образование
город Арск
Арского муниципального района
Республики Татарстан
Совет города Арск
422000, г. Арск, площадь Советская, 27
тел. 3-16-25, 3-12-35

Арча шәһәр Советы

КАРАРЫ

«22» сентябрь, 2022 ел

№81

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге Уставы нигезендә Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Арча шәһәр Советы **КАРАР БИРДЕ:**

1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен кушымта нигезендә расларга.

2. «Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында» Арча шәһәр Советының 2019 елның 12 июлендәге 122 номерлы карарын үз көчен югалткан дип танырга.

3. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукий мәгълүмат рәсми порталында (pravo.tatarstan.ru) һәм Арча муниципаль районы сайтында бастырып чыгарырга.

4. Әлеге карар рәсми басылып чыккан көннән үз көченә керә.

5. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну Арча шәһәр башкарма комитеты житәкчесенә йөкләргә.

«Арча шәһәре» муниципаль
берәмлеге башлыгы,
Арча шәһәр Советы рәисе

И.Г.Нуриев

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы «Арча шәһәре» муниципаль
берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләре

I. Гомуми нигезләмәләр

1 статья

Әлеге Кагыйдәләр Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы, "Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында" 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль закон, "Әйләнә-тирә мохитне саклау турында" 10.01.2002 ел, № 7-ФЗ Федераль закон, "Житештерү һәм куллану калдыклары турында" 24.06.1998 ел, № 89-ФЗ Федераль закон, "Россия Федерациясендә янгынга каршы режим кагыйдәләренә үзгәрешләр кертү турында" 30.12.2017 ел, №1717 Россия Федерациясе Хөкүмәте карары, "Жирлекләр, шәһәр округлары, шәһәр эчендәге районнар территорияләрен төзекләндерү кагыйдәләрен әзәрләү өчен методик рекомендацияләренә раслау турында" Россия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь хужалык министрлыгының 13.04.2017 ел, №711/ пр боерыгы нигезендә эшләнә.

2 статья

1.Әлеге кагыйдәләр түбәндәгеләрне билгели: биналарны (торак йортларны да кертеп), корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен карап тоту, әлеге биналарның һәм корылмаларның фасадлары һәм коймаларының тышкы кыяфәтенә карата таләпләр, аларны төзекләндерү буенча эшләр исемлеге һәм аларны башкару ешлыгы; биналарның (биналарның) һәм корылмаларның милекчеләренәң якын-тирә территорияләренә төзекләндерүдә катнашу тәртибе; «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү, урамнарны яктырту, территорияне яшелләндерү, урам исемнәре һәм йорт номерлары язылган күрсәткечләр кую, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту.

3 статья

1.Әлеге кагыйдәләр «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә барлык физик һәм юридик затлар тарафыннан үтәләргә тиеш.

4 статья

1.Беркетелгән территорияләренә һәм ишегалды территорияләрен карап тоту һәм жыештыру өчен җаваплы затлар (алга таба текст буенча-җаваплы затлар) - жир кишәрлекләре, биналар, корылмалар, ясалма корылмалар, жир асты һәм жир өсте инженерлык коммуникацияләре, аларның конструктив элементлары һәм инженерлык белән тәмин итү объектлары милекчеләре һәм (яки) файдаланучылары булган гражданныр, вазыйфаи һәм юридик затлар, хосусый эшмәкәрләр, шулай ук төзелгән шартнамәләр нигезендә территорияләренә карап тоту һәм жыештыру эшләрен башкаручы юридик һәм физик затлар, шәхси эшмәкәрләр.

5 статья

1.Әлеге кагыйдәләрнең үтәләшен контрольдә тотуны эчке эшләр органнары (киләштерү буенча), санитар-эпидемиологик күзәтчелек (киләштерү буенча) һәм башка вәкаләтле органнар, оешмалар ярдәме белән Башкарма комитет тәэмин итә.

6 статья

1.Әлеге кагыйдәләр «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын жыю, чыгару, ташу, утильләштерү һәм эшкәртү буенча мөнәсәбәтләрне жайга салмый.

2 бүлек. Төп төшенчәләр

7 статья

1.Әлеге Кагыйдәләрне гамәлгә ашыру максатларында түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

жирле эһәмияттәге автомобиль юлы-транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән һәм автомобиль юлына бүлеп бирелгән полоса чикләрендә һәм аларда урнашкан жир кишәрлекләрен яисә конструктив элементлар (юл полотносы, юл өслеге һ.б.) һәм аның технологик өлеше булган юл корылмалары, саклагыч юл корылмалары, ясалма юл корылмалары, житештерү объектлары, автомобиль юлларын төзекләндерү элементларын үз эченә алган транспорт инфраструктурасы объекты;

арборицидлар-агач-куак чүп үләннәренә каршы кулланыла торган химик матдәләр;

хужасыз транспорт чарасы - милекчесе яки хужасы билгеле булмаган йә, әгәр законда башкасы каралмаган булса, милекче баш тарткан милекче хокукыннан баш тарткан транспорт чарасы;

территорияне төзекләндерү - муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгеләнгән чаралар комплексын тормышка ашыру, гражданның яшәү шартларын яхшырту, «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясенә санитар һәм эстетик торышын яхшырту, мондый территорияләрдә урнашкан торақ пунктлар территорияләрен, шул исәптән гомуми кулланылыштагы территорияләрне, жир кишәрлекләрен, биналар, төзелмәләрне, корылмаларны карап тоту буенча эшчәнлек.

Сосновский балтырганы - биек булып үсә торган үсемлек, балтырганнар семьялыгы, зонтиклылар төренә керә. Үсемлек озак төзәлми торган көчле жәрәхәт ясау үзлегенә ия;

ташланган транспорт чарасы – чит кешеләр керә алырлык (ишекләре булмау яки ябылмау, кузов пыяласы булмау, кузовның башка элементлары булмау һ. б. сәбәпле), шулай ук билгеләнеше буенча файдалану мөмкинлеге булмау (тәгәрмәчләре тишек, тәгәрмәчләре булмау, башка конструктив детальләре һ. б. булмау сәбәпле) һәм шул ук вакытта транспорт чараларын саклау өчен билгеләнмәгән гомуми кулланылыштагы урыннарда (йорт яны территорияләрендә) урнаштырылган, жәяүлеләр узуга, территорияне жыештыруга, махсус транспорт һәм чүп жыю машиналарының подъездларга һәм чүп контейнерларына килә алуына комачаулый торган һәм (яки) әлеге Кагыйдәләрне бозып

урнаштырылган, хужасы тарафыннан алты ай һәм аннан да күбрәк вакытка калдырылган транспорт чарасы;

бункер - зур габаритлы калдыкларны туплау өчен билгеләнгән чүп жыйгыч;

вертикаль яшелләндерү- стационар һәм мобиль яшел үсентеләр урнаштыру өчен балкон, лоджия, галерея, терәк стеналар, биналарның һәм корылмаларның алгы өслекләрен куллану;

квартал эчендәге (жирле) юл-магистраль урамнардан торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына кадәр транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте өчен билгеләнгән автомобиль юлы;

төзекләндерүне торгызу-юлның бөтен киңлегенә ясалма капламны, тротуарны сыйфатлы итеп торгызуны, бордюрлы ташны кире кайтаруны, туфракның уңдырышлы катламын торгызуны, газон үләннәрен чәчү һәм бозылган яшел үсентеләр утыртуны үз эченә алган эшләр комплексы;

витрина-фасадның бер өлешен алып торучы тоташ пыяла рәвешендә пыяла уем (тәрәзә, витраж);

барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектурасы- биналарның һәм аларның фасадларының жирлекнең тышкы кыяфәтен формалаштыручы архитектура-сәнгать һәм шәһәр төзелеше үзенчәлекләре;

тышкы яктырту ысулы- мәгълүмати конструкцияне аңа жибәрелгән яктылык чыганагы белән яктыртыла торган яктырту ысулы;

квартал эчендәге (жирле) юл-магистраль урамнардан торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте өчен билгеләнгән автомобиль юлы;

төзекләндерүне торгызу-юлның бөтен киңлегенә ясалма капламны, тротуарны сыйфатлы торгызуны, бордюр ташын кире урнаштыруны, туфракның уңдырышлы катламын торгызуны, газон үләннәрен һәм бозылган яшел үсентеләр утыртуны, реклама конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын торгызуны үз эченә алган эшләр комплексы;

газон – махсус сайланган үләннәрдән торган, парк һәм ландшафт композициясенә фон яисә мөстәкыйль элемент булып торучы үлән катламы;

гербицидлар-үсемлекләргә юк итү өчен кулланыла торган химик матдәләр;

шәһәр территориясе - "Арча шәһәре" муниципаль берәмлеге чикләрендә урнашкан территория;

килүчеләр өчен машина кую урыны-торак зоналарга килүчеләргә жиңел автомобильләр кую өчен билгеләнгән ачык майданчык;

ишегалды корылмалары - жир кишәрлегендә урнашкан вакытлыча ярдәмче корылмалар (базылар, күгәрченлекләр, сарайлар һ. б.);

ишегалды территориясе-бер яки берничә күпфатирлы йорт янындагы һәм анда яшәүче затларның гомуми кулланылышында булган һәм аларның эшләвен тәмин итә торган территория. Күпфатирлы йортларның ишегалды территориясендә балалар мәйданчыклары, ял итү урыннары, киём киптерү, автомобиль кую урыннары, яшел үсентеләр һәм башка жәмәгать кулланылышы объектлары урнаша;

балалар мәйданчыгы- балалар уеннары өчен билгеләнгән объектлар (таулар, карусельләр, таган, комлыклар һәм (яки) башка шундый объектлар урнашкан жир кишәрлеге);

йорт хайваннары- аның вакытлыча яки даими күзәтүе астында һәм аларны тоту урыны булып зоопарклар, зообакча, цирклар, зоотеатрлар, дельфинарийлар, океанариумнар тормаган, хужа карамагында булган хайваннар (асрау тыелган хайваннар исемлегенә кертелгән хайваннардан тыш);

йорт биләмәсе-ишегалды корылмалары булган шәхси торақ йорт һәм әлеге йорт урнашкан жир кишәрлеге;

йорт билгеләре - аншлаг (урам, мәйдан, проспект исеме күрсәткече), йорт номеры (йорт һәм корпус номеры күрсәткече), подъезд һәм фатирлар номеры күрсәткече, объектның инвалидлар өчен булуы символы, флаглар, истәлекле такталар, полигонометрик билге, янғын гидранты күрсәткече, грунт геодезик билгеләре күрсәткече, магистраль камералары һәм суүткәргеч челтәр кое күрсәткечләре, канализация күрсәткече, жир асты газүткәргеч корылмалары күрсәткече);

сыек көнкүреш калдыклары-халыкның тормыш эшчәнлеге нәтижәсендә барлыкка килә торган хужалык-көнкүреш сулары, үзәкләштерелгән су бүлү системасына тоташтырылмаган (технологик яктан тоташтырылмаган) корылмаларга һәм ташландык суларны кабул итү һәм туплау өчен билгеләнгән жайланмалар;

бина-капиталь төзелеш объекты, ул автоном рәвештә төзелергә, төзекләндерелергә һәм кулланылырга мөмкин булган бердәм күләмле төзелеш системасын тәшкит итә (төзелешкә бер рөхсәт нигезендә төзелгән);

яшел утыртмалар-билгеле бер территориядә агач-куак һәм үләннәр үскән урын;

жир кишәрлеге - чикләре федераль законнар нигезендә билгеләнгән жир өслегенең бер өлеше;

жир эшләре-жир казу, грунт жәю, территорияне яки грунт катламын бозып, юлларны һәм тротуарлар төзү (жәю) белән бәйлә эшләр;

эшчәнлек алып бару зонасы- төзелеш, инженерлык коммуникацияләрен урнаштыру, капитал һәм башка ремонт эшләре рөхсәт ителгән киртәле территория. Башка эш (авария хәләндәгеләрдән тыш) башкару, жиһазлар, материаллар, калдыклар, техник инвентарьлар урнаштыру тыела;

инженерлык коммуникацияләре-инженерлык-техник тәмин итү челтәрләре: суүткәргеч, канализация, жылылык, торба үткәргечләр, электр тапшыру линияләре, элемент һәм башка инженерлык корылмалары, жирлек территориясендә булганнары яисә сузыла торган башка инженерлык корылмалары;

контейнер -каты коммуналь калдыклар (зур габаритлы калдыклардан тыш) салу өчен билгелэнгән чүп жыйгыч;

контейнер майданчыгы-каты коммуналь калдыкларны жыю урыны (майданчыгы), әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендә Россия Федерациясе законнары һәм халыкның санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итү өлкәсендә Россия Федерациясе законнары таләпләре нигезендә төзелгән һәм контейнерлар һәм бункерлар урнаштыру өчен билгелэнгән урын;

компенсацияле яшелләндерү-юкка чыгарылган яки зыян күргән агачлар урынына яшел үсентеләрне яңадан утырту;

түбәне яшелләндерү- бина һәм корымаларның түбәләрен архитектура-ландшафт объектлары (газоннар, чәчәк түтәлләре, бакчалары, агачлар һәм куаклар белән майданчыклар һәм башкалар) төзү өчен куллану;

яңгыр канализациясе - өске (яңгыр, кар), су сибү һәм дренаж суларын жибәрү өчен билгелэнгән инженерлык корымалары (желоблар, яңгыр кирәк-яраклары, лотоклар һәм торбалар) белән бәйле технологик комплекс;

кече архитектура формалары – (алга таба –КАФ) - монументаль-декоратив бизәү элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү жайланмалары (беседкалар, аркалар, бакча-парк скульптурасы, вазоннар, чәчәк түтәлләре, шпалерлар), су жайланмалары (фонтаннар, бюветлар, декоратив сулыклар), муниципаль мебель (ял итү өчен эскәмияләр, жәмәгать урыннары, рекреацияләр һәм ишегаллары территорияләрендә урнаштырылган эскәмияләр, өстәл уеннары өчен өстәлләр, бакча һәм урам жиһазлары), коммуналь-көнкүреш һәм техник жиһазлар (көнкүреш чүп-чары жыю өчен контейнерлар, урналар, почта тартмалары, инженерлык жиһазлары элементлары) һ.б.;

чүп-чар өеме-контейнер майданчыгында яки теләсә кайсы башка территориядә үзбелдекле ташлану нәтижәсендә барлыкка килгән 1 куб. метрдан артмаган күләмдә каты көнкүреш калдыклары һәм зур габаритлы жыелган чүп-чар;

тышкы яктырту-тәүлекнең караңгы вакытында юлларны, урамнарны, майданнарны, паркларны, скверларны, ишегалларын һәм жәяүлеләр юлларын яктырту өчен билгелэнгән элементларның жыелмасы;

рөхсәтсез ясалган чүплек- юридик яки физик затлар эшчәнлегенә барышында барлыкка килгән рөхсәтсез каты көнкүреш калдыклары, эре габаритлы яисә төзелеш калдыклары, башка чүп-чар ташланган урын;

стационар булмаган сәүдә объекты- жир кишәрлегенә ныклы бәйләнмәгән вакытлыча (шул исәптән күчмә), инженер-техник тәэмин итү челтәрләренә тоташмаган сәүдә ноктасы;

тышкы яктырту объектлары (яктырту жиһазлары) - урамнарда, скверларда, паркларда урнаштырылган яктырту приборлары (яктырткычлар, прожекторлар), мондый яктырту өчен махсус билгелэнгән баганаларда, биналарның стеналарында, корымаларның түшәмнәрендә, металл, тимер-бетон һәм башка биналарның конструкцияләрендә, корымаларында һәм жәмәгать кулланылышының башка урыннарында урнаштырыла ала;

төзеклэндөрү объектлары-жирдә ясалма капламалар (асфальт-бетон, бетон катламы), ижтимагый-эшлекле, торак һәм рекреацион зоналарда жир өслегенең башка өлешләре, биналар һәм корылмалар булмаган майданнар, урамнар, юллар, велосипед юллары, ишегалды эчендәге урын, балалар, спорт һәм спорт-уен майданчыклары, хужалык майданчыклары; жирле әһәмияттәге автомобиль юллары; махсус сакланыла торган табигать объектлары һәм тарихи-мәдәни әһәмияттәге жирләр, зиратларны төзеклэндөрү элементлары сыйфатында карала торган яшел үсентеләр (агачлар, куаклар, газон һ. б.); тышкы яктырту һәм архитектура-сәнгать яктырткычларын урнаштыру; коймалар, капкалар, балалар, спорт һәм спорт-уен майданчыклары объектлары; бәйрәм үткәрү һәм башка бизәү предметлары; территорияне санитар яктан тәртиптә тоту өчен билгеләнгән урыннар, жиһазлар һәм корылмалар, шул исәптән чүп-чар жыю һәм чыгару өчен жиһазлар һәм корылмалар; житештерү зоналарын һәм аерым житештерү объектларын төзеклэндөрү сыйфатында карала торган объектлар, инженерлык инфраструктурасы зоналары, махсус билгеләнештәге зоналар, шулай ук тиешле санитар-сак зоналары; аерым торак биналарның, житештерү һәм инженерлык корылмаларының тышкы кыяфәте; субъектларның гамәлләре законнарда билгеләнгән төзеклэндөрү кагыйдәләре һәм нормалары белән жайга салына торган башка объектлар;

стационар булмаган объектларны, ясалма төзеклэндөрү объектларын урнаштыру, юллар төзү һәм ремонтлау, биналар, корылмалар, яшеллэндөрү буенча чаралар, инженерлык коммуникацияләрен төзү, үзгәртеп кору һәм ремонтлау белән бәйле жир эшләре башкару буенча мәжбүри таләпләр - билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелгән рөхсәт һәм проект документлары, махсус оешмалар белән килешүләр һәм куркынычсызлыкны тәмин итү, санитар нормаларны үтәү һәм дәүләт һәм муниципаль стандартлар нигезендә муниципаль берәмлек территориясенең эстетик торышын саклау буенча чаралар комплексын үтәү;

яшеллэндөрү-шәһәр тирәлеген үсемлек компонентларыннан актив файдалану юлы белән төзеклэндөрү һәм ландшафт оешмасы, шулай ук инженерлык төрләре буенча эшләр (вертикаль планлаштыру, терраса төзү һәм башкалар) һәм агачлар, шул исәптән эре агачлар, куаклар утырту юлы белән яшеллэндерелгән территорияләргә төзеклэндөрү, газоннар, чәчәк түтәлләре, альпинарийлар һәм рокарийлар булдыру, махсуслаштырылган бакчалар һәм һ.б. белән бәйле комплекслы эшчәнлек;

гомуми файдаланудагы яшеллэндерелгән территорияләр-төрле ял итү формалары өчен билгеләнгән урыннар (урман парклары, бакчалары, скверлар, бульварлар, шәһәр урманнары);

чикле файдаланудагы яшеллэндерелгән территорияләр-дәвалау, балалар укыту һәм фәнни учреждениеләр, сәнәгать предприятиеләре, спорт комплекслары, торак кварталлар;

махсус билгеләнештәге яшеллэндерелгән территорияләр -санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратларны яшеллэндөрү, питомниклардагы үсентеләр;

ордер -жир һәм төзелеш эшләрен башкаруга хокук бирүче документ;

аеруча сакланылучы табигать территорияләре - жирле үзидарә органнары карарлары белән тулысынча яки өлешчә хужалык куллануыннан алынган һәм алар өчен махсус саклау

режимы билгелэнгән табиғый комплекслар һәм объектлар урнашкан аерым табиғатне саклау, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм сәламәтләндрәү эһәмияткә ия булган объектлар урнашкан жир кишәрлекләре, су өслеге һәм һава;

жәмәгатъ транспортын көтү тукталышы-жәмәгатъ транспорты тукталышлары, пассажирларны утырту һәм төшерү зонасы һәм жәмәгатъ транспорты пассажирларын көтү зонасы булган махсус жиһазландырылган мәйданчык;

пандус- аз хәрәкәтләнүче төркемнәр һәм сәламәтлеге чиклэнгән гражданныр өчен төрле объектларга керергә мөмкинлек бирә торган баскыч;

парковка (автомобиль куо урыны) - автомобиль юлының бер өлеше һәм (яисә) юлның йөрү өлешенә һәм (яисә) тротуарларга, юл кырыйларына, эстакада яки күпернең бер өлеше яисә урам-юл челтәренең башка объектларына һәм транспорт чараларын түлүле нигездә куо өчен махсус билгелэнгән һәм жиһазландырылган урын;

бинаның алгы ягын (фасадын) бизәү паспорты-бердәм архитектура һәм төс чишелешен билгеләүче һәм аерым торучы бинаның фасадын тышкы бизәүгә таләпләрне билгеләүче килешенгән һәм билгелэнгән тәртиптә расланган документ;

жәяүлеләр зоналары- зур тизлекле жир өсте жәмәгатъ транспорты тукталышлары, хезмәт күрсәтү объектлары, тарих һәм мәдәният һәйкәлләре, рекреацияләр, жәяүлеләр агымының күпләп тупланган урыннарында транзит хәрәкәт итү максатларында һәм билгеле бер характеристикаларга ия булган шәһәр территориясенә жәяүлеләр йөри торган участкалары. Жәяүлеләр зоналары эспланадаларда, жәяүлеләр урамнарында, торақ пункт мәйданының жәяүле өлешләрендә формалашырга мөмкин;

жәяүлеләр коммуникациясе- тротуарлар, аллеялар, юллар, жәяүлеләр бәйләнешен тәмин итүче сукмақлар. Жәяүлеләр коммуникацияләрен муниципаль берәмлек территориясендә жәяүлеләр өчен элемент һәм хәрәкәт итүне тәмин итә. Торақ пункт территориясендә жәяүлеләр коммуникацияләрен урнаштырганда транспорт коммуникацияләре белән кисешүләренә минималь санын, жәяүлеләр коммуникацияләре системасының өзлексезлеген, кешеләрнең, шул исәптән инвалидларның һәм аз хәрәкәтләнүче төркемнәрнең куркынычсыз, каршылыксыз һәм уңайлы хәрәкәт итү мөмкинлеген тәмин итәргә кирәк;

автостоянка мәйданчыгы-жиңел автомобильләр һәм башка мототранспорт чаралары (мотоцикллар, мотороллер, мотоколяскалар, мопед, скутерлар) саклау өчен билгелэнгән махсус ачык мәйданчык;

хайваннарны урамда йөртү һәм өйрәтү мәйданчыгы-йорт хайваннарын урамда йөртү һәм өйрәтү өчен билгелэнгән территориянең аерым участогы;

яшел утыртмаларга зыян китерү- яшел үсентеләрнең жир өсте өлешенә һәм тамыр системасына механик, химик һәм башка зыян китерү, шул исәптән яшел үсентеләрне яисә туфракны зарарлы яки пычраткыч матдәләр белән пычрату;

су басу - елгаларда, сусаклагычларда су арту нәтижәсендә грунт суларының артуы, атмосфера явым-төшемнәре, кар эрү, юлларга асфальт-бетон катламын,

тротуарларны, инженерлык системаларыннан һәм коммуникацияләрдән су агызуны сыйфатсыз урнаштыру нәтижәсендә юл участогы, транспорт тоннельләрен, территорияләрнең бер өлешен су басу. 2 кв. метрдан артык майданлы территория 3 см тирәнлектә су астында калса, ул территорияне су баскан дип санала.

йорт яны территориясе-шәхси йорт яки күпфатирлы йортка технологик һәм функциональ яктан турыдан-туры бәйләнгән территория;

якын-тирә территория- чикләре Россия Федерациясе субъекты законы белән билгеләнгән тәртиптә муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгеләнгән бина, корылма, жир участогы янындагы гомуми файдаланудагы территория;

продукт бирә торган хайваннар һәм кош-корт - берничә тапкыр яки даими куллану өчен азык-төлек (сөт, йон, йомырка һәм башка) алу өчен асрала торган хайваннар һәм кош-корт;

төзекләндерү проекты-текст һәм график формадагы материалларны үз эченә алган, территорияне һәм башка объектларны төзекләндерү буенча проект чишелешләрен билгели торган документлар;

тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру проекты (паспорты) -төзекләндерү элементларының тышкы кыяфәтен һәм урнашу урынын билгели торган муниципаль хокукый акт белән расланган, атап әйткәндә тышкы мәгълүмат чараларын билгели торган һәм аны идентификацияләү өчен кирәкле башка белешмәләрне үз эченә алган билгеле формадагы документ;

территорияне санитар чистарту-билгеле бер территориядән каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны жыю, чыгару һәм утильләштерү (зарарсызландыру);

авыл хужалыгы хайваннары - терлекчелек һәм башка авыл хужалыгы продукциясе житештерү өчен кулланыла торган хайваннар, кыйммәтле мехлы хайваннар, куяннар, умарта кортлары һәм башкалар;

төзекләндерү объекттын карап тоту-чисталыкны тәмин итү, төзекләндерү объектларының, аларның аерым элементларының техник, физик, санитар һәм эстетик халәтен тиешле дәрәжәдә тоту;

территорияләрне карап тоту-биналар, корылмалар, кече архитектура формалары, коймалар, төзелеш майданчыклары, яшел үсентеләр, жир кишәрлегендә урнашкан транспорт инфраструктурасы объектларын үз вакытында ремонтлау һәм карап тоту белән бәйле чаралар комплексы;

юлларны, квартал эчендәге юлларны һәм башка юл инфраструктурасын карап тоту-аларны тиешле тәртиптә һәм чисталыкта тоту, автомобильләр һәм жәяүлеләр юлы, тротуарлар, юллар, урамнар, квартал эчендәге юллар һәм юл хужалыгының башка элементларының тоткарлыксыз эшен тәмин итү буенча чаралар комплексы;

жирле әһәмияттәге юлларны карап тоту-юл, юл корылмаларының, юлларны комплекслы төзекләндерү элементларының транспорт-эксплуатацион торышына ярдәм итә торган эшләр комплексы;

яңгыр коеларын (яңгыр канализациясен), жир асты коммуникацияләре коеларын (корылмаларын) карап тоту- яңгыр сулары канализациясенә һәм жир асты инфраструктурасының башка элементларын гамәлдәге дәүләт һәм муниципаль стандартлар таләпләренә туры китереп куллану буенча чаралар комплексы;

махсулаштырылган автостоянка- хужасыз транспорт чараларын саклау өчен билгеләнгән һәм махсус жиһазландырылган майданчык;

махсус оешмалар - муниципаль контрактлар нигезендә муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү өлкәсендә эшчәнлекнең махсус төрләрен гамәлгә ашыручы, шул исәптән транспорт чараларын махсулаштырылган машина куя урынына күчәрүне гамәлгә ашыручы оештыру-хокукий формадагы юридик затлар;

транспорт чараларын урнаштыру өчен махсус билгеләнгән урыннар-закон нигезендә оештырылган автомобиль стоянкалары, гаражлар, ремонт остаханәләре һәм башка биналар, техника саклау (хезмәт күрсәтү) өчен билгеләнгән биналар; Россия Федерациясе Министрлар Советы - Россия Федерациясе Хөкүмәтенә "Юл хәрәкәте кагыйдәләре турында" 1993 елның 23 октябрендәге 1090 номерлы карары белән расланган Россия Федерациясе Юл хәрәкәте кагыйдәләре нигезендә билгеләнгән парковкалар (парковка урыннары)";

спорт майданчыгы- физик культура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен билгеләнгән объектлар (баскетбол шитлары, брусъялары, гимнастик стена, турниклар һәм (яки) башка шундый объектлар урнашкан территория);

тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы - оешма урнашкан урында һәм (яки) эшчәнле алып барган урында биналарны мәгълүмати рәсмиләштерү максатларында, кулланучыларга "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9 статьясы нигезендә реклама белән бәйлә максатларны эзәрлекләмәгән мәжбүри булган мәгълүматны житкерү өчен оешманың фирма атамасы (исеме), аның урнашу урыны (адресы) һәм эш режимы турында мәгълүмат шулай ук территорияне төзекләндерү элементы булып тора. "Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары" һәм "тышкы мәгълүмат чарасы" төшенчәләре тәңгәл;

төзелеш майданчыгы-яңа төзелеш (шул исәптән төзелеп бетмәгән төзелеш объектлары), шулай ук гамәлдәге күчәмсез милек объектларын, корылмаларны төзү һәм (яки) монтажлау һәм сүтү, ремонтлау, реконструкцияләү өчен техник яктан яңадан жиһазландырылган урын;

тактиль катлам-өслек катламының фактурасы сизелерлек үзгәргән катлам;

каты коммуналь калдыклар-физик затлар тарафыннан куллану процессында торак урыннарында барлыкка килә торган калдыклар, шулай ук физик затлар тарафыннан шәхси һәм көнкүреш ихтияжларын канәгатьләндерү максатларында торак урыннарында куллану барышында үзләренә куллану үзәнчәлекләрен югалткан товарлар. Каты коммуналь калдыкларга шулай ук юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр эшчәнлегенә процессында барлыкка килә торган калдыклар да керә;

гомуми файдаланудагы территорияләр – барлык кешеләр тоткарлыксыз файдалана ала торган территорияләр (майданнар, урамнар, йөрү юллары, яр буйлары, гомуми файдаланудагы су объектларының яр буе полосалары, скверлар, бульварлар);

транспорт чарасы-юл буйлап кешеләрне, йөкләрне һәм жайланмаларны ташу өчен билгеләнгән жайланма (тагылмалар, ярымприцеплар һәм транспорт чарасы белән хәрәкәт итү өчен кирәкле башка жайланмалар);

территорияләрне жыештыру-житештерү һәм куллану калдыкларын, башка чүп-чар, карны махсус билгеләнгән урыннарга жыю, чыгару белән бәйле эшчәнлек төре, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәмин итүгә һәм әйләнә-тирә мохитне саклауга юнәлтелгән башка чаралар;

күрсәткечләр- биналарның алгы ягына урнаштырылган урам исемнәре, йортлар, подъезд һәм фатир номерлары, янғын гидранты, грунт геодезик билгеләре, магистраль камералар һәм суүткәргеч челтәр коелары, шәһәр канализациясе, жир асты газүткәргеч корылмалары, полигонометрик билге, инвалидлар өчен объектның үтемлелеген күрсәтүче билгеләр;

- туризм объектлары, мәгариф объектлары, дәүләт һәм муниципаль учреждениеләр турында гомумиләштерелгән мәгълүмат булган күрсәткечләр

вәкаләтле органнар-үз компетенциясе кысаларында жирлек территориясен төзекләндерү эшен оештыру, координацияләр һәм тикшереп тору эшен башкаручы муниципаль берәмлекнең функциональ һәм территорияль органнары;

чүп савыты (урна) -чүп жыю өчен 0,2 кубометрдан 0,5 кубометрга кадәр күләмле махсуслаштырылган савыт (чиләк, тартма һәм башка шундый савытлардан тыш);

фасад -бинаның тышкы ягы (төп, ян, ишегалды). Бинаның төп фасады иң күренеп торган зона, кагыйдә буларак, үзәк һәм/яки башка әһәмияттәге урамнарны күрүгә юнәлдерелгән;

фриз -фасадның яки козырекның горизонталь рәвештәге декоратив элементы;

фронтон-бинаның соңгы каттагы тәрәзәләренең өске ягыннан фасадның иң өстенә кадәр өлеше;

хужалык майданчыклары-йорт яны территориясендә хужалык өчен билгеләнгән майданчык, келәмнәрне һәм йорт кирәк-яраklarын чистарту, чүп жыю өчен махсус жиһазландырылган урын;

төзекләндерү элементлары-декоратив, техник, планлаштыру, конструктив жайланмалар, яшелләндерү элементлары, жиһазларның һәм бизәлешнең төрле төрләре, шул исәптән биналарның фасадлары, корылмалар, кече архитектура формалары, стандарт булмаган корылмалар, мәгълүмат щитлары һәм территорияне төзекләндерүнең состав өлеше буларак кулланыла торган күрсәткечләр;

төзекләндерү объектлары элементлары-төзекләндерү объектларының тышкы күренешен билгели торган конструктив һәм функциональ өлешләре, төзекләндерү объектларын күрә кабул итүне тәмин итә торган, шулай ук аларның функциональ билгеләнеше нигезендә төзекләндерү объектларын куллану (файдалану);

яшелләндерү элементлары-сәнәгать һәм торақ төзелеше, ижтимагый-административ үзәкләрдә, шулай ук урамнарда һәм магистральләрдә яшелләндерү өчен билгеләнгән территорияләр;

өслекләрне тоташтыру элементлары – борт ташларының төрле төрлөрө, пандуслар, баскычлар.

3. Территорияләрне төзекләндерүгә, карап тотуга һәм жыештыруга гомуми таләпләр

8 статья

1. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенә барлык территориясә һәм анда урнашкан барлык биналар (торак йортларны да кертеп) һәм корылмалар (алга таба - биналар, корылмалар) төзекләндерелергә, карап тотылырга һәм жыештырылырга тиеш.

2. Гомуми файдаланудагы территорияләрне, шул исәптән урамнар, юллар, жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, яр бусе, скверлар, пляжлар, башка объектларны, жир кишәрлекләрен карап тотуны һәм жыюны оештыруны вәкаләтле органнар үз вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашыра.

3. Оештыру-хокукый рәвешләренә карамастан, физик һәм юридик затлар (алга таба - жир кишәрлекләре хокукына ия затлар) милек хокукында үз карамакларында булган жирләрне, шулай ук гамәлдәге законнарда һәм әлеге Кагыйдәләрдә каралган таләпләр буенча биналар, корылмалар территорияләрне мөстәкыйль рәвештә яисә махсус оешмаларны үз акчалары хисабына жәлеп итү юлы белән карап тотуны һәм жыюны гамәлгә ашыралар.

4. Әгәр бина, корылма милек хокукында яки мәжбүри хокукта булса, жыештырылырга тиешле территория милек хокукындагы өлешкә яки күчемсез милек объектындагы башка хокукка пропорциональ рәвештә билгеләнә.

5. Бина, корылма милек хокукында яисә башка әйбер яисә мәжбүри хокукта булган очракта, жыештырылырга тиешле территория милек хокукында яисә күчемсез милек объектына башка хокукта пропорциональ өлеш билгеләнә.

6. Жир кишәрлеге территориясендә төрле затларга караган берничә бина, корылмалар булса, территорияне карап тоту һәм жыештыру чикләре якларның килешүе белән билгеләнә ала. Килешү булмаганда, жыештырылырга тиешле территория барлык милекчеләр яки биналарның, корылмаларның хужалары (кулланучылары) арасында тигез өлешләрдә бүленә. Физик яки юридик зат карамагында булган жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, жир кишәрлеге факттагы чиге буенча жыештырылырга тиеш.

7. Гражданныр (шәхси торак йортларның милекчеләре яки яллаучылар), шәһәр территориясендә үз эшчәнлекләрен гамәлгә ашыручы юридик затлар һәм шәхси эшмәкәрләр, калдыкларны жыю, транспортлау, куллану, зарарсызландыру, урнаштыру эшчәнлегенә лицензияләре булган махсуслаштырылган оешмалар белән төзелгән килешүләр нигезендә каты коммуналь калдыклар, сыек көнкүреш калдыклары, биологик калдыклар, медицина калдыклары, зур габаритлы һәм төзелеш чүп-чарын чыгаруны оештыралар.

8. Физик затлар, шәхси эшмәкәрләр һәм юридик затлар: милекчеләр, жирдән файдаланучылар, жир кишәрлекләрен һәм территорияләренә арендаучылар булган затлар элге жир кишәрлекләрендә һәм территорияләрдә үсемлекчелек калдыкларын һәм башка калдыкларны яндырмаска, шулай ук карны 3 метрдан артык өймәскә тиеш.

9. Контейнерлар һәм бункерларны тулыландыру һәм төяү, шулай ук аларга икенчел чимал, ягулык-майлау материаллары, майлы чүпрәкләр, авторезина, газ разрядлы һәм люминесцентлы лампалар ташлау тыела. Күрсәтелгән калдыклар элге максатлар өчен махсус билгеләнгән савытларда һәм биналарда сакланырга һәм калдыкларны жыю, куллану, транспортлау, зарарсызландыру, урнаштыру эшчәнлегенә лицензиясе булган махсуслаштырылган предприятиеләргә жибереләргә тиеш.

9 статья

1. Жаваплы затлар территорияләренә, шул исәптән тирә-юнь территорияләренә дә түбәндәгечә жыештыралар (тирә-юнь территорияләрен жыештыру (төзекләндерү) турында килешүләр нигезендә):

1) озынлыкка- бина, корылмалар, коймалар, төзелеш мәйданчыгы, сәүдә объектлары һәм башка объектларның бөтен территориясендә;

2) киңлектә - урамның бордюр полосасына кадәр.

2. Тирә-юнь территориянең периметры буенча жыештыру үлчәмнәре:

1) капитал булмаган корылмалар, киртәләр, остаханәләр, киосклар (лареклар) һәм жир асты жәяүлеләр кичүләре 10м;

2) бүленгән кишәрлекләр чикләрендә реклама конструкцияләре, шулай ук реклама конструкцияләре янында өзелгән һәм жимерелгән плакатлар, баннерлар һ. б.;

3) сыек ягулык һәм газлы автозаправка станцияләре, машина юу постлары, транспорт чараларына техник хезмәт күрсәтү станцияләре (автосервис, шиномонтаж һ. б.), кишетләр, офислар, халыкка хезмәт күрсәтү һәм хезмәт күрсәтү объектлары, супермаркетлар, сәүдә йортлары, универсамнар, административ биналар, учреждениеләр, сәүдә-сатып алу базалары һәм тимер юллар 20м;

4) төзелеш мәйданчыклары 50 м;

5) контейнер мәйданчыклары (шул исәптән чүп-чар жыйгычлар) 5м;

6) житештерү, сәнәгать һәм башка максатлар өчен базалар һәм башка территорияләр 20м;

7) автомобиль юллары янында урнашкан бункер мәйданчыклары 20м;

3. Жаваплы затлар бурычлы:

1) территориядә урналар, ә канализация булмаган биналарда, корылмаларда һәм төзелмәләрдә - сыек калдыклар өчен жыентыклар (ташландык су чокырлары) жиһазларга (санитар таләпләр нигезендә);

- 2) контейнерларга һәм контейнер майданчыкларына ирекле керү юлын тәмин итәргә;
- 3) аларның тулып шәһәр территориясен пычратуын булдырмаслык итеп, каты көнкүреш калдыклары, чүп-чар жыю өчен контейнерларның төзек хәлдә тотылуын тәмин итәргә;
- 4) чүплекләргә, контейнерларны һәм контейнер майданчыкларын, сыек калдыклар жыентыкларын (ташландык су чокырлары) вакытында чистартуны һәм дезинфекцияләүне тәмин итәргә;
- 5) житештерү һәм куллану калдыкларын чыгаруны оештыруны һәм аларны юк итү графигын үтәүне контрольдә тотуны тәмин итәргә;
- 6) каты көнкүреш калдыкларын вакытында чыгарырга;
- 7) контейнерларны һәм контейнер майданчыкларын үз вакытында буярга һәм юарга;
- 8) чүп-чарны, яфракларны, карны һәм бозны вакытында жыештырырга, 15 см. дан арткан үләнне чабарга.

10 статья

1. Тротуарларны жыештыру һәм чистарту өчен җаваплы затлар тротуарларны карап тоту буенча түбәндәге эшләргә башкаралар:

- 1) газон белән йөрү өлешенән аерылган һәм торак һәм административ биналар подъездларыннан турыдан-туры чыгу юллары булмаган урамнар һәм юллар буенда урнашкан тротуарларны жыештыру юл йөрү өлешен карап тоту жыештыру һәм өчен җаваплы затларга йөкләнә;
- 2) инженерлык корылмаларына һәм баскычларга якин торучы тротуарлар элегә территорияләргә жыештыру өчен беркетелгән җаваплы затларга йөкләнә;
- 3) юл йөрү өлешенән газон белән аерылган һәм торак биналарның подъездларыннан, ишегалды территорияләреннән турыдан-туры чыккан, шулай ук йортлар территориясендә урнашкан тротуарлар идарәсендә элегә йортлар булган затларга йөкләнә.

11 статья

1. Җирлекнең бөтен территориясә һәм анда урнашкан барлык биналар (торак йортларны да кертеп) һәм корылмалар (алга таба - биналар, корылмалар) төзекләндерелгә, карап тотылырга һәм жыештырылырга тиеш.

2. Гомуми файдаланудагы территорияләргә, шул исәптән урамнар, юллар, җирле әһәмияттәге автомобиль юллары, яр бие, скверлар, пляжлар, башка объектларны карап тотуны һәм жыештыруны вәкаләтле орган үз вәкаләтләргә чикләрендә гамәлгә ашыра.

3. Физик һәм юридик затлар, аларның оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә, милек хокукында, бүтән әйбер яки мәҗбүри хокукта (алга таба - җир

кишәрлекләренә ия булучылар) булган жир кишәрлеген, шулай ук гамәлдәге законнарда һәм әлеге Кагыйдәләрдә каралган күләмдә биналарны, корылмаларны мөстәкыйль рәвештә яки үз акчалары хисабына махсус оешмаларны жәлеп итү юлы белән чистарталар.

4. Бина, корылма милек хокукында яки башка эйбер яисә мәжбүри хокукта берничә затта булган очракта, жыештырылырга тиешле территория милек хокукында яки күчемсез милек объектына башка хокуктагы өлешкә пропорциональ билгеләнә.

5. Жир кишәрлеге территориясендә төрле затларга караган берничә бина, корылма булса, территорияне карап тоту һәм жыештыру чикләре яктар килешүе белән билгеләнергә мөмкин.

6. Килешү булмаганда, жыештырылырга тиешле территория барлык милекчеләр яки башка биналарның, корылмаларның хужалары (кулланучылары) арасында тигез өлешләрдә билгеләнә.

7. Физик яки юридик зат карамагында булган жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, жир кишәрлегенә хужасы булган жир кишәрлегенә фактта барлыкка килгән чиге буенча территория жыештырылырга тиеш.

8. Бина, корылма милек хокукында яки башка эйбер яки мәжбүри хокукта булса, фасадны карап тоту яктарның килешүе белән билгеләнергә мөмкин.

9. Килешү булмаганда, фасадны карап тоту милек хокукында яки күчемсез милек объектына башка хокукта пропорциональ рәвештә гамәлгә ашырыла.

10. Күпфатирлы йортларның йорт яны территорияләрен карап тоту һәм жыештыру күпфатирлы йортлар белән идарә итүнең бер ысулы: торак милекчеләре ширкәте яки торак кооперативы яки башка махсулаштырылган кулланучылар кооперативы, идарәче оешма, күпфатирлы йортта гомуми милекне карап тоту һәм ремонтлау эшләрен башкаручы затлар - әлеге йортта биналарның милекчеләре белән турыдан - туры идарә иткәндә (алга таба идарәче оешмалар) гамәлгә ашырыла.

11. Шәхси торак йортлар территорияләрен карап тоту һәм жыештыру мондый йортларның милекчеләре (яллаучылар) тарафыннан башкарыла.

12. Яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм тәрбияләү:

1) бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә-жир кишәрлегенә милекчеләре яисә башка хокук ияләре;

2) гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә - вәкаләтле орган яки әлеге эшләрен башкаруга тәминатчыны (подрядчыны, башкаручыны) билгеләү нәтижеләре буенча муниципаль контракт төзегән оешма;

3) чикләнгән файдаланудагы (предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр) һәм махсус билгеләнештәге (санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә-әлеге объектларның хужалары;

4) йорт яны территорияләре чикләрендә-күпфатирлы йортларда торак биналарның милекчеләре яки идарәче оешмалар;

5) жир өсте коммуникацияләренең, шул исәптән электр челтәрләренең, яктырту челтәрләренең, радиолинияләренең сак зоналарында-әлеге коммуникацияләренең хужалары;

6) жир асты коммуникацияләренең сак зоналарында (урнаштыру рөхсәт ителгән очракта) - әлеге коммуникацияләренең хужалары.

13. Кюветларны, торбаларны, дренаж корымаларын жыештыру һәм чистарту, урам һәм юллардан грунт һәм өслек суларын агызу өчен билгеләнгән яңгыр канализациясе коллекторларын һәм яңгыр коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

14. Жәмәгать бәдрәфләрен урнаштыру һәм карап тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитар кагыйдәләр һәм нормалар нигезендә билгеләнә.

15. Бәдрәфләренең санитар һәм техник торышы өчен аларның милекчеләре, хужалары, арендага алучылар яки аларга хезмәт күрсәтә торган махсус оешмалар җаваплы.

16. Төзекләндерү эшләрен башкаруның вакыты эшләренең заказчысы тарафыннан объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәмин итүне исәпкә алып билгеләнә.

17. Жирлек территориясен карап тоту һәм жыештыру чикләре физик һәм юридик затлар тарафыннан бирелгән жир кишәрлегенең чикләре нигезендә билгеләнә (жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән булса, жир кишәрлегенең фактта барлыкка килгән чиге буенча).

18. Вәкаләтле орган жирлек территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне карап тоту һәм жыештыру буенча эшләренең үтөлешен контрольдә тоту.

12 статья

1. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын, тротуарларны карап тоту һәм жыештыру, әлеге эш төрләрен башкаруга муниципаль контрактлар төзегән оешмалар (подрядчы, башкаручы) тарафыннан башкарыла.

13 статья

1. Яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм тәрбияләү:

1) бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә-жир кишәрлегенең милекчеләре яисә башка хокук ияләре;

2) гомуми файдаланудагы яшелләнделгән территорияләр чикләрендә - вәкаләтле орган йә әлеге эшләрне башкаруга муниципаль контракт төзелгән оешма (подрядчыны, башкаручыны билгеләү нәтижәләре буенча);

3) чикләнгән файдаланудагы (предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр) һәм махсус билгеләнештәге (санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) яшелләнделгән территорияләр чикләрендә-әлеге объектларның хужалары;

4) йорт яны территорияләре чикләрендә - күпфатирлы йортларда торак биналарның милекчеләре яки идарәче оешмалар, шул исәптән фактта төзекләндерү элементлары

(балалар һәм башка майданчыклар, рекреацион эһәмияттәге зоналар, транспорт чараларын саклау һәм кую урыннары) булган ишегалды территориясен дә кертеп;

5) жир өсте коммуникацияләренең, шул исәптән электр челтәрләренең, яктырту челтәрләренең, радионияләренең саклау зоналарында-күрсәтелгән коммуникацияләренең хужалары;

6) жир асты коммуникацияләренең сак зоналарында (урнаштыру рөхсәт ителгән очракта) - әлеге коммуникацияләренең хужалары.

14 статья

1. Кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын жыештыру һәм чистарту, урам һәм юллардан грунт һәм өслек суларын агызу өчен билгеләнгән, яңгыр канализациясе коллекторларын һәм яңгыр коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

2. Яшел үсентеләрне юк итү, кисү һәм зарарлау, шулай ук бирелгән рөхсәтнең шартларын һәм срокларын үтәмәү яшел үсентеләрне рөхсәтсез юк итү дип таныла. Санкцияләnmәгән сүтү өчен гаеплеләр җаваплылыкка тартыла һәм зыянны исәпләүнең гамәлдәге методикалары нигезендә исәпләнгән зыян түләтелә.

3. Үлән катламы биеклеге 15 см дан артмаска тиеш.

15 статья

1. Жәмәгать бәдрәфләрән урнаштыру һәм карап тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитар кагыйдәләр һәм нормалар нигезендә билгеләнә. Бәдрәфләрнең санитар һәм техник торышы өчен аларның милекчеләре, хужалары, арендаторлары яки алар хезмәт күрсәтә торган махсус оешмалар җаваплы.

16 статья

1. Төзекләндерү, жыештыру һәм карап тоту буенча эшләрне башкаруның вакыты эшләрнең заказчысы тарафыннан объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәмин итүне исәпкә алып билгеләнә.

17 статья

1. Вәкаләтле органнар «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне карап тоту һәм жыештыру буенча эшләрнең билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә үтәләшен контрольдә тоту.

4 бүлек. Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан жир кишәрлекләрен карап тоту буенча гомуми таләпләр

18 статья

1. Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан жир кишәрлекләрен карап тотуны милекчеләр яки башка хокук ияләре мөстәкыйль рәвештә я махсус оешмаларны үз акчалары хисабына жәлеп итү юлы белән гамәлгә ашыра.

2. Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан жир кишәрлекләрен карап тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту;

- 2) жир кишәрлеген жыештыру, чабу һәм санитар-гигиеник чистарту;
- 3) гражданныр, оешмалар һәм шәхси эшмәкәрләр эшчәнлегә нәтижәсендә барлыкка килгән житештерү һәм куллану калдыкларын жыю һәм чыгару;
- 4) жир кишәрлегендә урнашкан яшеллекне һәм төзекләндерү элементларын карап тоту;
- 5) агач ябалдашларын бозмыйча, кәрнизләрне, балконнарны һәм лоджияләрне үз вакытында кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән чистарту;
- 6) кышын биналарның хужалары (арендаторлары) һәм торак фонды белән идарә итүче оешмалар тарафыннан түбәләрне һәм керү төеннәрен кардан, боздан, боз сөңгеләреннән, шулай ук алар барлыкка килү, туплану барышында кар өемнәреннән вакытында чистартуны оештыру.
- 7) тышкы су агызу торбалары булган түбәләрне кардан вакытында чистарту, калынлыгы 30 мм дан артык булган кар катламы барлыкка килүгә юл куймау, ә жылыт ганда карны калынлыгы аз булганда ташлау.
- 8) жәяүлеләр зоналарына чыга торган биналарның түбәләрен кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән, билгеләнгән нормаларга туры китереп, куркыныч участокларны алдан киртәләп куеп чистарту.
- 9) түбәләренң барлык төрләрендә, шул исәптән балконнар һәм керү төеннәренң козырекларында кар өемнәре барлыкка килүгә юл куймау.
- 10) биналарның авыш түбәсен һәм козырекларын, керү урыннарын һәм тәрәзә уемнарын кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән чистарту, аларны урам як тротуарларына тәүлекнең якты вакытында гына ташлау. Калган түбәләрдән, шулай ук яссы түбәләрдән карны эчке ишегалды территорияләренә ташлау зарур. Карны ташлау алдыннан кешеләрнең иминлеген тәмин итә торган саклык чаралары күрергә кирәк. Бина түбәсеннән гомуми файдаланудагы юлларга һәм юл буена ташланган кар, боз һәм боз сөңгеләре, юлның йөрү өлешен жыештыручы зат белән төзелгән килешү нигезендә, карны чыгару белән бер үк вакытта башкарыла;
- 11) карны түбәдән һәм керү урыннары козырекларынан ташлаганда агачларның, куакларның, урам утлары һава линияләренң, растяжкаларның, реклама конструкцияләренң, светофор объектларының, юл билгеләренң, элементә линияләренң, элмә такталарның тулы сакланышын тәмин итә торган чаралар күрү.

5 бүлек. Биналарның, корылмаларның, керү төркемнәренң, түбәнең һәм йорт билгеләренң тышкы кыяфәтенә һәм аларны карап тотуга карата гомуми таләпләр

19 статья

1. Биналарның, корылмаларның фасадлары өчен төп шарт булып архитектура-сәнгать образының, материалларның һәм бизәлешенң стиль ягыннан бердәмлегә тора.

2. Фасадның локаль участоклары, детальләр, элементлар һәм өстәмә жиһазлар комплекслы карар нигезендә урнашырга тиеш.

3. Тышкы мәгълүмат чаралары расланган тышкы мәгълүмат чаралары урнаштыру паспорты нигезендә урнаштырылырга тиеш.

20 статья

1. Төсләр схемасы фасадның характеристикасына һәм стилиенә, объектның функциональ максатына һәм әйләнә-тирә мохиткә туры килергә тиеш.

2. Урамнан күренә торган йорт кырыйлары (кырый фасадлар), стеналары, аркалы керү юллары фасадның төс схемасы паспорты буенча тулысынча төп фасад төсенә буялырга тиеш.

21 статья

1. Биналар, корылмаларның фасадлары төзелеш өлешенә, декоратив бизәкләргә һәм инженер элементларына зыян китерергә тиеш түгел һәм тиешле эстетик шартларда сакланырга тиеш.

2. Биналарның, корылмаларның фасадларына аерым детальләргә бетерү яки үзгәртү белән бәйләү үзгәреشلәр кергү норматив хокук актлар белән билгеләнгән тәртиптә рөхсәт ителә.

3. Бина фасадының төс схемасы бина фасадларының төс паспорты буенча билгеләнә һәм билгеләнгән тәртиптә килешенә. Бина, структура яисә ремонт вакытында төс тонын үзгәртү рөхсәт ителми.

4. Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан биналарның фасадларын бизәү, мәдәни мирас объектларын саклау, куллану, пропагандалау һәм дәүләт саклау өлкәсендәге законнар нигезендә мәдәни мирас объектларын саклау, куллану, популярлаштыру һәм дәүләт саклау өлкәсендә вәкаләтле органнар белән килештереп, һәм биналар архитектурасы стилиндә, шул исәптән урам үсешенә гомуми чишелешендә башкарыла.

22 статья

1. Биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту түбәндәгеләргә үз эченә ала:

- 1) конструктив элементларны һәм фасадларны, шул исәптән керү ишекләрен һәм козырекларны, балкон һәм лоджия, кәрнизләр, канат һәм аерым баскычлар, витрина, декоратив детальләргә һәм башка конструктив элементларны үз вакытында ремонтлау;
- 2) су торбаларының, су агызу корылмаларының төзек хәлдә булуын тәмин итү һәм карап тоту;
- 3) ярыкларны ябу, ямау, ремонтлау;
- 4) керү юлларын, отмосткаларны, цоколь тәрәзәләрен һәм подвалларга керү юлларын ремонтлау һәм вакытында жыештыру;
- 5) фасадта урнаштырылган электр утларын төзек хәлдә тоту һәм караңгылык башлану белән аны кергү;
- 6) фасадларны, аларның торышы һәм эксплуатацияләү шартларына карап, вакытында чистарту һәм юю;
- 7) тәрәзә һәм витриналар, элмәтакларны һәм күрсәткечләргә вакытында юю;
- 8) фасадларны язудан, рәсемнәр, игъланнар, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән, шулай ук граффитидан арындыру.

2. Фасадларның конструктив элементлары һәм бизәкләү эшләре аларның нормаль искерүенә яки аларның кинәт зыян килүенә бәйләү рәвештә (аварияләр, табигый бәла-казалар, янгын һ.б.), әлегә хәлләр тәмамланганнан соң ике ай эчендә торгызылырга тиеш.

23 статья

1. Биналарның, корылмаларның һәм төзелмәләргә фасад элементлары составына түбәндәгеләр керә:

- 1) подвал бүлмәләренә һәм чүп-чар камераларына керү юллары, уемнары;
- 2) керү төркемнәре (баскычлар, мәйданчыклар, култыксалар, керү юлы козыреклары, коймалар, стеналар, ишекләр һ. б.);
- 3) цоколь һәм отмостка;
- 4) стеналар;
- 5) чыгып торган фасад элементлары (балконнар, лоджия, эркер, кәрниз һ. б.);
- 6) түбә, шул исәптән жыллату һәм төтен торбалары, рәшәткәләр, түбәгә чыгу юллары һ. б.;

- 7) архитектура һәм тышкы детальләр;
- 8) су агу торбалары, шул исәптән бүрәнкәләр;
- 9) парапет һәм тәрәзә уемнары, рәшәткәләр;
- 10) металл бизәклә тәрәзәләр, балконнар, пояслар, цоколь, түбә һ. б.;
- 11) элмә металл конструкцияләр (эләм элгечләр, анкерлар, янғын баскычлары, жылләткеч корылмалар һ. б.);
- 12) панельләр һәм блоклар арасында горизонталь һәм вертикаль жөйләр (зур панельле һәм эре блоклы биналарның фасадлары);
- 13) пыяла, рамнар, балкон ишекләре;
- 14) биналар янындагы стационар коймалар.

24 статья

1. Биналар, корылмалар, торақ булмаган биналар миләкчеләренә, башка хокукка ия булуыларга һәм тиешле вазыйфалар йөкләнгән башка затларга түбәндәгеләр киңәш ителә:

- 1) фасадларны кирәк саен чистарту һәм юу,
- 2) тәрәзәләрнең эчке һәм тышкы өсләкләрен, балкон һәм лоджия ишекләрен, подъездлардагы керү ишекләрен химик чаралар белән чистарту һәм юу;
- 3) фасадның факттагы торышын исәпкә алып, ағымдагы ремонт үткәрү, шул исәптән фасадны буяу;
- 4) фасадның аерым элементларына (цоколь, керү юлы, баскычлар, керү ишекләре, капка, цоколь тәрәзәләре, балконнар һәм лоджияләр, су торбалары, тәрәзә култыклары һәм башка конструктив элементлар) ремонт ясау;
- 5) фасадның чыгып торган конструкцияләренә жиңмерелү куркынычы янаган очракта, сак-кисәтү чаралары кую (коймалар, сеткалар урнаштыру, элементның жиңмерелә торган өлешен сүтү);

25 статья

1. Фасадларны кулланганда рөхсәт ителми:

- 1) биналарның һәм корылмаларның фасадлары өсләгенә зыян китерү (пычрату): ярыклар булу, штукатурка коелган урыннар, кирпич стеналарда жиңмерелгән урыннар, тимер-бетон конструкцияләр кубу һ. б.;
- 2) панельләр арасында герметизация бозылу;
- 3) фасад, биналар һәм корылмаларның цоколь өлешендәге штукатурка, буяу катламы бозылу, шул исәптән тәрәзә, керү юлларының төзек булмавы;
- 4) биналарның һәм корылмаларның алгы яктан чыгып торган өлешләренә зыян килү (пычрану): балконнар, лоджия, эркерлар, тамбурлар, кәрнизләр һ. б.;
- 5) балкон, лоджия, парапетлар жиңмерелү (булмау, пычрану);
- 6) бинаның фасадында һәм (яки) түбәсендә элмәтакталардан, эш режимы турындагы табличклардан тыш, вәкаләтле орган белән килештерелгән паспортсыз тышкы мәгълүмат чаралары урнаштыру;
- 7) афишалар, игъланнар, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукцияне фасадларга, тәрәзәләргә (шул исәптән тәрәзәнең эчке яғыннан), пыялалы ишекләргә (шул исәптән эчке яктан пыялаланган ишеккә) беркетү;
- 8) миләкчеләренә ризалығыннан башка күпфатирлы йорт биналарның, корылмаларның фасадларына граффити төшерү;
- 9) вәкаләтле орган белән килештерелгән проект булмаган килеш, бинаның, корылмаларның фасадына һәм (яки) түбәсенә, флагштокларга эләм урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

- 10) вәкаләтле орган белән килештермичә, дизайн-проекттан башка, бинаның фасадына һәм (яки) түбәсенә тышкы мәгълүматны урнаштыру һәм эксплуатацияләү;
- 11) килештермичә һәм рөхсәт алмыйча, яңа архитектура детальләрен бөтерү, алыштыру яки урнаштыру, яңа урнаштыру яки булган тишәкләрне мөһерләү, тәрәзә формасын үзгәртү, яңарту яисә яңа балконнар һәм лоджиялар, тәрәзәләрне буяу, балконнар арасын төзү;
- 12) жиңмерелгән яки бозылган архитектура детальләрен торгызганчы фасадларны буяу;
- 13) жиңмерелгән яки бозылган архитектура детальләрен торгызганчы фасадларны өлешчә буяу;
- 14) фасад жиһазларының, шул исәптән тәрәзәләр һәм витрина, ишәкләр, балконнар һәм лоджияләренң төс чишелешен фасадның гомуми архитектура чишелешенә туры килми торган итеп ирекле үзгәртү;
- 15) биналарның һәм корылмаларның фасадларының гамәлдәге козырекларен һәм навесларын аларның декоратив чишелешен һәм тышкы кыяфәтен бозучы өстәмә элементлар һәм жайланмалар белән жиһазлау;
- 16) гомуми файдаланудагы территорияләргә чыга һәм күренә торган фасадлар булган биналарда һәм корылмаларда биек металл полотнолар урнаштыру, фасадның архитектура чишелешенә, фасадта башка ишәкләрнең төсенә, характерына туры килми торган ишәк урнаштыру;
- 17) урнашу урынын күчерү һәм фасад яссылыгына карата ишәк блокын үзгәртү;
- 18) тәрәзә белән ишәк рамасы һәм проем арасындагы ярыкларның фасадның тышкы кыяфәтен начарайта торган сыйфатсыз булуы;
- 19) пыяла өсләкләрне үзгәртү, пыяла өсләкләрне буяу һәм декоратив пленкалар белән каплау, пыяла өсләкләрне пыяла блокларга алыштыру;
- 20) тиешле рөхсәттән башка балконнар, лоджияләр ясау, балкон тышыннан келәмнәр, киёмнәр, тукымалар элү, шулай ук урамга караган биналарның төп фасадларының лоджияләр һәм тәрәзәләрнен төрле көнкүреш әйберләре белән тутыру;
- 21) тышкы кондиционерлар һәм антенналарны архитектура детальләренә, декор элементларына, кыйммәтле архитектура бизәгә булган өсләкләргә, шулай ук архитектура өсләкләренә зыян китерүче ныгытмаларга урнаштыру;
- 22) керү төркемнәрен урнаштырганда яңа бизәү һәм реклама белән фасадның керү төркеме элементларының гамәлдәге декоратив, архитектура һәм сәнгать элементларын каплау;
- 23) биналарның, корылмаларның стеналарына үз белдегә белән (законсыз) тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары беркетү;
- 24) биналар, корылмалар фасадларына афишалар, белдерүләр, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукцияне элү һәм тарату, шулай ук граффити төшерү.

26 статья

1. Антенналар куярга рөхсәт ителми:

- 1) төп фасадларда;
- 2) түбәдә, ишегалдында, урамнан күренә торган брендмауэрларда һәм фасадларда;
- 3) биналар түбәсендә, биналар һәм корылмаларның силуэт очларында (манаралар, гөмбәзләр), парапеталарда, түбә киртекләре, вентиляция торбаларында;
- 4) фасад почмагында;
- 5) балкон, лоджия киргәләрендә.

27 статья

1. Тышкы күзәтү видеокамералары навес, козырек, балкон, эркерлар астында, фасадның архитектура детальләре, декор, кыйммәтле бизәү элементлары булмаган

өлешләрәндә урнаштырыла. Колонналарда, фронтоналарда, карнизларда, пилястрларда, порталларда, козырекларда, балконнар беркетмәсендә тышкы күзәтү видеокамераларын урнаштыру рөхсәт ителми.

28 статья

1.Рөхсәт ителә:

- 1)подъездларга кергәндә мәгълүмати стендлар урнаштыру;
- 2) биналарның ишегалды ягындагы фасадларына тышкы кондиционерлар һәм антенналар урнаштыру.

6 бүлек. Керү төркемнәрен карап тоту

29 статья

1. Бина, корылмаларның керү юлларын яктырту жиһазлары, козыреклар, баскычлар, инвалидлар һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен пандуслар, тотыну корылмалары белән жиһазландырылырга тиеш.

2. Керү төркемнәрен проектлаганда, биналарның, корылмаларның фасадларын яңарту, үзгәртү түбәндәге очрақларда рөхсәт ителми:

- 1) фасадның гамәлдәге декоратив, архитектура һәм сәнгать элементларын керү төркем элементлары, яңа бизәү һәм реклама белән каплау;
- 2) идән югарылыгы гомуми файдаланудагы территориягә чыга торган фасадларда жир өсләгеннән 1,2 м биеклектә урнашкан биналарда подвалга һәм цоколь катына керү юлларын урнаштыру;
- 3) жәяүлеләр хәрәкәтенә комачаулый торган терәк элементлар (колонна, стойка һ.б.) урнаштыру;
- 4) бинаның фасадын комплекслы исәпкә алмыйча һәм проект документларын эшләтмәгән килеш, ике һәм аннан да күбрәк керү юлы ясау (булганнарын исәпкә алып);
- 5) тротуарлар зонасында урам-юл челтәре минималь кинәктә булганда, тротуарлардан 0,5 метрдан якынарак итеп керү юлларын элементлары (баскычлар, пандуслар, яшеллек) урнаштыру;
- 6) кызыл сызыктан 1,5 м дан ераграк жинел конструкцияле керү төркем урнаштыру;
- 7) күпфатирлы йортта биналарның милекчеләренә ризалыгын алмыйча, күпфатирлы йортта керү төркем урнаштыру;
- 8) торақ урынын милекчесенә ризалыгын алмыйча, керү төркем урнаштыру өчен балконнан файдалану;
- 9) вәкаләтле орган белән килештермичә, күпфатирлы йортларда урнашкан торақ булмаган биналарның керү төркемнәрен үзбелдекле урнаштыру.

30 статья

Түбәләрне карап тоту

1. Биналар, корылмаларның түбәләре, су агу системасы элементлары, төтен чыга торган торба башлары һәм һава йөрү системалары төзек хәлдә булырга һәм теләсә нинди һава шартларында анда яшәүчеләр һәм жәяүлеләр өчен куркыныч тудырмаска тиеш.

2. Кышкы чорда биналарның милекчеләре һәм башка хокукка ия булучылар, шулай ук күпфатирлы йортлар белән идарә итүче оешмалар тарафыннан түбәләрне кардан, боздан һәм боз сәңгеләреннән вакытында чистартып торы оештырылырга тиеш.

3. Жәяүлеләр зоналарына чыккан якларда түбәне кардан чистарту участокларын киртәләү һәм барлык саклык чараларын кулланып һәм бары тик көндәз генә башкарылырга тиеш.

4.Түбэдэн, шулай ук яссы түбэдэн кар ташлау эчке ишегалды территорияләренә башкарылырга тиеш.

5.Түбэдэн жәяүлеләр юлларына, жәмәгать транспортын көтү тукталышлары янына, машиналар йөри торган урыннарга ташланган кар кичекмәстән жыештырылырга тиеш.

31 статья

1. Кар, боз сөңгеләре һәм каткан боз ташланган вакытта, түбәдә ремонт һәм башка эшләр башкарылганда, агач һәм куакларның, электр линияләренең, яктырту һәм элементә, юл билгеләре, юл светофорларының, юл коймаларының һәм юл юнәлешләренең, жәмәгать транспортын көтү павильоннарының, биналарның декоратив бизәлешенең һәм инженерлык элементларының сакланышын тәэмин итә торгачи чаралар күреләргә тиеш. Күрсәтелгән элементлар зыян күргән очракта, алар түбәне чистарткан һәм зыян китергән зат хисабына торгызылырга тиеш.

32 статья

1.Биналарның, корылмаларның түбәләрендә жәяүлеләргә һәм жәяүлеләр зоналарына су турыдан-туры эләгә алмый торган суүткәргечләр булырга тиеш. Су жыю, агызу жайланмалары жәяүлеләр сукмакларынан читкә чыгарга тиеш.

33 статья

Рөхсәт ителми:

1) биналар, корылмаларның түбәләрендә төзелеш материаллары, ремонт калдыклары, файдаланылмый торган башка предметлар (көрәкләр, скрепкалар, ломнар) кую;

2) биналарның түбәсеннән боз, кар һәм чүп-чарны су торбаларына ташлау.

8 бүлек . Йорт билгеләрен карап тоту

34 статья

1. Биналар, корылмалар йорт билгеләре белән жиһазландырылырга тиеш.

2. Биналар, корылмалар торақ йортлар - подъезд һәм фатир номерларының күрсәткечләре-адресация билгеләре (аншлаглар һәм номер билгеләре) белән унификацияләнгән (форма, күләме, төсле карар, шрифт язуы) булырга тиеш.

35 статья

1. Аншлаглар Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә бер үк үлчәмдәге шрифт белән башкарыла.

2. Аншлагларны урнаштыруга гомуми таләпләр:

1) урнашу урыннарын унификацияләү, бердәм урнаштыру кагыйдәләрен үтәү;

2) жәяүлеләр һәм транспорт хәрәкәте шартларын, биналарны кабул итү, архитектура, яктырту, яшел утыртмаларны исәпкә алып, яхшы күренеп тору.

36 статья

1. Аншлагларны урнаштыру түбәндәге таләпләргә жавап бирергә тиеш:

1) жир өслегеннән биеклек-2,5-3,5 м (заманча төзелеш районнарында-5 м га кадәр);

2) чыгып торучы архитектура детальләреннән буш булган фасад өлешендә;

3) фасадның архитектура чишелеше белән бәйләлектә;

4) күрше фасадлардагы билгеләр белән вертикаль бердәйлеге;

5) каплап торучы тышкы объектлар (агачлар, төзелешләр) булмау.

2. Номер билгеләре түбәндәгечә булырга тиеш:
 - 1) төп фасадта - фасадның уң ягындагы стенада;
 - 2) берьяклы транспорт хәрәкәте булган урамнарда-фасад ягында, транспорт хәрәкәте юнәлеше ягыннан;
 - 3) төп керү юлы янында- керү юлының уң ягыннан яки өстендә;
 - 4) ишегалды фасадларында-квартал эчендә йөрү ягындагы стенада;
 - 5) сәнәгать предприятиеләренең коймаларында һәм корпусларында-төп керү юлыннан уң якта;
 - 6) урамнар чатларында фасадның почмак өлешендә;
 - 7) номер билгесе белән янәшә булганда, бердәй вертикаль рәвештә;
 - 8) номер билгесе өстендә.

3. Подъезд һәм фатир номерларының күрсәткечләре ишек проемы өстендә яки ишек проемында (горизонталь күрсәткеч), яисә ишекнең уң ягында 2,0 - 2,5 метр биеклектә (вертикаль күрсәткеч) урнаштырыла.

4. Аншлаглар һәм номер билгеләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Аншлагларның һәм номер билгеләренең чисталыгы һәм төзеклеге өчен биналарны карап тоту өчен җаваплы затлар җаваплы.

37 статья

1. Флагштоктарны йорт фасадына билгеләнгән тәртиптә расланган проект буенча урнаштырырга кирәк.

2. Янғын гидрантлары, полигонометрик билгеләр, геодезик билгеләрнең урнашу күрсәткечләрен биналарның суүткәргеч һәм канализация челтәрләре, камералары, магистральләре һәм коелары беркетмәләренә урнаштырырга кирәк.

38 статья

1. Йорт һәм номер билгеләрен, аншлагларны, янғын гидрантларын, полигонометрик билгеләрне, геодезик билгеләрнең урнашу күрсәткечләрен саклау һәм төзәтү өчен аларны урнаштырган оешмалар җаваплы.

39 статья

1. Рөхсәт ителми:

1) номер билгеләре белән янәшә чыгып торган элмә такталар, консольләр, шулай ук аны кабул итүне кыенлаштыра торган объектлар урнаштыру;

2) номер билгеләрен һәм күрсәткечләренә фасадның чыгып торган элементлары янында яки фасадның кереп торган өлешендә, декор элементларында, кәрнизләрдә, капкаларда урнаштыру;

3) аншлагларны билгеләнгән урыннан иреккә күчереп кую.

9 бүлек. Җир кишәрлекләрен, юлларны, шәхси торақ йортларны карап тоту һәм алар янәшәсендәге территорияне төзекләндерү

40 статья

1. Җир кишәрлекләре территорияләрен карап тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) чүп-чардан, коелган яфрактардан, корыган үсемлекләрдән, кар һәм боздан чистарту;

2) юлларны, күперләренә, урамнарны, тротуарларны, жәяүлеләр юллары территорияләрен бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү;

3) карны көрәү һәм себерү;

4) кар һәм бозны чыгару;

5) контейнер майданчыкларын, калдыкларның барлык төрләре өчен контейнерлар, чүп-чар өчен урналар, эскәмияләр, кече архитектура формаларын һәм башкаларны чистарту һәм техник яктан төзек хәлдә тоту;

6) чүп-чарны кабул итү камераларын, контейнерлар (бункерлар) һәм контейнер майданчыкларын жыештыру, юу һәм дезинфекцияләү;

7) яңгыр һәм кар суларын читкә чыгару;

8) каты көнкүреш, зур габаритлы һәм башка чүпне жыю һәм чыгару;

9) тузаннан арындыру һәм һаваны чистарту өчен территориягә су сибү;

10) яшел үсентеләрнең сакланышын тәмин итү, аларны карап тору; территорияләрдә гражданныр тормышы һәм сәламәтлеге, физик һәм юридик затлар милкә өчен куркыныч булган корыган яшел үсентеләрне вакытында кисү, Сосновский балтыргананы юк итү, бетерү буенча чаралар күрү (химик, механик һәм башкалар).

11) Сосновский балтырганын юк итү буенча чаралар ул чәчәк ата башлаганчы гербицидлар һәм (яки) арборицидлар сиптерү, чабу, үсү урыннарын казу, корыганнарын юкка чыгару, тамырын казып чыгару, туфракны эшкәртеп, күпьяеллык үлән чәчү юлы белән үткәрелә;

12) коммуналь объектлар, инженерлык коммуникацияләре (корылмалар), юллар, тимер юллар, күперләр, жәяүлеләр кичүенең реставрация, археологик һәм башка жир эшләре алып барылганнан соң бозылган элементларын яңадан торгызу;

13) гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләре нигезендә яңгыр коеларын (яңгыр канализациясен), жир асты коммуникацияләре коеларын (корылмаларын) карап тоту;

14) жир кишәрлекләре киртәләрен карап тоту, шул исәптән анда урнашкан жимерелгән биналарны, корылмаларны карап тоту, территориягә чит затлар үтеп кереп, рөхсәтсез урыннарда чүп-чар ташлау мөмкинлеге бирмәү максатыннан корылмаларны карап тору, шулай ук аларны пычрактан, кардан һәм мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартуны тәмин итү;

15) жир кишәрлекләрендә территориягә чит затлар үтеп керү һәм (яки) рөхсәтсез урыннарда калдыклар ташлау мөмкинлеген юкка чыгара торган жимерелгән (сүтелгән, сүтелгән) биналар, корылмаларны коймалап алу һәм карап тоту;

16) шәхси торақ йорт яки хужалык корылмалары төзелешенең жир кишәрлеге хужасы тарафыннан йорт яны территориясендә, шул исәптән урамда, Арча шәһәре Башкарма комитетының язма рөхсәте булганда, төзелеш материалларын вакытлыча саклау рөхсәт ителергә мөмкин. Төзелеш материаллары кешеләрнең тормышына һәм сәламәтлегенә зыян китерүне, шулай ук жимерелү, аву яки башка йогынты нәтижәсендә өченче затларның мөлкәтенә зыян китерүне булдырмый торган ысул белән урнаштырылырга тиеш.

9 бүлек. Юлларны карап тоту

41 статья

1. Юлларны карап тотуны тәмин итүчене (подрядчы, башкаручы) билгеләү нәтижәләре буенча әлеге эш төрләрен үткәргүгә муниципаль контрактлар төзегән оешмалар башкара.

2. Юлларны карап тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын, квартал эчендәге юлларны ремонтлау;

2) тротуарлардан (жәяүлеләр зоналары, юллар) пычрак, чүп-чар, кар һәм бозны чыгару, юлларның йөрү өлешен, ясалма юл корылмаларын жыештыру;

- 3) юлга су сибү һәм юу;
- 4) газон һәм яшел үсентеләрне карау;
- 5) тышкы яктырткычлар эленгән баганаларны һәм жәмәгать һәм тимер юл транспорты элемтә челтәрен ремонтлау;
- 6) кече архитектура формаларын ремонтлау һәм буяу;
- 7) яңгыр коеларын, канауларны һәм ясалма юл корылмалары составына керүче ачык лотларны урнаштыру, ремонтлау һәм чистарту;
- 8) коймалар, турникетлар, кече архитектура формаларын урнаштыру, ремонтлау һәм ел саен буяу.

42 статья

Юридик затларга, шәхси эшмәкәрләргә һәм милкендә һәм (яки) аннан файдалануда транспорт чаралары булган гражданның транспорт чараларының чиста тышкы кыяфәтен тәэмин итәргә киңәш ителә.

43 статья

Юлларның өске катламын саклау максатыннан рөхсәт ителми:

- 1) йөкне сөйрәп ташу;
- 2) төяү-бушату эшләре вакытында рельслар, бүрәнәләр, тимер балкалар, торбалар, кирпич, башка авыр предметлар ташлау;
- 3) машиналар йөрү юлына һәм тротуарларга төзелеш материаллары һәм төзелеш калдыклары ташлау;
- 4) автотранспортны квартал эчендәге жәяүлеләр коммуникацияләрендә урнаштыру һәм саклау;
- 5) транспорт чараларын моның өчен билгеләнгән урыннан читтә юу;
- 6) асфальт өслекле юллар буенча чылбырлы машиналарның үз көче белән хәрәкәт итүе;
- 7) машиналар йөрү өлешенә чагыштырма авырлыгы билгеләнгән нормалардан һәм күрсәтмәләрдән артып киткән авыр йөкле үзйөрешле машиналар һәм механизмнар хәрәкәте;
- 8) территорияләре территорияләре пычратуны булдырмый торган брезент яисә башка материал белән капланмаган грунт, чүп-чар, төзелеш материаллары, жиңел тара, яфраклар ташу;
- 9) кар, боз, пычрак, житештерү һәм куллану калдыкларын юлларның йөрү өлешенә һәм алар янәшәсендәге территориягә ташлау;
- 10) юлларда, тротуарларда, газоннарда һәм яшел утыртмаларда пычрак, чүп-чар өю;
- 11) жылы чорда юлларның һәм тротуарларның машиналар йөрү өлешен юешләмичә чистарту;
- 12) юлларның йөрү өлешен юганда пычрак һәм чүп-чарны газоннарда, тротуарларда һәм башка транспорт инфраструктурасына караган башка объектларга ташлау;
- 13) транспорт чарасы белән ташыган вакытта юлның йөрү өлешенә, тротуарга бетон эремәсе, битум агызу, шулай ук аларны бу эшләр өчен көйләнмәгән транспорт чаралары белән ташу;
- 14) юл йөрү өлешенә, тротуарга, кюветка, яшел үсентеләр булган территориягә теләсә нинди сыеклык ташлау;

15) машиналар йөрү өлөшөндө, тротуарларда, газоннарда бетон, башка төзөлөш эретмэләре эзерлөү;

16) ел фасылына карамастан, автотранспортның күп катлы йорт подъездының керү тамбуры каршындагы майданда, газоннарда һәм яшел утыртмаларда, балалар, спорт һәм уен майданчыкларында, киём киптерү һәм келәмнәрне чистарту өчен майданчыкларда, тротуарларда, ял итү урыннарында, кешеләр күпләп була торган урыннарда, пляжларда, скверларда урнашуы һәм булуы;

17) транспорт чараларын (махсус транспорт чараларынан тыш) су саклау зоналары чикләрендә, аларның юллар буйлап йөрүләрәннән һәм юлларда һәм махсус жиһазландырылган урыннарда тукталудан тыш, кертү һәм урнаштыру;

18) шәхси автотранспорт хужаларына кышкы вакытта озак вакыт (2 сәгатътән артык) транспорт чараларын саклау һәм урнаштыру өчен торак пунктның урамнарның һәм ишегалды юлларының йөрү өлөшөн куллану;

19) авыр йөклө транспорт чаралары, шулай ук махсус техниканың махсус рөхсәтсез йөрүе, Арча шәһәре муниципаль берәмлеге территориясен жыештыру вакытында чүп-чар чыгаруны оештырган транспорт чараларынан тыш;

20) төзөлөш майданчыкларынан, авария хәлендәге, ремонт һәм башка төр эш урыннарынан автотранспорт көпчәкләре белән грунт һәм пычрак чыгару;

21) тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар урнаштыру юлы белән юлларның йөрү өлөшөн, тротуарларны үз белдеге белән каплау.

44 статья

1.Юлларны төзөкләндерүнең аерым элементларына таләпләр:

1) ел саен кышкы сезон тәмамланганнан соң жәяүлеләр юлындагы металл коймаларны һәм тротуар баганаларын сезонлы буяу төзөкләндерү айлыгы үткәрү чорында гамәлгә ашырыла. Буяр алдыннан коймалар ремонтланырга, пычрактан чистартылырга тиеш;

2)барлык юл тамгасы заказчы тарафыннан билгеләнгән вакыт һәм чират тәртибендә юл тамгасы төшерү өчен расланган паспортлар (схемалар) нигезендә үтәлгә тиеш;

3) юл тамгасы таләп ителә торган төс һәм яктылык-техник характеристикаларына, эләктерү коэффициентына жавап бирергә, эксплуатацияләү чорында бөтен майдан буенча сакланырга тиеш;

4)юл билгеләрен ныгыту конструкцияләре һәм системалары күрү шартларына һәм монтажлау мөмкинлекләренә карап сайлап алына;

5) юл билгеләре төзөк хәлдә булырга, вакытында чистартылырга һәм юылырга тиеш.

6)вакытлыча куелган юл билгеләре, сәбәпләре бетерелгәннән соң, бер тәүлек эчендә алына;

7) визуаль-коммуникация системасы элементлары (транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте юнәлешләре күрсәткечләре, «Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенен планлаштыру-структур элементлары күрсәткечләре (торак пунктлар, техник объектлар һ.б.), юлларда һәм транспорт чишелешләрендә аларга хәрәкәт юнәлешен күрсәтү өчен билгеләнә.

11 бүлек. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлегенен гомуми файдаланудагы территорияләрен карап тоту һәм төзөкләндерү

45 статья

1.Муниципаль берәмлекнең гомуми файдаланудагы территорияләрендә тыела:

- 1) территорияне металл, төзелеш һәм авыл хужалыгы продукциясе һәм калдыклары, ягулык-майлау материаллары, нефть продуктлары белән пычрату, чүп-чар ташлау урыннары ясау;
- 2) калдыклар һәм чүп-чарны махсус билгеләнгән урыннарда жыю өчен контейнерлар урнаштыру;
- 3) стационар булмаган сәүдә объектларын, шулай ук ял итү өлкәсендәге хезмәт күрсәтү объектларын (аттракционнар, кабартылган батутлар, велосипедлар, роликлар прокатын һәм халыкның ялын һәм күңел ачуын оештыру өчен файдаланыла торган башка шундый объектлар) билгеләнгән тәртипне бозып урнаштыру;
- 4) махсус билгеләнгән урыннардан тыш, автотранспорт чараларын юу һәм чистарту;
- 5) сибелүчән, тузанлы йөкләрне, яфрак, төрле эретмәләрне юлларны пычранудан саклый торган брезент яки башка материал белән капланмаган, махсус жиһазландырылмаган йөк машиналарында ташу;
- 6) стационар булмаган объектларны үзирекле урнаштыру;
- 7) жир эшләрне тиешле рәхсәттән (ордер) башка башкару;
- 8) грунт, чүп-чар, калдыклар, кар, бозны тиешсез урыннарда ташлау;
- 9) гамәлдәге законнарны бозып, квартал эчендәге юлларга һәм йортларга керү юлларына, урамнарда, тротуарларга, газоннарда төзелеш материаллары ташлау;
- 10) кәгазьләрне, чүп-чарны, тәмәке төпчекләрен майданчыклар, ишегаллары, паркларда, скверларда һәм башка жәмәгать урыннарында газоннарда, тротуарларда, урамнарда ташлау;
- 11) бакча утыргычларының аркаларына менеп утыру, эскәмияләрне, урамнарны яктырту фонарьларын, башка кече архитектура формаларын вату, пычрату;
- 12) янгыр сулары канализациясенә, кюветның рәшәткәләренә, коеларның капкачларына көнкүреш калдыклары ташлау;
- 13) предприятиеләренә эчке территорияләрендә һәм шәхси йортларда чүп-чар, коелган яфраклар һәм коры үлән, житештерү калдыкларын, каты коммуналь калдыкларны янгынга каршы чаралар күрмичә яндыру, учак ягу;
- 14) фасадларны үзбелдекле үзгәртеп кору, барлык типтагы гаражлар урнаштыру, арендада яки миләктә булган жир кишәрлекләреннән читтә базлар, утын сарайлары, будкалар, күгәрчен оялары, теплицалар, тирес жыю урыннары һәм башка корылмалар кую, шулай ук билгеләнмәгән урыннарда кече архитектура формалары кую, тышкы мәгълүмат урнаштыру;
- 15) Яшел үсетеләрне сындыру, юк итү, аларга атынгычлар, гамаклар элү, кәүсәләрен каезлау;
- 16) газоннарны бозу;
- 17) гамәлдәге законнарны бозып, юлның машиналар йөрү өлешенә кар бушату;
- 18) гамәлдәге законнарны бозып, йорт хайваннары, кошларны хужасыз килеш урамда, авыл хужалыгы жирләрендә йөртү (авыл жирлеген башкарма комитеты билгеләгән жирләрдән тыш);
- 19) эре габаритлы төзелеш чүп-чарын, көнкүреш техникасы һәм жиһазларын, киселгән агачларны килешү кәгазе булмаган килеш һәм гамәлдәге законнарны бозып, контейнер майданчыкларына ташлау;
- 20) төзек булмаган транспорт чарасын, авыл хужалыгы техникасын, тагымаларны һәм ярымприцепларны, хезмәт транспортын, гамәлдәге законнарны бозып, шул исәптән дөүләт теркәү номерларыннан башка урнаштыру һәм саклау;

21) керне, автотранспорт чараларын, хайваннарны чишмэлэр, кое, су колонкалары, елга ярларында, күллэрдэ һәм ясалма (декоратив) сулыклар буенда юу;

22) йорт яны территорияләрендэ, йорт яны кишэрлегеннэн читтэ тирес урнаштыру;

23) йорт яны территорияләрендэ, урамнарда һәм бу максатлар өчен билгеләнмэгән башка урыннарда юынтык сулар түгү, чүп-чар ташлау. Канализацияләре булмаган торак биналарда үз калдыкларын жыю өчен эре предметлар элэгэ алмаслык итеп ясалган рәшәткәле япкычлы чокырлар карала;

24) йөк төяү - бушату эшләре алып барганда, йөкне сөйрәп ташу, рельслар, бүрәнэлэр, тимер балкалар, торбалар, кирпич һәм башка авыр предметларны юлга ташлау, чылбырлы йөрешле машиналарга каты өслекле урамнар буйлап йөрү, юлларда зур йөк транспорты хэрәкәте;

25) торак пункт территориясенэ автотранспорт тэгэрмэчлэрэннэн балчык кою;

26) транспорт чараларын торак пунктлар чиклэрэнэ (газоннарны, чэчэк түтэллэрэн һәм үләнле башка территориялэрне дә кертеп), балалар һәм спорт майданчыкларында, хайваннарны йөртү майданчыкларына, шулай ук йорт яны территориясендэ урнашкан хужалык майданчыкларына кую.

12 бүлек. Шәхси торак йортларны карап тоту һәм алар янәшәсендәге территорияне төзекләндерү

46 статья

1. Шәхси торак йорт милекчеләре (яки) яллаучылар (алга таба - торак йортлар хужалары), әгәр законда яки килешүдә башкасы каралмаган булса, түбәндәгеләрне гамәлгә ашыралар:

1) торак йортларның фасадларының, коймаларның, шулай ук башка корымаларның тиешенчә саклау, аларны вакытында ремонтлау һәм буяу;

2) торак йортның номер билгеләрен булдыру;

3) йорт территориясен тәртиптә һәм тиешле санитар хәлдә тотуны тәэмин итү;

4) йорт янындагы яшел үсентеләрне тәртиптә тоту, куаклар һәм агачларны санитар кисү, газүткәргечләрнең сак зонасында, кабель һәм һава электр тапшыру линияләрендә һәм башка инженерлык чөлтәрләрендә агачлар булуга юл куймау;

5) канауларны һәм су агызу торбаларын чистарту, язгы чорда кар суы агуны тәэмин итү;

6) жир кишэрлегендә үзәкләштерелгән канализация булмаганда, юынтык су чокыры, бәдрәфне санитар нормалар нигезендә даими рәвештә чистартып тору һәм дезинфекция ясау;

7) каты һәм зур габаритлы чүпләрне махсус майданчыкларда урнаштырылган контейнерларга салу;

8) билгеләнгән тәртип нигезендә каты көнкүреш һәм зур габаритлы чүпләрне вакытында жыю һәм чыгару;

9) махсус майданчыкларда урнаштырылган каты һәм эре габаритлы калдыкларны контейнерларга ташлау;

10) билгелэнгэн тэртип нигезендэ каты көнкүрөш һәм зур габаритлы калдыктарны үз вакытында жыю һәм чыгаруны тээмин итү.

47 статья

1. Шәхси торақ территориясендә рөхсәт ителми:

- 1) коелган яфрактарны, территорияләрдәге һәм йорт биләмәләрендәге теләсә нинди калдыктарны һәм чүп-чарны яндыру;
- 2) йортлар территорияләрендә һәм алар янәшәсендәге территорияләрдә яфрактарны, теләсә нинди төр калдыктарны һәм чүп-чарны яндыру;
- 3) тирес, күмер, тара, утын, эре габаритлы калдыктарны, йорт яны территориясеннән төзелеш материалларын саклау;
- 4) "Арча шәһәре" муниципаль берәмлеге жирләрендә транспорт чараларын йорт яны территориясеннән читтә юу;
- 5) йорт яны территориясе артында, вәкаләтле органнар белән килешмичә, ишегалды корылмалары, ташландык су чокырлары, бәдрәфләр төзү;
- 6) территориядә юлларга махсус транспорт һәм жыештыру техникасы йөри алуны кыенлаштыра торган яисә аларга комачаулый торган киртәләр кую;
- 7) территорияне төзекләндерү элементларын жимерү һәм зарарлау, сулыкларны чүпләү;
- 8) «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге жирләрендә йорт яны территориясеннән читтә транспорт чарасын кую һәм саклау;
- 9) тирә-юньне теләсә нинди калдыктар белән чүпләү;
- 10) чүп-чар, кар, боз чүпләкләре оештыру.

13 бүлек 13. Яңгыр канализациясе челтәрләрен карап тоту

48 статья

1. Яңгыр коелары, жир асты коммуникацияләре коелары, люклар (рәшәткәләр) ябык һәм транспорт һәм жәяүлеләрнең имин хәрәкәтен тээмин итәрлек төзек хәлдә булырга тиеш.

2. Су коеларын карап тоту, чистарту, төзек хәлдә тотуны гамәлдәге дәүләт стандартлары буенча аларның милекчеләре башкара.

49 статья

1. "Арча шәһәре" муниципаль берәмлеге территориясендә яңгыр канализациясенә магистраль һәм квартал эчендәге челтәрләрен карап тоту һәм эксплуатацияләү әлеге максатларга шәһәр бюджетында каралган акчалар чикләрендә махсуслаштырылган оешмалар белән төзелгән килешүләр нигезендә гамәлгә ашырыла. Яңгыр канализациясенә ведомство челтәрләрен карап тоту һәм эксплуатацияләү тиешле оешмалар хисабына башкарыла.

2. Яңгыр канализациясенә ведомство челтәрләрен карап тоту һәм эксплуатацияләү тиешле оешмалар хисабына башкарыла.

3.Хужасыз инженерлык коммуникацияләре һәм күзәтү коелары юлларны карап тотуны гамәлгә ашыручы махсус оешмалар тарафыннан тиешенчә куркынычсыз хәлдә сакланырга тиеш.

4. Яңгыр коелары рәшәткәләре даими чистартылган хәлдә булырга тиеш. Рәшәткәләр һәм коелар чүпләнми, аларның үткәру сәләтен чикли. Яңгыр канализациясенә карау һәм яңгыр кабул итү коеларын профилактик тикшерү һәм аларны чистарту елына ике тапкыр башкарыла. Күзәтү һәм яңгыр коеларын чистартканнан соң, чыгарылган пычракның барлык төрләре кичекмәстән махсус мәйданчыкларга чыгарылырга һәм утильләштерелергә тиеш.

50 статья

1. Канализация, яңгыр сулары жайланмалары, системалары, челтәрләре һәм корылмалары төзек булмау сәбәпле урамнарны, биналарны, корылмаларны су басу, бозлавык барлыкка килү, шулай ук газоннарга, тротуарларга, урамнарга һәм ишегалды территорияләренә су агызу рөхсәт ителми.

2. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә, вәкаләтле органнар белән килештермичә, су жыю коелары, парга әйләндерү мәйданчыклары урнаштыру рөхсәт ителми.

51 статья

1.Күзәтү коеларының люклары юлның йөрү өлеше, тротуарлар, жәяүлеләр юллары, яшел зоналар белән бер дәрәжәдә булырга тиеш. Күзәтү коеларының машиналар йөрү өлеше, тротуарлар, жәяүлеләр юллары, яшел зоналар белән тоташтырылу дәрәжәсе 2 см дан, яңгыр коеларыныкы 3 см дан да артмаска тиеш.

52 статья

1. Коммуникация коелары, аларның капкачлары яки рәшәткәләре жиңмерелгән яки юкка чыгарылган булуы ачыкланганнан соң, челтәрне эксплуатацияләүче оешма тарафыннан киртәләнеп алынган, тиешле кисәтү билгеләре белән билгеләнгән һәм билгеләнгән вакытка алыштырылган булырга тиеш.

53 статья

1.Инженерлык челтәрләрендә планлы эшләр башкарганда, канализация сулары якындагы канализация челтәренә, су һәм жылылык челтәрләреннән - яңгыр канализациясенә (булганда) агызыла. Юлга су агызу тыела. Башка техник калдыкларны (нефтьле сыеклыкларны, шламнарны һәм тозлы техник суны да кертеп) ташлау катгый рәвештә норматив-хокукый актлар һәм технологик регламентлар нигезендә башкарыла. Су агу нәтижеләрен бетерү зыяны инженерлык челтәрләре хужалары хисабына башкарыла.

14 бүлек. Техник элемент чараларын карап тору

54 статья

1.Биналарны инженер-техник тээмин итү өчен билгеләнгән кабельле элемент, телевидение, радио, интернет һәм башка шундый челтәрләрне урнаштыру жиң асты буенча башкарыла (траншеялар, каналлар, тоннельләр).

2.Биналарга тышкы коммуникацияләрне башка ысул белән (һава, жиң өсте) урнаштыру, эксплуатацияләүче оешмалардан тиешле техник шартлар алу шарты белән, аларны жиң астында урнаштыру мөмкинлеге булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

3. Асылмалы элемент линияләрен һәм һава-кабель юлларын беркетү сыйфатында түбәндәгеләрне файдаланырга ярамый:

1) автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары: юл киртәләре, светофорлар, юл билгеләре урнаштыру өчен билгеләнгән элементлар һәм конструкцияләр;

2) фасадлар, түбэлэр, бинаның стеналары (төтен юллары, вентиляция, коллектив телевидение һәм радио кабул итү системалары антенналары, фронтонар, козыреклар, ишекләр, тәрәзэләр).

3) фасадлар, түбэлэр, биналар һәм корылмалар элементлары (төтен юллары, вентиляция, коллектив телевидение һәм радио кабул итү системалары антенналары, фронтонар, козыреклар, ишекләр, тәрәзэләр).

4.Рөхсәт ителми:

- 1) бер бинадан икенчесенә һава юлы белән элемтә кабельләре салу юллары кисешү;
- 2) бүлгеч муфта шкафыннан тыш кабель запасларын урнаштыру;

55 статья

Милекчеләр (хужалар) техник элемтә чараларын (кабельләр, кабельләрне беркетү элементларын, бүлү һәм муфта шкафларын һәм башкалар), шулай ук алар ярдәмендә тиешле хәлдә тоташтырыла торган техник жайланмаларны (кимчелекләрне бетерү һәм/яки изоляция тышчасы булмау, буяу, коррозия һәм/яки механик кимчелекләр, чыбыклар һәм/яки яктырту баганаларына һәм электр тапшыру линияләре) тиешле дәрәжәдә тотарга тиеш.

15 бүлек. Тышкы яктырту объектларын (чараларын) карап тоту

56 статья

Тышкы яктырту элементларына яктырткычлар, кронштейннар, терәкләр, чыбыклар, кабельләр, туклану чыганакалары (шул исәптән жыю, туклану пунктлары, идарә тартмалары) керә.

57 статья

1. Торак пунктлар территорияләрендә урамнар, юллар, мәйданнар, жәяүлеләр тротуарлары, торак кварталлар, ишегаллары, предприятие, учреждение, оешма территорияләре, шулай ук аншлагләр һәм ижтимагый һәм торак биналарның номерлы билгеләре, юл билгеләре һәм күрсәткечләре, мәгълүмат элементлары һәм витриналар тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.

2. Урамнарны, юлларны, мәйданнарны, микрорайоннар территорияләрен яктырту кичен табигый яктылык дәрәжәсе 20 лк кадәр кимегәндә башкарыла, ә иртән - 10 лк дан арткан вакытта сүндерелә.

3. Торак йортларның подъездларын, аншлагларны һәм урам күрсәткечләрен, шулай ук архитектура-сәнгать яктырткычлары системаларын кабызу һәм сүндерү урамнарны яктырту режимында башкарыла.

4. Биналарның һәм корылмаларның милекчеләре, милек рәвешләренә карамастан, законда билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проект нигезендә биналарның һәм корылмаларның архитектура-сәнгать яктырткычлары булуын һәм эшләвен тәэмин итәргә тиеш.

58 статья

1. Төп юлларда, мәйданнарда һәм урамнарда сафтан чыккан яктырткычлар саны 3% тан, башка территорияләрдә (квартал эчендәге юллар, ишегалды территорияләре) 5% тан артмаска тиеш.

2. Сафтан чыккан газ лампалары бу максатлар өчен махсус билгеләнгән биналарда сакланьрга һәм утильләштерү өчен махсус предприятиеләргә озатылырга тиеш.

59 статья

1. Тышкы яктырту жайланмаларының металл баганалары, кронштейн һәм башка элементлары чиста булырга тиеш, коррозия элементлары, авышу булмаска һәм милекчеләр

2) Ремонт, проект документациясе белән билгеләнгән тәртиптә, объектның тышкы кыяфәтен саклап һәм төс үзенчәлекләрен исәпкә алып башкарылырга тиеш;

3) стационар булмаган объектлар янында урналар урнаштыру, кирәк булган саен чүп савытларын буяу һәм чистарту.

68 статья

1.Рөхсәт ителми:

1) стационар булмаган объектларга янкорма, козыреклар, чүп жыйгычлар һәм проектлар белән каралмаган башка корымалар төзү;

2) стационар булмаган объектлар янына сәүдә-суыткыч жиһазлары кую;

3) стационар булмаган объектларда һәм аларның түбәләрендә товарлар, детальләр, көнкүреш һәм житештерү характерындагы башка предметлар саклау, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатларында куллану;

4) стационар булмаган объектлар арасында янгынга каршы аермалар, жиһазлар белән тәэмин итү;

5) стационар булмаган объектларны биналар аркаларында, газоннарда, майданчыкларда (балалар, ял, спорт, транспорт тукталышларында), суүткәргеч һәм канализация челтәрләренә сак зонасында, торбаүткәргечләрдә, шулай ук торак биналарның тәрәзәләренә кадәр арада, сәүдә предприятиеләренә витринасына кадәр-20 м, агач кәүсәсенә кадәр - 3 м.

18 бүлек. Төзелеш эшләре башкару урыннарын карап тоту

69 статья

1. Төзелеш, ремонт һәм башка эшләр тәмамланганнан соң төзелеш майданчыкларын, аңа караган территорияләргә төзекләндерүне торгызу, карап тоту төзүчегә йөкләнә.

2. Төзелеш башланганчы, ремонт һәм башка төр эшләргә башкару чорында түбәндәгеләргә эшләргә кирәк:

1) төзелеш майданчыгы территориясенә бөтен периметры буенча Башкарма комитетның хокукый актлары таләпләре нигезендә типлаштырылган коймалар урнаштыру;

2) төзелеш майданчыгы коймасының гомуми тотрыклылыгын, ныклыгын, ышанычлылыгын, файдалану куркынычсызлыгын тәэмин итү;

3) төзелеш майданчыгында койманың техник торышын, аның чисталыгын тикшереп тору, пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмати-басма продукциядән һәм граффитидан вакытында чистартып тору;

4) төзелеш майданчыгы территориясенә кергәндә, гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә җавап бирә торган төзелеш объектының мәгълүмати щитын урнаштыру һәм аны тиешле хәлдә тоту;

5) төзелеш майданчыгы периметры буенча тышкы яктыртуны тәэмин итү;

6) төзелеш майданчыгына керү юлларын урамнарның машиналар йөри торган өлешенә пычрак һәм чүп чыгармый торган транспорт чараларының тәгәрмәчләрен чистарту яки юу пунктлары белән жиһазлау;

7) төзелеш майданчыгы территориясендә каты көнкүреш, зур габаритлы һәм төзелеш калдыклары салу өчен контейнерлар һәм (яки) бункерлар булуны тәэмин итү;

8) төзелеш майданчыгынан каты көнкүреш, зур габаритлы һәм төзелеш калдыкларын билгеләнгән тәртиптә чыгаруны оештыру;

9) төзелеш майданчыгы территориясеннән карны тиешле тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарда чыгару;

10) эшләр башкарганда, гамәлдәге жир асты инженер коммуникацияләрен, тышкы яктырту челтәрләрен, яшеллекне һәм кече архитектура формаларын саклау;

11) төзелеш мәйданыннан чистартылган һәм билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарда калдыклар булмаган карны чыгаруны тәмин итү;

12) эшләр башкарганда төзелеш мәйданчыгы территориясен, аңа керү юлларын һәм тротуарларны пычрактан, чүп-чардан, кардан, боздан көндәлек чистартуны тәмин итү (ел фасылын исәпкә алып, кыш, жәй);

13) эшләр башкарганда гамәлдәге жир асты инженерлык коммуникацияләрен, тышкы яктырту челтәрләрен, яшел үсентеләрне һәм кече архитектура формаларын саклауны тәмин итү.

3. Төзелеш һәм (яки) ремонт эшләре үткәрү чоры дәвамында әлеге Кагыйдәләренң таләпләрен үтәргә, шулай ук эшләрен башкарганда жиңерелгән һәм жиңерелгән юл өслекләрен, яшел үсентеләрне, газоннарны, тротуарларны, кабымлыкларны, кече архитектура формаларын торгызырга кирәк.

4. Төзелеш материаллары, жиһазлар, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, ярдәмче бүлмәләр, эшчеләр һәм хезмәткәрләренә вакытлыча урнаштыру өчен көнкүреш вагончыклары, төзелеш калдыкларының транспорт партияләрен вакытлыча саклау һәм туплау урыннары төзелеш оешмалары проекты нигезендә төзелеш мәйданчыклары чикләрендә урнаштырыла.

70 статья

1. Рөхсәт ителми:

1) гражданның шәхси һәм ижтимагый иминлеген тәмин итүгә бәйлә коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, 23.00 сәгатъгән 7.00 сәгатъкә кадәр төзелеш, ремонт, йөк төяү-бушату һәм башка эшләрен оештыру һәм үткәрү;

2) Башкарма комитетның тиешле рөхсәте (күрсәтмәләре) булмаганда, юллар һәм тротуарларны тарайту яисә ябу;

3) чүпне яндыру һәм төзелеш производствосы калдыкларын утильләштерү;

4) юлларны пычратучы грунт, чүп-чар, төзелеш материаллары, жиңел тара, агачларны брезент белән капламыйча яисә башка материал белән ташу, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм измәләрен (шул исәптән цемент-ком эремәсе, известь, бетон катнашмалары), аларны юлга, тротуар, юл читенә яки юл янындагы газон полосасына сую мөмкинлеген булдырмый торган чаралар күрмичә генә транспорт белән ташу.

19 бүлек. Жирләү урыннарын карап тоту

71 статья

1. Этик, санитар һәм экологик таләпләр нигезендә бирелгән жирләү урыннарын карап тоту федераль законнар һәм муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән жирләү урыннарын карап тоту кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Жирләү урыннарын санитар карап тотуны тәмин итүчене (подрядчы, башкаручы) билгеләү нәтижәләре буенча әлеге эш төрен үткәрүгә муниципаль контракт төзегән махсуслаштырылган оешма башкара.

72 статья

1. Жирләү урыннарын карап тотуга таләпләр:

1) зиратлардагы жәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек булырга тиеш. Жәмәгать бәдрәфләре урналары чистартылырга тиеш;

2) зират территориясендә калдыклар һәм чүп савытлары өчен контейнерлар чистартылырга тиеш. Калдыклар жыелган саен кимендә 3 көнгә бер тапкыр чыгарылырга тиеш;

3) ауган агачлар булу рөхсәт ителми. Авария хәлендәге агачлар табылган вакыттан алып тәүлек эчендә юкка чыгарылырга тиеш;

2. Кышкы чорда жирләү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:

1) зиратларга төп керү юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Бозы булмаган тигез кар катламы булу рөхсәт ителә;

2) үзәк керү юллары, тротуарлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш. Юллар һәм тротуарларны чистарту кар явуга ук башланырга тиеш;

3) беренче чиратта төп керү юлларыннан кардан, боздан чистарту зарур;

4) жирләү урыннарының жәяүлеләр зоналарында бозлавыкка каршы материаллар кулланырга кирәк, юллардан чистартылган кар һәм бозны кабер өсләренә, газон, куакларга ташлау рөхсәт ителми.

3. Жәйге чорда жирләү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:

1) төп юллар, керү юллары, тротуарлар, каберләр арасы һәм жирләү урыннарында гомуми файдаланудагы башка территорияләр төрле чүптән чистартылырга тиеш;

2) яшел үсентеләрне санитар кисү, чүп үләннәрне бетерү буенча чаралар ел саен башкарылырга тиеш.

4. Жирләү урыннарын (тәреләр, һәйкәлләр, плителәр, склеплар һәм башкалар) карап тоту, чәчәк һәм декоратив куаклар утырту мәрхүмнең законлы вәкиле яки башка зат тарафыннан санитар таләпләрне мәжбүри үтәү юлы белән башкарыла.

20 бүлек. Автотранспорт чараларын озак вакытлы һәм кыска вакытлы саклау стоянкаларын карап тоту

73 статья

1. Автотранспорт чараларын озак вакытлы һәм кыска вакытлы саклау урыннары гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, шулай ук әлеге Кагыйдәләр нигезендә стоянкалар ясау өчен бирелгән жир кишәрлеге милекчәсе (алга таба - хужасы) тарафыннан башкарыла.

74 статья

Милекченең бурычлары:

1) стоянкалар территориясенә бөтен периметры буенча механик яктан нык һәм тышкы тәэсиргә тотрыклы койма ясау;

2) коймаларның техник торышын, аларның чисталыгын тикшереп тору, пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартып тору;

3) стоянкалар территорияләрендә һәм стоянкалар янындагы территорияләрдә төрле конструкцияләр саклауга юл куймау;

4) машина кую урыннарын дежур персонал өчен бүлмәләр белән жиһазлау. Гомуми майданы 10,0 кв.метрдан артмаган машина кую урыннарында дежур персонал өчен даими булмаган корылмалар урнаштыру, жиңел корылмалардан ясалган, аннары тышкы стеналарны нейтраль төсләр заманча бизәү материаллары белән бизәү рөхсәт ителә;

5) стоянкалар территориясенә гамәлдәге нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры килә торган тышкы яктырткычлар белән жиһазлау;

6) стоянкалар территориясендә вакытлыча биналар, корылмалар, сәүдә павильоннары, киоск һ. б. проектта каралмаган башка капитал объектлар төзү рөхсәт ителми;

7) машина кую урыннары территорияләрендә автомобиль юу һәм ягулык-майлау материаллары куюны булдырмау;

8) санитар һәм янгынга каршы кагыйдэләрне үтәү, стоянкалар территорияләрен карап тоту.

9) даими рәвештә санитар эшкәртеп, чистартып тору, калдыкларны жыю өчен контейнерлар (урналар) кую, каты көнкүреш калдыкларын, карны даими чыгаруны тәмин итү;

10) стоянкага керү юлларын каты өслекле, автостоянканың урнашу һәм хезмәт күрсәтү урынын билгели торган махсус билгеләр, шулай ук гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләренә туры килә торган тамга белән жиһазландыру.

11) инвалидларның стоянкалар территориясенә тоткарлыксыз керү мөмкинлеген тәмин итү. Инвалидлар махсус автотранспорт чараларын кую өчен "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында" 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясы нигезендә урыннардан бушлай файдалана.

21 бүлек. Йорт хайваннарын һәм кошларын асрау

75 статья

1. Теләсә кайсы хайван хужасының милке булып тора һәм милек закон белән саклана. Хайванны хужасыннан бары тик суд карары буенча гына тартып алырга мөмкин.

2. Йорт хайваннарын һәм кошларын асрау өченче затларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен бозмаска тиеш.

3. Йорт хайваннары хужалары үз йорт хайваннарының экскрементларын жыю һәм утильләштерүне мөстәкыйль башкаралар.

76 статья

1. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлегендә яшәүчеләр тарафыннан авыл хужалыгы хайваннары (сыер, сарык, кәжәләр, дунгызлар һәм башка) һәм кош-кортларын карап тоту шәхси торак йортлар территорияләрендә рөхсәт ителә.

2. Барлык продуктлы хайваннар (эре мөгезле терлек, кәжәләр, сарыклар, дунгызлар, атлар) биркалау юлы белән мәжбүри рәвештә теркәлергә тиеш.

3. Йорт хайваннарын көтү урыннарында, хужасы күзәтүе астында яисә аның кушуы буенча, жирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнә торган көтү урыннарына чыгарырга рөхсәт ителә.

4. Йорт хайваннарын урамда 7.00 сәгатьтән 23.00 сәгатькә кадәр йөртәргә рөхсәт ителә. Башка вакытта урамда йөрткәндә хужалар урамнарда һәм торак йортларның ишегалларында тынлыкны тәмин итү өчен чаралар күрәргә тиеш.

5. Этне урамда йөртү, әгәр махсус сумкада (контейнерда) яки урамда йөртүче зат кулында булса, өч айга кадәрге эт балаларын һәм кечкенә этләргә урамда йөртү очракларыннан тыш, поводок (бәйдә тота торган башка жайланмалар), муенчак һәм борындык кулланып башкарылырга тиеш. Законда билгеләнгән тәртиптә теркәлгән этнең муенчагында аның идентификация номеры күрсәтеләргә тиеш. Этне поводоксыз урамда йөртү торак пунктларның чикләреннән читтә, шулай ук этләргә урамда йөртү турында билге куелган урыннарда рөхсәт ителә.

6. Хужалары ишегаллары, тротуарлар, урамнар, парклар, газоннар, балалар мәйданчыклары, скверлар, мәйданнар, шулай ук торак йортларның подъездларының йорт хайваннары һәм кошлары экскрементлары белән пычрануга юл куймаска тиеш. Этләргә, мәчеләргә һәм башка вак хайваннарны урамда йөрткән вакытта, хужасының үзе белән йорт хайваннарының табигый экскрементларын тулысынча жыештыруны тәмин итә торган кирәк-яраклары булырга тиеш, алар мәйданчыкларда чүп контейнерларына ташланырга тиеш.

7. Этне бәйдән махсус урында гына ычкындырырга мөмкин. Махсус бирелгән мәйданчыклар булмаганда, жирле үзидарә органының норматив-хокукий акты белән билгеләнгән бушлыкларда һәм башка урыннарда йөрү рөхсәт ителә.

8. Этләрне дрессировкалау бары тик яхшы койма белән әйләндереп алынган мәйданчыкларда яки Арча шәһәре жирлекләре территориясендә генә үткәрелергә мөмкин.

9. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә йорт хайваннарын һәм кошларын көтү тыела (йорт яны территорияләрендә, газоннарда, паркларда һәм скверларда үз белдегә белән йөрү һәм көтү рөхсәт ителми). Йорт хайваннарын юллардан тәүлекнең якты вакытында гына уздырырга мөмкин, шул ук вакытта аларны юлның уң ягына мөмкин кадәр якына йөртәргә кирәк. Грунт юллардан һәм сукмаклардан йөртү мөмкинлеге булганда, йорт хайваннарын асфальт өслекле юлдан йөртү тыела.

10. Йорт хайваннарын урамда калдырганда, хужалары яшел үсентеләрне бозуга һәм аларны куып чыгаруга киткән чыгымнарны каплай.

11. Йорт кәжәләре йорт яны территориясендә генә асралырга яки көтүлекләрдә хужалары күзәтүе астында гына йөрергә тиеш.

77 статья

1. Рөхсәт ителми:

1) хайваннарның балалар мәйданчыкларына, мәктәп, балалар бакчалары территорияләренә, ашханәләргә, сырхауханәләргә, азык-төлек кибетләренә керә алуы;

2) йорт хайваннарын пляжларда йөртү һәм аларны сулыкларда коендыру;

3) тыю турында язу булган очракта, хайваннарның учреждениеләргә керүенә юл кую;

4) торак пунктлар территориясендә озатучысыз гына хайваннар һәм кошларны иреккә чыгару;

5) алкогольле, наркотик яки токсик исерек хәлдә булган затлар, шулай ук яше яки сәламәтлеге торышы аркасында этләрнең хәрәкәтен контрольдә тоту алмаучы һәм урамда йөргән вакытта аларның агрессив тәртибен булдырмый кала алмаучы затлар тарафыннан этләрне урамда йөртү;

6) 14 яшькә житмәгән затлар тарафыннан этләрне, кечкенә этләрне урамда йөртү очрактарыннан тыш, урамда йөртү;

7) йорт хайваннарын һәм кошларын балконнарда, лоджияләрдә, гомуми файдаланудагы урыннарда (чиктәш фатир коридорларында, баскыч аралыкларында, чарлактарда, подвалларда һәм башка ярдәмче биналарда) асрау;

8) махсус чаралар (күргәзмәләр һ.б.) уздыру урыннарыннан тыш, йорт хайваннарының бу максатларга билгеләнмәгән территорияләрдә йөрүе.

78 статья

1. Умарта ояларын жир кишәрлекләрендә урнаштыру түбәндәге таләпләрне үтәгәндә рөхсәт ителә:

эшкәртү предприятиеләре, кондитер һәм (яки) химия продукциясе житештерү предприятиеләре, аэродромнар, хәрби полигоннар, тимер юлларга бүлөп бирелгән полоса чикләре, 110 кВ һәм аннан да күбрәк көчәнеше электр тапшыру линияләре, медицина оешмалары, мәдәният оешмалары, белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыручы оешмалар, балаларның ял оешмалары, балалар өчен социаль хезмәтләр, социаль тернәкләндерүгә мохтаж балигъ булмаганнар өчен махсус учреждениеләр, социаль тернәкләндерүгә мохтаж балалар өчен махсус учреждениеләр, балалар өчен махсус учреждениеләрдән 100 м;

торак пунктларда яисә гражданның үз ихтыяжлары өчен бакчачылык яки яшелчәчелек алып бару территорияләрендә урнашкан күрше жир участкалары чикләреннән кимендә 3 м (алга таба-бакчачылык яки яшелчәчелек территориясендә), әлеге участкаларның чикләреннән капма-каршы якка очу белән яки очу арасы һәм юнәлешә буенча чикләүләрсез, күрше жир кишәрлекләреннән 2 метрдан да ким булмаган тоташ койма белән аерып тоту шарты белән;

башка төрдәге хайваннар, шул исәптән кошлар асрала торган биналардан ким дигәндә 3 м, әлеге участкаларның чикләреннән капма-каршы якка очу белән яки очу арасы һәм юнәлешә буенча чикләүләрсез, күрше жир кишәрлекләреннән 2 метрдан да ким булмаган тоташ койма белән аерып тоту шарты белән. Күрсәтелгән таләп торак пунктлар яисә бакчачылык яки яшелчәчелек территорияләре чикләреннән читтә урнашкан (хужалыклардагы хайваннардан тыш) башка төрдәге хайваннар асралган биналарга кагыла.

79 статья

1. Йорт хайваннары һәм кошлары хужалары бурычлы:

1) терлекләр авыруларын кисәтүне һәм терлекчелек продуктларының ветеринария-санитар мөнәсәбәтендә куркынычсызлыкны тәэмин итә торган хужалык һәм ветеринария чараларын гамәлгә ашырырга, әйләнә-тирәнә терлекчелек калдыклары белән пычрануга юл куймаска, шулай ук ел саен янадан теркәлү чорында мәжбүри дөвалау-профилактик чаралар үткәргә;

2) Арча шәһәре муниципаль берәмлеге территориясендә булуларына юл куймыйча, хайваннарның урнашу урынын даими контрольдә тотарга;

3) хайваннар авырганда һәм алар үлгән очракта, шулай ук үз-үзләрен гадәти булмаганча тотканда, кичекмәстән ветеринария учреждениеләре белгечләренә хәбәр итәргә. Алар килеп житкәнче, авыру билгеләре булган хайваннарны аерып куярга;

4) ветеринария белгечләре таләбе буенча хайваннарны карау, диагностика тикшеренүләре, саклагыч прививкалар һәм дөвалау-профилактик эшләр өчен бирергә.

80 статья

1. Үлгән терлекне күмү махсус билгеләнгән урында махсулаштырылган оешма тарафыннан башкарыла.

81 статья

1. Үз территорияләрендә каравылчы этләре булган оешмалар бурычлы:

1) этне гомуми нигезләрдә теркәргә;

2) этне ныклы бәйдә тотарга;

3) чит кешеләрнең хайваннар янына керү мөмкинлеген булдырмаска;

4) этләренә яхшы әйләндерелгән территориядә яки гомуми файдаланудагы территориядән читкә кергәндә кисәтү язуы булган очракта гына төшереп калдырырга.

82 статья

1. Жәмәгать урыннарында хужасыннан башка йөрүче күзәтүчесез хайваннар тотылырга тиеш.

2. Күзәтүчесез хайваннарны тоту махсус предприятие яки жирле үзидарә органнары белән төзелгән килешү нигезендә башкарыла ала.

3. Күзәтүчесез хайваннарны тоту чараларын гамәлгә ашыру хайваннарга карата гуманлы мөнәсәбәт һәм ижтимагый эхлак нормаларын үтәү принципларына нигезләнә.

4. Рөхсәт ителми:

1) тиешле карардан башка, шәхси йортлар территориясеннән һәм фатирлардан хайваннарны алырга;

2) этләрне кибет, даруханэлэр, коммуналь хезмэт күрсәтү предприятиеләре һ. б. янында бәйдән ычкындырырга;

3) ветеринария органнары рекомендациясеннән башка, алдгычлар һәм башка тоту чараларын кулланьрга.

22 бүлек. Бәйрәмчә бизәү

83 статья

1. Жирлек территориясен бәйрәмчә бизәү дәүләт һәм башка бәйрәмнәр, истәлекле вакыйгалар белән бәйле чаралар үткәрү чорында башкарыла.

2. Бәйрәмчә бизәү дәүләт һәм муниципаль флаглар элү, лозунглар, гирлянда, панно элү, декоратив элементлар һәм композицияләр, стендлар, трибуналар, эстрада, шулай ук бәйрәм иллюминациясе урнаштыруны үз эченә ала.

3. Бәйрәмчә бизәү элементларын эзерләгәндә һәм урнаштырганда юл хәрәкәтенә комачаулык тудырырга ярамый.

4. Мәдәни мирас объектларында, шулай ук аларның территорияләрендә һәм мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында бәйрәм һәм тематик бизәүне монтажлау аларның компетенциясе кысаларында һәм гамәлдәге законнар нигезендә мәдәни мирас объектларын саклау буенча Татарстан Республикасы Комитеты белән килештерелгә тиеш.

23 бүлек. Арча шәһәре территориясен жыештыру тәртибе

84 статья

1. Арча шәһәре территориясен жыештыру һәм карап тоту вакыты:

1) жәйге чорда - 15 апрельдән 14 октябрьгә кадәр;

2) кышкы чорда - 15 октябрьдән 14 апрельгә кадәр.

3) һава шартларына бәйле рәвештә, әлеге срокларга Башкарма комитет тарафыннан төзәтмәләр кертеләргә мөмкин.

2. Жирлек территориясен жыештыру буенча башкарыла торган эшләр:

1) жирлек территориясен карап тоту, жыештыру буенча системалы эшләр;

2) Башкарма комитетның хокукый актлары нигезендә бердәм массакүләм чаралар (өмәләр).

3. Жыелган чүп-чар, яфрактар, чабылган үлән, ботаклар билгеләнгән таләпләргә туры китереп чыгарылырга тиеш.

85 статья

1. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясен жыештыру жәйге чорда «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясенә пычрануын киметү максатыннан, «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясен юдыру, су сибү, себерү һәм башка эшләр башкару юлы белән башкарыла һәм үз эченә "Арча шәһәре" муниципаль берәмлеге территориясен карап тоту буенча башка эшләрне дә ала:

1) ясалма өслекле территорияләренә, урам-юл чөлтәре объектлары, яңгыр сулары канализациясе белән жиһазландырылган ясалма өслекле башка территорияләренә пычрануын булдырмау. Юл, мәйданнар, тротуарлар һәм ясалма өслекле башка территорияләренә юу барлык мәйданда башкарыла;

2) яңгыр канализациясенә рәшәткәсен чистарту;

3) бөтен территориядән чүп жыю;

4) ел саен 1 июньгә кадәр кече архитектура формаларын, бакча һәм урам жиһазларын, урналар, спорт һәм балалар майданчыкларын, коймалар, бордюрларны буяу;

5) гомуми файдаланудагы территорияләрдә үләнне даими чабу (үләннәр 15 см дан артык биеклектә булганда), файдалану чикләнган һәм махсус билгеләнештөгә яшелләнделерелгән территорияләрдән тыш, тәүлек эчендә чабылган үләнне жыештыру;

6) тәүлеккә бер тапкыр коелган яфракларны жыю һәм юк итү;

7) сәүдә объектлары, оешмалар һәм предприятиеләр янындагы территорияләрне, шул исәптән автотранспортны кую урыннарын жыештыру 8.00 сәгатькә кадәр төгәлләнергә тиеш;

8) юдырганнан соң бордюр янын жыештыру.

86 статья

1. Территорияләрне жыештыру өчен җаваплы оешмалар яфрак коелган вакытта юл буйларындагы газоннардан коелган яфракларны жыештыралар. Яфракларны агач һәм куаклар астына өю тыела, жылылык сөючән үсемлекләрне жылыту очрактарыннан тыш.

87 статья

1. Гомуми файдаланудагы территорияне кышкы чорда жыештыру:

1) юлларны һәм тротуарларны кардан, боздан һәм чүп-чардан чистарту;

2) тайгак яки бозлавык вакытта жәяүлеләр зоналарына, баскычларга ком сибү, бозлавыкка каршы материал белән эшкәртү;

3) язгы чорда карны көпшәкләндерү һәм кар суларын агызуны оештыру.

2. Арча шәһәре территориясендә башкарыла торган жыештыру эшләренең технологиясе һәм режимнары һава шартларына бәйсез рәвештә транспорт чараларының һәм жәяүлеләрнең тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.

3. Кышкы чорда жәяүлеләр тротуарларын, жир өсте кичүләрен, баскычларны чистарту үзгәлекләре:

1) жәяүлеләр тротуарлары, жир өсте кичүләре, баскычлар күрсәтелгән корылмаларның жәяүлеләр өлешенең бөтен киңлегендә кардан чистартылырга тиеш. Кар явып үткәннән соң тугыз сәгатьтән дә артмаган вакыт эчендә чистартылырга тиеш;

2) кар күп яуган вакытта (тәүлегенә 10-15 см сафтан чыккан кар) жәяүлеләр тротуарлары, баскычлар чистартылырга һәм бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш;

3) бозлавыкка каршы материаллар белән беренче чиратта баскычлар, аннан тротуарлар эшкәртелә. Бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү вакыты тайгылыш табылганнан соң дүрт сәгатьтән артмаска тиеш;

4) калдыклар һәм химик реагентлар белән пычратылмаган коры карны газонга яки бу максатлар өчен алдан билгеләнган урыннарга, яшел үсентеләр сакланып калган очракта һәм Кар суларны агуны тәэмин иткәндә рөхсәт ителә. Өелгән карның биекlege 0,8 - 1,2 м дан артмаска тиеш;

5) кышкы чорда юллар, бакча диваннары, чүп савытлары һәм башка кече архитектура формалары, подъездларга, сәүдә павильоннары, кибетләргә керү тамбурлары, шулай ук алар алдында һәм ян-ягында, аларга килү юллары кардан һәм боздан чистартылырга тиеш.

88 статья

1. Арча шәһәре муниципаль берәмлеге территориясендә рөхсәт ителми:

1) урамнарны, майданнар, яшел үсентеләр булган урыннар, скверлар, парклар, газоннар, пляжлар һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләрне чүпләү;

2) гамәлдәге законнар нигезендә жирләү урыннарыннан читтә гомуми файдалану территорияләрендә мемориаль корылмалар (истәлекле корылмалар, чардуганнар) урнаштыру;

3) жәмәгать транспорты маршрутларының соңгы пунктларында транспорт чарасының салонын юу, чистарту һәм техник хезмәт күрсәтү;

4) биналар һәм корылмаларны, һәйкәлләр, мемориаль такталар, агачлар, куаклар, кече архитектура формалары һәм башка төзекләндерү элементларын жимерү һәм зарарлауу, шулай ук аларны үзбелдекле үзгәртеп кору һәм урнаштыру;

5) жәмәгать транспортын көтү тукталышларында, стеналарда, баганаларда, коймаларда (киртәләрдә) һәм бу максатлар өчен каралмаган башка объектларда мәгълүмат-басма продукция, граффити урнаштыру;

6) жир кишәрлекләренең чикләреннән һәм (яки) киртәләреннән читтә күчемле милек саклау;

7) сәнәгать товарларын һәм башка сәүдә предметларын тротуарларга, газоннарга, юлларга кую;

8) билгеләнмәгән урыннарда кар өю;

9) тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар, шлагбаумнар куеп, юл һәм тротуарларны үзбелдекле ябу;

10) шәһәр территориясендә, шул исәптән предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр һәм шәхси йортлар территорияләрендә төрле төр калдыклар яндыру.

89 статья

1. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә калдыклар (чүп-чар, кар, грунт һ.б.) ташланган очракта, моның өчен билгеләнгән урыннардан тыш, мондый хокук бозуларга юл куйган затлар ачыкланган бозуларны бетерү буенча чаралар күрә.

2. Санкцияләнмәгән урыннарда калдыклар урнаштырган затлар үз хисабына әлеге территорияне жыештырырга һәм чистартырга, ә кирәк булганда жир кишәрлеген рекультивацияләргә тиеш. 3 тәүлек дәвамында рөхсәтсез урында калдыклар урнаштыручы зат билгеләнмәгән очракта, калдыкларны бетерү һәм санкцияләнмәгән чүплекләр территорияләрен рекультивацияләү әлеге территорияне жыештырган өчен җаваплы оешмалар (яисә калдыкларны чыгаручы махсус оешма (әгәр бу төр хезмәт күрсәтү килешүдә каралган булса) тарафыннан башкарыла.

3. Билгеләнгән тәртиптә бирелмәгән һәм муниципаль милектә булган жир кишәрлекләрендә (территорияләрдә) табигый барлыкка килгән чүплекләрне бетерү вәкаләтле орган тарафыннан тәэмин ителә.

24 бүлек. Жирле эһәмияттәге автомобиль юлларын жыештыру

90 статья

1. Жирле эһәмияттәге автомобиль юлларын (алга таба - юллар) жыештыру машиналар йөрү өлешен, тротуарларны, тукталыш урыннарын, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын, ясалма юл корылмаларын даими чистарту, кар һәм боздан арындыруны үз эченә ала.

2. Язгы-жәйге чорда юлларны жыештыру юуны, су сибүне, тузанны бетерүне үз эченә ала. Көзге-кышкы чорда юлларны жыештыру чүп-чардан, кар һәм боздан арындыруны, юлларга ком-тоз катнашмасы, тротуарларга коры ком сибүне күздә тоту.

3. Экстремаль шартларда юлларны чистарту өчен вәкаләтле орган тарафыннан юлларны жыештыру буенча чаралар комплексын күздә тоткан авария хәлендәге эш планы әзерләнергә тиеш.

91 статья

1. Юлның йөрү өлешен, төп һәм резерв полосаларын, лоток зоналарын, көндөз 8.00 дән 21.00 гә кадәр, ә транспорт хәрәкәте интенсив булган урамнарны 23.00 дән 7.00 гә кадәр себерү (алдан юешләр) башкарыла.

2. Юлның бөтен кинлегендә, майданнарның ясалма катламнарында, урамнарда һәм юлларда, ясалма юл корылмаларында юу эшләре төнгә (23.00 дән 7.00 гә кадәр) һәм көндөзгә (7.00 дән 23.00 гә кадәр) вакытта башкарыла. Машиналар йөрү өлешен юганда, суны тротуарларга, газоннарга, жәмәгать транспортын көтү тукталышларына, якин урнашкан биналарның фасадларына, сәүдә объектларына һ.б. таба агызырга рөхсәт ителми. Машиналар йөрү өлешенә су сибү 12.00 дән 16.00 сәгатькә кадәр ике сәгать интервал белән башкарыла.

3. Юл буенда урнашкан чүплекләрне көнгә бер тапкырдан да ким түгел, тукталыш майданчыкларында - көнгә ике тапкыр чистарталар.

4. Автобусларны көтү тукталышлары, автобусларның туктау-борьлу майданчыклары тулысынча чүп-чардан чистартылырга тиеш.

5. Жәмәгать транспортының соңгы туктау-борьлу майданчыклары калдыкларны жыю өчен контейнерлар белән жиһазландырылырга тиеш. Жәйге чорда майданчыклар пычрактан һәм тузаннан чистартыла, кышкы чорда кардан чистартыла һәм чыгарыла, бозлавык вакытында бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелә.

92 статья

1. Жәмәгать транспортын көтү павильоннары тузанлы булырга тиеш түгел, буялган һәм юылган, рөхсәтсез урнаштырылган мәгълүмати-басма продукциядән, граффитидан чистартылган булырга тиеш. Кышкы чорда кардан чистартылырга тиеш. Жәмәгать транспортын көтү павильоннарын жәйге чорда аена кимендә сигез тапкыр, кышкы чорда - кирәк булган саен жыештыру эшләре алып барылырга тиеш.

93 статья

1. Аерым элементлар буенча юлларны жәйге жыештыру буенча таләпләр:

1) машиналар йөрү өлеше төрле пычраклардан тулысынча чистартылырга тиеш. Көйләү линияләре белән билгеләнгән күчеш, резерв полосалары ком һәм вак чүп-чарлардан даими чистартылырга тиеш;

2) ике метрлы лоток зоналары комлы һәм пычрак булырга тиеш түгел. Махсус машиналарның эш вакытында ком һәм төрле вак чүп-чар белән пычрану рөхсәт ителә.

3) жәмәгать транспортын көтү тукталышлары һәм аларда урнашкан тротуарлар тулысынча грунт-ком өемнәреннән, төрле чүп-чардан чистартылырга тиеш. Чистарту цикллари арасында барлыкка килергә мөмкин булган ком һәм вак чүп-чар белән берәз пычрану рөхсәт ителә;

4) юл кырылары зур габаритлы калдыклардан һәм башка чүп-чардан чистартылырга тиеш;

5) бүлү полосалары ком, пычрак һәм вак чүп-чардан даими чистартылырга тиеш. Тавышка каршы киртәләр, металл коймалар, юл билгеләре елына ким дигәндә ике тапкыр юылырга тиеш. Газон формасында ясалган бүлү полосалары чүп-чардан чистартылырга, үлән катлавы биеклегә 10-15 смнан артмаска тиеш;

6) юл кырыларында үлән катлавы биеклегә 10-15 см дан артмаска тиеш.

94 статья

1. Юлларны кышкы жыештыру буенча таләпләр:

- 1) юл йөрү өлөшөн кардан һәм боздан чистарту, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын себерү, кар көртлөрөн бетерү һәм карны чыгару;
- 2) юл йөрү өлөшөн, тротуарларны, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын бозлавыкка каршы материаллар белән кар ява башлаганнан соң һәм бозлавык барлыкка килгәндә эшкөртү;
- 3) кар юлларның йөрү өлөшөннән Башкарма комитет житөкчесе күрсөтмәсе белән билгеләнгән тәртиптө килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарға чыгарылырга тиеш;
- 4) юлларны, тротуарларны, парковкаларны (парковка урыннарын), жәмәгать транспортын көтү тукталышларын кардан чистарту кар катламы ясала башлагач даими башкарылырга тиеш;
- 5) кар яву вакытында тротуарларда урнашкан жәмәгать транспортын көтү тукталышларын жыештыру тәүлегенө ике тапкыр башкарылырга тиеш. Жәмәгать транспорты, юл чатлары, жөяүлелөр кичүе тукталышларынан кар тәүлек эчендө чыгарылырга тиеш;
- 6) юлларның йөрү өлөшөн механикалаштырылган ысул белән (жыештыру техникасы комплекслары) жыештырганда һәм кар өмнөрө барлыкка килгәндө, кар өмнөрөн жөяүлелөр кичүе урыннарыннан, парковкалар (парковка кесэлөрө) каршынан, жәмәгать транспортын көтү тукталышларынан, юллардан алырга кирөк;
- 7) юлларның йөрү өлөшөннән һәм алар янөшөсөндөгө тротуарлардан кар кин урамнарда, мөйданнарда һәм проспектларда аерым полосага, юл читенө, калган урамнарда - юлның лоток янына салына (машиналар йөрү өлөшөнөң кинлегенө карап - урамның бер яки ике ягынан);
- 8) чатларда, жәмәгать транспортын көтү тукталышларында, жөяүлелөр кичү урыннарында, яңгыр коелары урнашкан урыннарда кар көртлөрө түбөндөгөчө чистартыла: чатта-чат кинлегендө, жәмәгать транспортын көтү- утырту тукталышларында мөйданчык буенча, жөяүлелөр кичүе урыннарында-кичү кинлеге буенча, әмма 5 метрдан да ким түгел, яңгыр коелары урнашкан урыннар 1,5 м. да ким булмаган арага чистартыла. Кар өмө 2 м дан артмаска тиеш.
- 9) карны чыгару, беренче чиратта, күперлөрдән һәм юлүткөргөчлөрдән, тар юллардан һәм жәмәгать транспортының маршрут хөрөкөтө булган урамнардан, пассажир транспорты тукталышларынан һәм жөяүлелөр һәм транспорт чаралары жыелган башка урыннардан башкарыла;
- 10) кар яуган вакытта юлларның йөрү өлөшөннән кар махсус билгеләнгән урыннарға чыгарылырга тиеш. Махсус бирелгән урыннар керү юллары, яктырту, көнкүрөш бүлмэлөрө һәм киртэлөр белән жиһазландырыла;
- 11) юллардан карны механикалаштырып жыйганда тышкы яктырту баганаларын, терөк щитрын, идарө итү шкафларын һәм башка корылмаларны, агач, куакларны, шулай ук машиналар йөрү өлөшө буйлап яшел үсентелөрнөң сакланышын тәэмин итөргө кирөк.

95 статья

1.Рөхсөт ителми:

- 1) тротуарларға, юллар һәм аларның машиналар йөрү торган өлөшөнө квартал эчендөгө юллардан, ишегалды территориялөрөннән, предприятие, оешма территориялөрөннән, төзелеш мөйданчыкларынан, сөүдө объектларынан, шулай ук юл йөрү өлөшөннән жыештыручы зат белән килешү булмаганда 8.00 сөгәтътән соң кар чыгару;
- 2) тротуарларда, жәмәгать транспортын көтү тукталышларында, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка жөяүлелөр зоналарында һәм яшел үсентелөр булган

территорияларда бозлавыкка каршы реагент сыйфатында техник тоз һәм сыек хлорлы кальций куллану;

3) ком-тоз катнашмалары белән пычранган карны, шулай ук ватылган кар һәм бозны газоннарда, чәчәк түтәлләренә, куакларга һәм башка яшел үсентеләргә роторлы сиптерү һәм өю;

4) кар эретү станцияләренә яисә махсус бирелгән урыннарда житештерү һәм куллану калдыклары белән пычранган карны кабул итү;

5) билгеләнгән тәртиптә килештерелмәгән урыннарда кар өю һәм саклау.

2. Кар өемнәре ясау рөхсәт ителми:

1) юллар һәм урамнар киселешләрендә бер дәрәжәдә һәм өчпочмаклы зонада тимер юл кичүләре янында;

2) жәмәгать транспортын көтү тукталышларынан 20 м якынарак;

3) юлның югары бордюрлыурыныннан;

4) тротуарларда;

5) якин-тирә территорияләргә керү юлларында (йорт яны территорияләре, ишегаллары, квартал эчендәге йөрү юллары).

25 бүлек. Кешеләр күпләп булу һәм ял итү урыннарын жыештыру, санитар карап тоту һәм төзекләндерү

96 статья

1. Халыкның ял итү һәм күпләп булу урыннарына түбәндәгеләр керә:

1) жирлек урманнарында оештырылган майданнар, парклар, скверлар, бульварлар, яр буйлары, пляжлар;

2) актив ял итү һәм тамаша чаралары урыннары-стадионнар, уен комплекслары, сәхнә майданчыклары һәм башкалар;

3) сәүдә объектлары территорияләре (ваклап сату базарлары, сәүдә комплекслары, стационар булмаган ваклап сату чөлтәре объектлары комплекслары), жәмәгать туклануы, социаль-мәдәни билгеләнештәге, көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары территорияләре.

97 статья

1. Паркларны, скверларны, бульварларны, яр буйларын һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләрне жыештыру:

1) майданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, яр буйларын жыештыру 23.00 сәгатьтән 8.00 сәгәткә кадәр башкарылырга тиеш. Көндөз каты көнкүреш калдыклары белән тулган чүплекләрне һәм чүп жыйгычларны патрульле жыештыру һәм чистарту эшләре башкарыла;

2) кышкы чорда паркларда, бакчаларда, скверларда, бульварларда, яр буйларында һәм башка ял зоналарында юлларны чистартканда, яшел үсентеләрне саклау һәм кар сулар агуны тәмин итү шарты белән, химик реагентлары булмаган карны алдан билгеләнгән урыннарда вакытлыча өю рөхсәт ителә.

98 статья

1. Пляжны (коену урыннарын) жыештыру һәм санитар карап тоту:

1) пляжны төп чистарту ябылганнан соң үткәрелә һәм аңа яр буен, бүлмәләрне, яшел майданлы, бәдрәфләрне чистарту һәм дезинфекцияләү керә. Көн дәвамында патруль чистарту һәм калдыклар тугырылган савытларны, чүп савытларын чистарту эшләре алып барыла. Муниципаль каты калдыкларны чыгару көн саен 8.00 сәгәткә кадәр башкарыла;

2) пляж территориясе чүп савытлары белән жиһазландырыла. Чүплекләр арасында ара 40 метрдан ким булмаска тиеш;

3) пляжлар жәмәгать бәдрәфләре белән жиһазландырыла. Жәмәгать бәдрәфеннән коену урынына кадәр ара 50 м ким һәм 200 метрдан ераграк булмаска тиеш.;

4) пляж комының өске катламын йомшарту, чүп-чарны, башка калдыкларны юк итү һәм алга таба комны тигезләү көн саен башкарылырга тиеш;

5) коену өчен билгеләнгән урыннарда кер юу һәм хайваннарны коендыру тыела.

2. Каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төземичә пляжны (коену урыннарын) ачу рөхсәт ителми.

99 статья

1. Ваклап сату базарларын жыештыру һәм санитар карап тоту:

1) ваклап сату базарлары территорияләре (алга таба- базар) төзекләндерелергә, бәдрәфләр, хужалык һәм контейнер майданчыклары, контейнерлар һәм урналар белән жиһазландырылырга, каты өслекле һәм яңгыр һәм кар сулары агу торбалары, шулай ук суүткәргеч һәм канализация булырга тиеш;

2) базар территориясен төп жыештыру аны япканнан соң башкарыла. Көндөз каты көнкүреш калдыклары белән тулган чүп жыйгычларны чистарталар;

3) жәйге чорда базар территориясендә мәжбүри рәвештә атна саен юеш жыештыру башкарыла;

4) базар территориясе 40 кв. м майданга бер урна исәбеннән чүп савытлары белән жиһазландырыла, шул ук вакытта алар арасы прилавка линиясе буйлап 10 метрдан артмаска тиеш.

2. Сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү оешмалары, киосклар, сәүдә палаткалары һәм павильоннар эшчәнлегә, каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү һәм кар чыгару буенча хезмәт күрсәтүгә килешү төземичә рөхсәт ителми.

100 статья

1. Сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектларын жыештыру һәм санитар карап тоту:

1) сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектлары территорияләрен тәүлегенә кимендә ике тапкыр (иртән һәм кичен) тулысынча жыештыру эшләре башкарыла. Көндөз патрульле жыештыру һәм калдыклар белән тулган чүплекләргә һәм чүп-чар жыю урыннарын чистарту эшләре башкарыла;

2) сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектларына керү юлында кимендә ике урна билгеләнә;

3) вакытлыча урам сәүдәсе урыннарында 10 м радиуста тирә-юнь территорияләрен жыештыралар, газоннарда һәм тротуарларда товарлар һәм товарлар жыелуга юл куймыйлар;

4) калдыкларны чыгару тәмин ителә.

2. Башка сәүдә майданчыклары, стационар булмаган вак сәүдә чөптәләре, социаль-мәдәни билгеләнештәге объектлар территорияләрен жыештыру, аларны япканнан соң, елның жылы вакытында мәжбүри рәвештә юешләп башкарыла. Агымдагы жыештыру көн дәвамында башкарыла. Каты көнкүреш калдыкларын чыгару көн саен башкарыла.

101 статья

1. Халык күпләп ял итә торган урыннарны төзекләндерү:

1) халыкның күпләп жыелу һәм ял итү урыннарын төзекләндерү яшелләндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен урналар һәм контейнерлар кую, урам техник жиһазлары, яктырту жиһазлары, архитектура-декоратив яктырту жиһазлары, яшелләндергән урыннарны саклау элементларын (металл коймалар, махсус каплаулар) үз эченә ала;

2) кешеләр күпләп жыела һәм ял итә торган барлык территорияләрдә, пляжлардан тыш, каты өслек яки үскән үләнле грунт яисә яшел утыртмалар булырга тиеш;

3) ял итү һәм кешеләр күпләп жыела торган территорияләрдә яшеллек чәчәк түтәлләре, газоннар, ялгыз яки төркем булып үскән үсемлекләр, вертикаль, күпаяруслы үсемлекләр рәвешендә планлаштырырга тиеш;

4) кешеләр күпләп жыелу һәм ял итү урыннары эшли торган бәдрәф кабиналары белән тәэмин ителергә тиеш;

5) фонтан, буалар, елга ярлары, ял итү урыннары пычранган саен чистартылырга тиеш;

б)массакуләм чаралар үткәргәндә, аларны оештыручылар чараны үткәрү урынын жыештыруны һәм төзекләндерү эшләрен башкаруны тәэмин итәргә тиеш. Чараны үткәрү урынын жыештыру һәм төзекләндерү тәртибе чараны үткәргүгә тиешле рөхсәт алу стадиясендә билгеләнә.

2. Халык күпләп ял итә торган урыннар территорияләрендә рөхсәт ителми:

1) сәүдә жиһазларын билгеләнмәгән урыннарда саклау;

2) территорияне житештерү һәм куллану калдыклары белән пычрату;

3) автотранспорт чараларын юу һәм ремонтлау, файдаланылган ягулык-майлау материаллары агызу;

4) автостоянкалар, гаражлар, аттракционнар оештыру, билгеләнгән тәртипне бозып, реклама конструкцияләре урнаштыру;

5) газоннарны, табигый һәм ясалма яшеллекне зарарлау;

6)кече архитектура формаларын күчерү һәм вату;

7) сыек продукт калдыкларын агызу, су, квас һәм сыра цистерналарын тротуарларга, газоннарга һәм юлларга кую;

9) автотранспорт чараларының законсыз түләүле парковкаларын оештыру;

10) стационар булмаган объектларны үзбелделе урнаштырыу;

11) тротуарларның асфальт-бетон өслеген, якин-тирә яшел зоналарның һәм территорияләрнең башка элементларының бөтенлеген бозу;

11) территориядә сәүдә-суыткыч жиһазлары урнаштырыу;

12) халыктан каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен идарәче оешмалар белән килешү булмаганда, контейнерлар (бункерлар) кую;

13) халыктан каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен идарә итү оешмалары белән каты көнкүреш калдыкларын контейнерларга (бункерларга) урнаштыру турында шартнамә булмаган килеш, каты көнкүреш калдыкларын һәм төзелеш калдыкларын контейнерларга (бункерларга) тутыру.

26 бүлек. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен жыештыру, карап тоту һәм төзекләндерү

102 статья

1. Йорт яны территориясен жыештыру:

1) жыештыру түбәндәге тәртиптә үткәрелергә тиеш: тротуарларны, жәяүлеләр юлларын жыештыру (бозлавык һәм тайгак булган очракта - ком сибү), аннары ишегалды территорияләрен жыештыру;

2) жыештыру, кар чистартудан тыш, кар яву вакытында башкарыла торган эшләр 8.00 сәгатькә кадәр башкарыла.

3) механикалаштырылган жыештыру машина 4 км/сәг. тизлектә булганда һәм көндөз рөхсәт ителә.

103 статья

1. Жәйге жыештыру:

1) йорт яны территорияләрен жәйге жыештыру: себерү, юу яки су сибү иртәнге сәгатьләрдә яисә кич соңрак башкарылырга тиеш;

2) тротуарларның ачык өлешләрен юуны йортлардан йөрү юлларына юнәлтөп башкарырга кирәк;

3) көннең эссе вакытында тротуарларга су сибүне кирәк булганда башкарырга кирәк, әмма ул тәүлегенә ике тапкырдан да ким булмаска тиеш.

104 статья

1. Кышкы жыештыру:

1) түбәләрдә жыелган кар жиргә вакытында төшерелергә, киң тротуарларда теземнәргә салынырга тиеш;

2) төшерелгән кар тротуарлардан машиналар йөрү юлының лотоклы өлешенә, ә ишегалларында кар жыю урыннарына тупланырга тиеш;

3) квартал эчендәге йөрү юлларыннан чыгарылган карны өемгә салырга яки роторлы кар чистарткычлар ярдәмендә юл кырыена жыйрга кирәк;

4) 6 метрдан артык кинлектәге тротуарларда урамнарның машиналар йөри торган өлешеннән газоннар белән аерып алынган урыннарда карны киләчәктә чыгару өчен тротуар уртасына таба чыгарырга рөхсәт ителә;

5) тротуарларда карны өемнәргә өю кар яуганнан соң алты сәгатьтән дә соңга калмыйча, ә калган территорияләрдә 12 сәгатьтән дә соңга калмыйча төгәлләнәргә тиеш;

6) ишегалларында, квартал эчендәге юлларда, газоннарда жәяүлеләрнең хәрәкәтенә һәм автотранспортның йөрүенә комачауламый торган ирекле территорияләрдә, яшел зоналарда кар суларын агызуны тәмин иткәндә ком-тоз катнашмалары белән пычратылмаган карны ташлау рөхсәт ителә;

7) тротуарларны һәм квартал эчендәге юлларны кулдан чистартканда, карны алга таба тыгызлау өчен кар катламы калдырып жыелырга тиеш;

8) бозлавык булганда, юл катламнарын ком-тоз катнашмасы белән эшкәртү сиптергечләр ярдәмендә норма буенча 0,2-0,3 кг/м тәшкил итәргә тиеш;

9) бозлы урыннарны чистартканнан соң барлыкка килгән калдыкларны газонга, агачлар астына яисә ачык грунтка ташлау тыела.

105 статья

1. Яз житү белән башкарыла торган эшләр:

1) кар суларын агызу өчен кирәк булган канауларны юу һәм чистарту;

2) кар системалы рәвештә суын люкларга һәм яңгыр коеларына кудырту;

3) кар эреп беткәннән соң ишегалды территорияләрен чүптән, калган кар һәм боздан чистарту.

106 статья

1. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен (алга таба-йорт яны территориясе) карап тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) даими жыештыру;

2) люкларны ремонтлау һәм чистарту, кар һәм яңгыр сулары коеларын, дренажларны, рәшәткәләне чистарту;

3) инженерлык челтәрләренең күзәтү коеларына, яңгыр су белән тәэмин итү чыганаclarына (гидрантларга, сулыкларга һ. б.) каршылыксыз керү мөмкинлеген тәэмин итү;

4) каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны жыю һәм чыгару;

5) яшел утыртмалар утырту һәм булганнарын карап тоту;

6) кече архитектура формаларынын карап тоту, агымдагы һәм капитал ремонт эшләре башкару.

107 статья

1. Чүпләрнең барлык төрләре, тиешле нормаларга туры китереп һәм тиешле күләмдә, контейнер майданчыкларына куелган су үткәрни торган капкачлы контейнерлар һәм бункерларга жыелырга тиеш.

108 статья

1. Күпфатирлы йортларда яшәүче гражданның бурычлары:

1) йорт яны территорияләрендә чисталык һәм тәртип саклау;

2) каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны йорт яны территорияләрендә урнашкан махсус контейнерларга һәм махсус майданчыкларга гына салу.

109 статья

1. Идарәче оешмалар, торак милекчеләре ширкәتلәре, торак кооперативлары яки башка махсулаштырылган кулланучылар кооперативлары түбәндәгеләрне тәэмин итәргә тиеш:

1) йорт яны территорияләрен 8.00 гә кадәр жыештыру һәм көн дәвамында чиста тоту;

2) контейнер хужасын күрсәтеп, каты көнкүреш калдыклары өчен контейнерлар урнаштыру;

3) расланган график нигезендә каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны чыгару;

4) контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер майданчыкларын, аларга керү юлларын тәртиптә тоту һәм төзек хәлдә тоту;

5) подъездларга керү юллары янында чүп-чар өчен чүплекләр урнаштыру, эскәмияләр урнаштыру һәм аларны вакытында чистарту;

6) территорияне сезонлы эксплуатацияләүгә әзерләү, шул исәптән су агуны тәэмин итү өчен канауларны юдырту һәм чистарту, кар суларын системалы рәвештә люкларга һәм яңгыр коеларына агызу, кар эреп беткәннән соң территорияне чистарту һәм башка тиешле эшләре башкару;

7) тайгак урыннары комлы-тозлы һәм (яки) бозлавыкка каршы махсус катнашмалар белән эшкәртү;

8) яшел үсентеләрне саклау һәм аларны тиешенчә карау;

9) тышкы яктырту чараларын төзек хәлдә тоту һәм аларны караңгылана башлау белән яндыру.

10) жәйге вакытта һәм коры һавада көн саен яки расланган график буенча газоннар, чәчәкләр, агач һәм куакларга су сибү;

11) газоннарны төзелеш материаллары, ком, чүп-чар, боз һ. б. өймичә, һ саклау һәм бөтенлеген тәэмин итү;

12) бары тик билгелэнгән тәртиптә килештерелгән проектлар буенча, агротехник шартларны үтәп, агач һәм куаклар утырту, юллар челтәрен үзгәртү белән яңадан планлаштыру һәм жиһазлар урнаштыру.

110 статья

1. Йорт яны территориясендә рөхсәт ителми:

- 1) коелган яфракларны, калдыкларның теләсә нинди төрләрән һәм чүп-чарны яндыру;
- 2) хужалык майданчыгыннан читтә киём-салым, келәмнәр һәм башка предметлар элү;
- 3) контейнер майданчыкларына керү юлларын каплау;
- 4) урам һәм юлларның машиналар йөри торган өлешенә, тротуарларга, газоннарга һәм яшел зоналарга контейнерлар (бункерлар) кую;
- 5) билгелэнгән тәртипне бозып, йорт яны территорияләрендә үзбелдекле коймалар тоту;
- 6) үзбелдекле ишегалды корылмалары һәм киртәләр төзү;
- 7) йорт яны территориясен металл, көнкүреш һәм төзелеш калдыклары һәм материаллар, шлак, көл һәм башка житештерү һәм куллану калдыклары белән чүпләү;
- 8) ташландык сулар агызу, калдыклар, чүп-чар ташлау;
- 9) бордюрларга кереп, биналар отмостваларында, келәмнәр киптерү һәм чистарту майданчыкларында, балалар майданчыкларында, газоннарда, жәяүлеләр коммуникацияләрендә, жылылык камераларында, канализация люкларында, ел фасылына карамастан, яшел үсентеләр булган территорияләрдә, автомобильләр йөрүгә, жәяүлеләр узуга, территорияне жыештыручы, ашыгыч хезмәт автомашиналары, чүп жыю машиналарына, чүп контейнерларына килүче башка махсус транспорт чараларына комачаулык тудыручы башка урыннарда транспорт чараларын кую һәм саклау;
- 10) тимер-бетон блоклар, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, корылмалар һәм башка жайланмалар урнаштыру юлы белән квартал эчендәге юлларны рөхсәтсез каплау;
- 11) автомашиналар юу, ягулык һәм майлау материалларын агызу, тормоз һәм двигательләр ремонтлау, тавыш көйләү эшләре башкару;
- 12) кешеләр сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясый торган башка эшләр башкару;
- 13) сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре, палаткалар, киосклар, лареклар, мини-базарлар, павильоннар, жәйге кафелар, житештерү объектлары, автомобильләр, көнкүреш техникасы, аяк киемен вак-төяк ремонтлау предприятиеләре, автостоянка урнаштыру;
- 14) йорт яны территориясенә ишегалды эчендәге юллары буйлап транспортта йөрү.

2. Жәмәгать билгеләнешендәге биналар өчен продукция төяү фатирларга керү юллары һәм тәрәзәләр ягыннан булырга тиеш түгел. Транспорт чараларын квартал эчендәге территорияләрдә урнаштыру кешеләрнең, шулай ук жыештыру һәм махсус техниканың тоткарлыксыз йөрүен тәэмин итәргә тиеш.

3. Төяү-бушату эшләре йортларның тәрәзәләр булмаган ягыннан башкарылырга тиеш.

111 статья

1. Йорт яны территорияләрен яшелләндерү:

1) йорт яны территорияләрен яшеллөндөрү, яшел утыртмаларның сакланышы идарәче оешмалар тарафыннан гамәлдәге закон таләпләре нигезендә тәэмин ителә;

2) йорт яны территориясен яшеллөндөргәндә шуны истә тотарга кирәк: торақ йортлар стеналарыннан 5 м диаметрлы ябалдашлы ағач кәүсәсенә кадәр ара 5 м дан да ким булмаска тиеш.

112 статья

1. Һәр йорт территориясе түбәндәгеләргә ия булырга тиеш:

1) киём киптерү, чистарту, келәмнәр һәм хужалык әйберләрен чистарту өчен хужалык мәйданчыгы;

2) өлкәннәр өчен ял мәйданчыгы;

3) имгәнү яки жәрәхәтләнү куркынычы тудырмый торган инвентарь белән тәэмин ителгән балалар өчен уен һәм (яки) спорт мәйданчыклары.

2. Әгәр участок территориясенә күләме мөмкинлек бирсә, участок чикләрендә этләргә йөртү өчен мәйданчык урнаштырылырга мөмкин.

113 статья

1. Хужалык мәйданчыгында киём киптерү өчен багана, киём элү өчен штангалар, элгечләр, комлы тартма, чүп савытлары, эскәмияләр булырга тиеш. Мәйданчыкны койма белән әйләндереп алырга кирәк. Мәйданчыкларны, ял итү урыннарының жиһаз элементларын урнаштыру һәм төзекләндерү билгеләнгән таләпләргә туры китереп башкарылырга тиеш.

2. Йорт подъездлары каршындагы мәйданчыклар, юл йөрү һәм жәяүлеләр юллары каты өслеккә ия булырга тиеш. Каты өслек ясаганда кар һәм яңгыр сулары ирекле агу мөмкинлегә каралырга тиеш.

114 статья

1. Торақ йортларга кертеп эшләнгән жәмәгать өчен билгеләнгән биналарда йортның торақ өлешеннән изоляцияләнгән керү ишекләре булырга тиеш, шул ук вакытта персоналның автотранспорт стоянкасы ишегалды территориясеннән читтә урнашырга тиеш.

27 бүлек. Шәхси торақ территорияләрен жыештыру

115 статья

1. Шәхси торақ йортларның милекчеләре (яки) яллаучылар (алга таба-торақ йортларның хужалары), әгәр законда яки килешүдә башкасы каралмаган булса, түбәндәгеләргә гамәлгә ашыралар:

1) торақ йортларның фасадларының, коймаларның (киртәләр), шулай ук йорт чикләрендәге башка корылмаларның тиешле торышы, аларны үз вакытында ремонтлау һәм буяу;

2) торақ йортның билгеләнгән тәртиптә урнаштырылган номер билгесе;

3) йорт территориясен тәртиптә һәм тиешле санитар халәттә тоту;

4) торақ йорт чикләрендә яшел үсентеләргә тәртиптә тоту, куакларны һәм ағачларны санитар кисү, газ үткәргечләргә сак зонасында, кабельлә һәм һава линияләре һәм башка инженерлык челтәрләрендә ағачлар утыртуга юл куймау;

5) канауларны һәм су агу торбаларын чистарту, язгы чорда су агуны тәэмин итү;

6) үзэклэштөрөлгөн канализация булмаганда, ташландык су чокыры, бэдрэфне бирелгэн жир чиклэрендэ санитария нормаларына туры китереп жиһазлау, аларны даими рэвештэ чистартып, дезинфекцияләп тору;

7) каты һәм эре габаритлы калдыкларны махсус майданчыкларда урнаштырылган контейнерларга салу;

8) билгелэнгән тэртип нигезендэ каты көнкүрөш һәм зур габаритлы калдыкларны үз вакытында жыю һәм чыгару.

2. Шәхси торақ төзелеш территориясендә рөхсәт ителми:

1) йорт территориясен чүпләү, яфраклар, теләсә нинди төр калдыклар һәм чүп-чарны яндыру;

2) " йорт яны " территориясен теләсә нинди калдыклар белән чүпләү;

3) йорт территориясеннән читтә киртә кую;

4) йорт территориясендә һәм янәшә территорияләрдә яфракларны, теләсә нинди төр калдыкларны һәм чүп-чарны яндыру;

5) күмер, тара, утын, эре габаритлы калдыкларны, төзелеш материалларын йорт яны территориясендә саклау;

6) йорт яны территориясеннән читтә ишегалды корылмалары, ташландык су чокырлары ясау;

7) әлеге территориянең урам юлларында махсус транспорт һәм жыештыру техникасыннан файдалану мөмкинлеген кыенлаштыра торган яисә аңа комачаулаучы киртэләр урнаштыру;

8) территорияне төзекләндерү элементларын жимерү һәм зарарлау, сулыкларны чүпләү;

9) транспорт чарасын йорт территориясеннән читтә сүтелгән (төзек булмаган) саклау;

10) тирә-якны теләсә нинди калдыклар белән чүпләү;

11) сыек калдыкларны, житештерү һәм куллану калдыкларын машиналар йөрү өлешләренә агызу.

28 бүлек. Территорияне төзекләндерү элементларына таләпләр

116 статья

1. Территорияне төзекләндерүнең проект документлары булу һәм гамәлдәге закон таләпләре нигезендә эшләү территорияне төзекләндерүнең аерылгысыз өлеше. Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан территорияне төзекләндерү буенча проект документлары мәдәни мирас объектларын саклау, куллану, популярлаштыру һәм дөүләт тарафыннан саклау өлкәсендә вәкаләтле органнар белән килештерелә. Озак вакыт яки даими файдалану территориясендә төзекләндерүнең стационар элементлары аларны күчерү мөмкинлеген булдырмаска тиеш.

2. Төзекләндерү элементларын, аларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен дә кертеп, төзекләндерү элементларының хужалары башкара.

29 бүлек. Яшелләндерү

117 статья

1. Яшел үсентеләр булу территорияне төзекләндерүнең мәжбүри элементы булып тора. Төзекләндерү эшләрен башкарганда яшел үсентеләрне мөмкин кадәр саклап калырга кирәк.

2. Жирлек территориясендә яшелләндерүнең ике төре кулланылырга мөмкин: стационар - үсемлекләрне жиргә утырту һәм мобиль - махсус күчмә савытларга утырту

(контейнерлар, вазоннар һ.б.). Стационар һәм мобиль яшеллэндерү өчен архитектура-ландшафт объектларын (газоннар, бакчалар, чәчәк түтәлләре, куаклар һәм агачлар) төзү өчен рельефның табигый һәм ясалма элементларын, түбәләрне (түбә яшеллэндерү), биналарның һәм корымаларның фасадларын (вертикаль яшеллэндерү) кулланалар.

3. Яшеллэндерү объектларын карап тоту - яшел үсентеләрне һәм яшеллэндерелгән территорияләрне төзекләндерү, зур булмаган деформацияләрне бетерү, шулай ук жәйге һәм кышкы чорда күчмә кече формаларны карап тоту.

118 статья

1. Яшеллэндерү объектларында эшләр башкаруга карата таләпләр:

1) киртәләү, аскы һәм киң ябалдашларны кисү, агач кәүсәләрен һәм куак ябалдашларын бәйләү, юл һәм транспорт тукталышы янындагы үсемлекләр астындагы жиргә туфрак тыгызланмасын өчен гравий салу юлы белән яшеллэндерү объектлары янындагы төзелеш майданчыкларын оештырганда проектта билгеләнгән яшел утыртмаларның бөтенлеген саклау буенча чаралар күрергә кирәк;

2) территорияне вертикаль планлаштыру, жир асты коммуникацияләрен салу, юлларны һәм тротуарларны төзекләндерү яшеллэндерү алдыннан төгәлләнергә тиеш;

3) туфрак катламын бозу белән бәйле ремонт, төзелеш һәм башка эшләр башкарганда, туфракның уңдырышлы катламын алырга һәм сакларга кирәк. Югарыда күрсәтелгән эшләрне башкару тәмамланганнан соң, бозылган жир участкаларын һәм үсентеләрне яңадан торгызырга кирәк. Торгызу эшләре проектта каралырга тиеш;

4) яфраклар һәм үләннәр өемнәргә жыелырга, компостлаштырылган яки вакытында ташланырга тиеш.

119 статья

1. Яшел үсентеләрнең хужаларының бурычлары:

1) яшел үсентеләрне саклауны һәм аларны квалификацияле карауны тәэмин итү;

2) елның жәй айларында коры һава шартларында газоннарда, чәчәк түтәлләренә, агач һәм куакларга су сибү;

3) газоннарны саклауны һәм бөтенлеген тәэмин итү;

4) сулыклар булган очракта, яшеллэндерү объектларында аларны чиста тоту һәм 10 елга бер тапкырдан да ким булмаган ешлыкта капитал чистарту;

120 статья

1. Арча шәһәре муниципаль берәмлегенә яшеллэндерелгән территорияләрендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

1) яшел зоналарга хезмәт күрсәтүне тәэмин итү өчен билгеләнгән төзелешләрдән тыш, төзелешләр алып бару;

2) үзбелдекле агач һәм куаклар утырту һәм кисү, газоннарны һәм чәчәклекләрне юк итү;

3) транспорт чараларын газоннарда һәм чәчәклекләргә кую, торгызу эшләрен мәжбүри үткәру шарты белән әлегә территорияләрдә кирәкле эшләрне башкару очракларыннан тыш;

4) гомуми кулланылыштагы яшеллэндерү объектлары булган бакчалар, скверлар, мемориаль зоналар, бульварларда йөрү, ял итү һәм уйнау;

5) моның өчен махсус билгеләнмәгән урыннарда тыш, яшеллэндерү объектларында чаңгы һәм чаналарда шуу;

6) агачларга һәм башка яшел үсентеләргә гамак, таган, турниклар, кер элү өчен бау, реклама һәм мәгълүмати щитлар һәм табличкалар, реклама һәм башка мәгълүмат

урнаштыру өчен билгелэнгән конструкцияләр, объектларга хәрәкәт итү юнәлешен күрсәтүче билгеләр, афишалар, белдерүләр, агитация материаллары, техник конструкцияләр, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмати тәэмин итү чаралары элү;

7) ел фасылына карамастан, стационар булмаган объектлар, шулай ук юл сервисы объектлары урнаштыру;

8) төзелеш һәм башка материаллар саклау;

9) бакча ясау өчен жир казу;

10) йорт хайваннарын газоннарда һәм чәчәк түтәлләрендә йөртү;

11) карны усемлекләргә эләктерми торган махсус жайланмалардан башка роторлы кар чистарту машиналары куллану;

12) коелган яфракларны, коры үләнне, агач-ботакларны яндыру, шулай ук аларны лотокларга һәм башка су агу жайланмаларына тутыру;

13) чүп-чарны газоннарда ташлау;

14) учак ягу;

15) сок, сумала чыгару максатыннан агачларны кисү, аларга башка механик жәрәхәтләр ясау;

16) яшелләнделерү территорияләрендә урнашкан скульптураларны, эскәмияләрне, коймаларны, урналарны, балалар һәм спорт жиһазларын вату;

17) яшелләнделерелгән территорияләрдә урнашкан скульптуралар, эскәмияләр, коймалар, чүп савытлары, балалар һәм спорт жиһазларын бозу;

18) агачларның тамырларын кәүсәсеннән 1,5 метрдан да якын булмаган арада казу һәм агачларның муентыкларын жир яки төзелеш калдыклары белән күмү.

30 бүлек. Коймалар

121 статья

1. Коймалар кую төзекләнделерүнең өстәмә элементы.

2. Коймалар төрлечә була:

1) билгеләнеше буенча (декоратив, саклагыч, аларның берлеге);

2) озынлыгы буенча (түбән-1,0 м, урта-1,1-1,7 м, югары-1,8-3,0 м);

3) материалның төре (металл, тимер-бетон һәм башкалар);

4) үтә күренмәлеге буенча (үтә күренмәле, күренми торган);

5) стационар дәрәжәсе буенча (даими, вакытлы, күчмә) һәм башка коймалар.

3. Коймаларны проектлау аларның урнашу урынына һәм гамәлдәге дүүләт стандартларына, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларына, шәхси проектларга туры китереп башкарыла.

122 статья

1. Мәдәни мирас объектлары территорияләрен койма белән әйләндереп алуны әлеге территорияләр өчен билгеләнгән шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә башкарырга кирәк.

123 статья

1. Интенсив жәяүлеләр хәрәкәте зоналарында яисә төзелеш һәм реконструкция эшләре башкару зоналарында агачлар үссә, саклауның башка төрләре булмаганда, агачның яше, тоқымына һәм башка характеристикаларына карап, 0,9 м һәм аннан да күбрәк биеклектә һәм 0,8 м диаметрлы саклагыч киртәләр күздә тотарга кирәк.

31 бүлек. Өслек капламнары

124 статья

1. Өслек капламнары Арча шәһәре муниципаль берәмлеге территориясендә имин һәм уңайлы хәрәкәтне тәэмин итә, шулай ук жирлек төзелешенең архитектура йөзен формалаштыра.

2.Төзекләндерү максатлары өчен түбәндәге капламнар билгеләнә:

1) каты (капиталь) капламалар-монолит яки жыелма капламанар, шул исәптән асфальт-бетоннан, цемент-бетоннан, табиغый ташлардан;

-2)табиغый яки ясалма сибелүчән материалдан (шул исәптән ком, вак таш, керамзит, резина) башкарыла торган йомшак (капиталь булмаган) капламанар-табиغый халәттә, тыгызланган яки ныгытылган материаллы коры катнашмалар;

3) газон капламнары - үлән катламын эзерләү һәм утырту буенча махсус технологияләр буенча башкарыла торган каплам;

4) катнаш капламлар (рәшәткәле плитка яки газон рәшәткәсе, газонга күмелгән яки йомшак каплам).

3. Каплам төрләрен сайлап алуны аларның максатчан билгеләнеше нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк:

1) каты- проектлау вакытында гамәлдә булган яңгынга каршы таләпләрне исәпкә алып мөмкин булган чик йөкләнешне, характерын һәм хәрәкәт составын исәпкә алып;

2)йомшак -аерым территорияләрне төзекләндергәндә аларның үзенчәлекләрен исәпкә алып (шул исәптән балалар, спорт майданчыклары, этләрне йөртү өчен майданчыклар, жәяүлеләр йөрү юллары);

3)экологик яктан аеруча отышлы газон капламы.

4. Кулланыла торган катламның төс чишелеше формалаша торган мохитнең төсләр чишелешен исәпкә алырга тиеш.

125 статья

1.Каты өслек төрләре коры халәттә эләктергеч коэффициенты - 0,6, юештә-0,4 коэффициентына ия булырга тиеш. Жәяүлеләр коммуникацияләре территориясендә, жир өсте һәм жир асты кичүләрендә, керү төркемнәре баскычларында һәм майданчыкларында кафель, метлах плиткасы ,ясалма һәм табиغый таштан ясалма яки изоляцияләнгән плитәләрне куллану рөхсәт ителми.

126 статья

1.Шәһәрнең гомуми кулланылыштагы территорияләрендә барлык киртәләр (баскычлар, пандуслар, агачлар, яктырту, мәгълүмат һәм урам техник жиһазлары), шулай ук жәмәгать транспорты тукталышлары һәм урам аша чыгу урыннары зоналарында тротуар ягы тактиль өслек полосалары белән бүленә. Мондый катлам киртәләргә кадәр 0,8 метр арада, урам ягыннан куркыныч урынга кадәр башланырга тиеш. Әгәр тактиль өслектә 15 мм кичлектәге һәм 6 мм тирәнлектәге озын буразналар булса, аларны хәрәкәт юнәлеше буенда урнаштырырга ярамый.

127 статья

1.Юлларда утыртылган агачларны саклауның башка төрләре (шул исәптән көпшәле рәшәткәләр, бордюрлар, периметраль эскәмияләр) булмаганда, кәүсәдән 1,5 метрдан да ким булмаган радиуста капламнарның саклагыч төрләре башкарыла: вак таш, газон рәшәткәләре. Саклагыч каплам жәяүлеләр коммуникацияләре белән бер биеклектә яки югарырак булырга мөмкин.

32 бүлек. Өслекләр бәйләнеше

128 статья

1. Өслекләргә пандуслар, баскычлар, басмалар, борт ташлары керә.

129 статья

1. Борт ташлары тротуар һәм машиналар йөрү өлеше кисешкән урында 150 мм дан артык булмаган биеклектә урнаштырылырга һәм ремонт вакытында сакланырга тиеш. Газоннарда транспорт чараларын кертмәү максатыннан, ул урыннарда борт ташларын биегрәк итеп урнаштыру рөхсәт ителә.

2. Газон белән жәяүлеләр юлы кисешкән урыннарда, газоннарны пычрактан һәм чүптән саклау максатыннан, 0.5 м арада 50 мм чыгып торган бакча бортлары ясарга мөмкин. Жәяүлеләр зоналары территориясендә төрле өслекләрне бәйләү өчен табигый материаллардан (кирпеч, агач, керамика) файдаланырга мөмкин.

3. Жәяүлеләр юлының авышлыгы 60 промилльдән артык булганда, баскычлар ясауны күздә тотарга кирәк.

4. Сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башка объектлар урнашкан урыннарда жәяүлеләр юлларында, инвалидлар һәм картлар йортларында авышлык 50 промилльдән артык булганда, баскычлар һәм пандус ясарга кирәк. Бордюр пандусының авышлыгы 1:12 кабул ителә. Төшү һәм менү өчен баскычларның беренче басмаларын ачык контраст төстәге буяулар белән буярга кирәк. Тышкы баскычларның бер марш чикләрендә барлык басмалары киңлеге һәм биеклегенә буенча бертөрле билгеләнә.

5. Пандус булмаса, 75 мм биеклектәге киртәле борт һәм тотынгычлар ясарга кирәк.

6. Пандус башындагы һәм ахырындагы горизонталь урыннар тирә-юньдәге өслекләрдән текстура һәм төс белән аерылып торырга тиеш.

7. Баскычлар яки пандусларның ике ягы буйлап кул белән тотыну өчен 800-920 мм биеклектә, стенадан 40 мм ераклыкта түгәрәк яки турыпочмаклы рәвештә тотынгычлар ясала.

33 бүлек. Майданчыклар

130 статья

1. Арча шәһәре муниципаль берәмлеге территориясендә түбәндәге майданчыклар була:

- 1) балалар майданчыклары;
- 2) спорт майданчыклары;
- 3) этләрне урамда йөртү һәм дрессировка майданчыклары;
- 4) автомобиль кую өчен майданчыклар;
- 5) өлкәннәр өчен ял итү майданчыклары;
- 6) чүп-чар жыю жайланмаларын урнаштыру өчен майданчыклар.

2. Теркәлгән мәдәни мирас һәйкәлләренен һәм аеруча саклана торган табигать территорияләре зоналарының саклау зоналары чикләрендә майданчыклар урнаштыруны вәкаләтле органнар белән килештерергә киңәш ителә.

131 статья

1. Балалар майданчыклары төрле яшь төркемнәре өчен аерым майданчыклар яки яшь мәнфәгатьләренә кагылышлы комплекслы уен майданчыклары буларак оештырыла.

Балалар майданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала:

- 1) йомшак өслек төрләре,
- 2) газонлы майданчык өслеген тоташтыру элементлары,
- 3) яшеллек,
- 4) уен жиһазлары,
- 5) эскәмияләр һәм урналар,

б)яктырту жиһазлары.

3.Торак йортлар һәм ижтимагый биналар тэрэзэлэрэннән мәктәпкәчә яшьтәге балалар майданчыклары чикләренә кадәр ара 10 метрдан да ким булмаска тиеш, кече һәм урта мәктәп яшендәгеләр өчен - 20 метрдан да, комплекслы уен майданчыклары - 40 метрдан да, спорт-уен комплекслары - 100 метрдан да ким булмаска тиеш. Балалар өчен уен майданчыклары контейнер майданчыкларынан 20 метрдан да якынарак урнашмаска тиеш.

4. Балалар майданчыкларында түбәндәгеләр булырга тиеш:

- 1) жәй көне тигезләү өчен жиргә ком салынырга тиеш;
- 2) иртәнге якта себерелергә һәм юешлэтелергә тиеш;
- 3) майданчыкта коймалар һәм корымаларны буяу елга бер тапкырдан да ким түгел, ә ремонт эшләре кирәк булганда башкарылырга тиеш;
- 4) балалар майданчыгы жәяүлеләр юлыннан, юллардан, борылышлардан, автомобиль тукталышларынан, чүп контейнерлары урнашкан майданчыклардан,
- 5) автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау участкаларынан аерым булырга тиеш.

5.Имгәнүләр булмасын өчен майдан территориясендә тамырлары чыгып торган яисә аскы ботаклары салынган агачлар, жир өстенә чыгып торган киселгән корымалар (стойкалар, фундаментлар) булу рөхсәт ителми.

6.Якын-тирә территорияләрне реконструкцияләгәндә балалар майданчыклары территориясенә төзелеш материаллары кертү һәм урнаштыру рөхсәт ителми.

7.Яктырту жиһазлары, кагыйдә буларак, майданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләргә тиеш.

8.Яктырту жиһазларын 2,5 метрдан ким булган биеклектә урнаштырылырга тиеш.

9. Балалар майданчыкларын карап тоту һәм аларда куркынычсызлыкны тәмин итү өчен жаваплылык аларны карап тотуны гамәлгә ашыручы затларга йөкләнә.

132 статья

1. Спорт майданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәрендә физкультура һәм спорт белән шөгыйльләнү өчен билгеләнгән. Спорт майданчыгында территорияне төзекләндерүнең тәкъдим ителгән элементлары исемлегә үз эченә ала:

- 1) йомшак яки газон өслеге (жәйге чорда)
- 2) спорт жиһазлары.

2.Спорт майданчыклары яшелләнделерлә һәмчелтәрле койма белән әйләндереп алына. Яшеллек майданчык периметры буенча урнаштырыла, вертикаль яшелләнделерү кулланырга мөмкин. Койманың биеклегә 2,5-3 м тәшкит итә, бер-берсенә карата майданчыклар тоташкан урында-1,2 м дан да ким булмаска тиеш.

3.Спорт жиһазлары спорт, физкультура майданчыкларында яки рекреация составында махсус жиһазландырылган жәяүлеләр юлларында урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар заводта эшләнгән яисә махсус эшкәртелгән өслеклә бүрәнәдән һәм бруслардан эшләнгән булырга мөмкин (ярыклар, кимчелекләр булмау мөһим). Урнаштыру вакытында сертификацияләнгән жиһазлар каталогларына таянып эш итәргә кирәк.

133 статья

1. Торак төзелеше территориясендә өлкән буын кешеләренә тыныч ял итү һәм өстәл уеннары өчен билгеләнгән ял майданчыклары оештыру мөмкин. Торак йортларның тэрэзэлэрэннән ял итү майданчыклары чикләренә кадәр ара 10 метрдан да, актив өстәл уеннары майданчыклары - 25 метрдан да ким булмаска тиеш.

2. Ял майданчыгында төзеклэндерү элементларының мәжбүри исемлеге:

- 1) каты өслек төрләрә, газонлы майданчык өслеген тоташтыру элементлары,
- 2) яшеллек,
- 3) ял итү өчен эскәмияләр һәм өстәлләр,
- 4) урналар (ким дигәндә, һәр эскәмиядә берәр),
- 5) яктырту жиһазлары.

3. Майданчыкны каплауны плитка түшәү рәвешендә проектларга тәкъдим ителә. Ял итү майданчыклары һәм балалар майданчыклары белән бергә балалар уеннары зонасында каты өслек ясау киңәш ителми. Парклар территорияләрендә үләнә ял итү өчен майданчыклар оештырылырга мөмкин.

134 статья

1. Этләрне йөртү өчен майданчыклар вәкаләтле органнар белән билгеләнгән тәртиптә килешенгән урыннарда урнаштырыла.

2. Этләрне урамда йөртү майданчыгы территориясендә төзеклэндерү элементлары исемлеге:

- 1) төрле өслек төрләрә
- 2) коймалар
- 3) эскәмияләр, урналар, экскрементларны утильләштерү өчен контейнер
- 4) яктырту һәм мәгълүмати жиһазлар
- 5) периметр буенча яшеллек булу мөмкин.

3. Этләрне йөртү өчен майданчыклар микрорайонның гомуми файдалану территорияләрендә яшел зоналардан читтә буш урыннарда, метрополитен линияләренә техник зоналарында һәм гомумжирлек магистральләрендә, беренче һәм икенче поясларны су белән тәмин итү чыганакларының санитар зонасыннан читтә 110 кВт көчәнәшле электр тапшыру линияләре астында урнаштырырга мөмкин.

4. Торак билгеләнәшәндә территорияләрдә урнашкан майданчыклар күләме 400-600 кв. м чикләрендә кабул ителә, башка территорияләрдә - 800 кв.м. га кадәр, төзелеш барган очракларда, булган территорияль мөмкинлекләрдән чыгып, майданчыклар кечерәк булырга мөмкин.

5. Майданчык чигеннән торак һәм жәмәгать биналары тәрәзәләренә кадәр ара 25 метрдан да ким булмаска тиеш, ә балалар учреждениеләре, мәктәпләр, балалар, спорт майданчыклары, ял майданчыкларына кадәр 40 метрдан да ким булмаска тиеш. Майданчык коймасы, кагыйдә буларак, 1,5 метрдан да ким булмаган жиңел металл челтәрдән эшләнә.

6. Майданчык территориясендә майданчыкны файдалану кагыйдәләре буенча мәгълүмати стенд урнаштырылган булырга тиеш.

135 статья

1. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә автостоянканың түбәндәге төрләрә урнаштырыла: автомобильләренә кыска вакытлы һәм озак саклау өчен.

2. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы Саклау участогында төзеклэндерү элементларының мәжбүри исемлеге үз эченә ала:

- 1) каты төрләрен каплау;
- 2) өслекләр бәйләнәше элементлары;
- 3) коймалар, чүп савытлары яки кече контейнерлар чүп-чар өчен;
- 4) яктырту жиһазлары;
- 5) мәгълүмат жиһазлары (күрсәткечләр).

3. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участокларына керү юллары жәяүлеләр юлларының төп юнәлешләре белән кисешергә тиеш түгел. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау урыны аша транзит юллар оештыру рөхсәт ителми.

4. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау урыны калган территориядән кимендә 3 м киңлектәге яшел үсентеләр белән изоляцияләнергә мөмкин.

136 статья

1. Чүп-чар жыю өчен контейнерлар, бункерлар (чүп жыйгычлар) өчен майданчыклар шәһәр территорияләрендә житештерү һәм куллану калдыклары санитар нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры китереп, шулай ук вәкаләтле органнар, оешмалар белән аларның компетенциясе нигезендә килештерелгәннән соң урнаштырылырга тиеш.

2. Майданчыкларны торак биналарның тәрәзәләреннән еракта урнаштырырга кирәк, балалар учреждениеләре участокларының, ял итү урыннарының чикләре 20 м дан да ким булмаска тиеш, торак төзелеше участокларында - керү юлларынан 100 м дан да артмый, шул ук вакытта майданчык территориясе подъезддан жәяүлеләр юлларына якын булырга тиеш, әмма транспорт йөрешенә комачауламаска тиеш.

3. Майданчыкны аерым урнаштырганда (еракта) контейнерлар чистарту һәм борылыш майданчыклары булу өчен уңайлы транспорт керү мөмкинлеген (12 м x 12 м) күздә тотарга кирәк. Майданчыклар урнаштыруны транзит транспорт һәм жәяүлеләр коммуникацияләреннән, биналарның урам фасадларынан читтә проектлаштырырга кирәк. Майданчык территориясен су басу зонасында (төзелеш янындагы территориядә, яшел үсентеләр утыртмаларында) урнаштырырга ярамый..

4. Чүп-чар жыю өчен майданчыгының территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: каты өслек төрләре, майдан өслеген якын-тирә территорияләр белән тоташтыру элементлары, яктырту жиһазлары һәм майданчыкны яшелләндерү.

5. Майданчыкны транспорт юлларындаг кебек каплам белән капларга кирәк. Су аксын һәм контейнер шуып төшмәсен өчен, майданчыкның капламы авышлыгы машиналар йөрү өлешенә таба 5-10% тәшкил итәргә тиеш.

34 бүлек. Кече архитектура формалары

137 статья

1. Кече архитектура формаларына карата төп таләпләр:

1) архитектура һәм ландшафт тирәлеге характерына, территорияне төзекләндерү элементларына туры килү;

2) материалларның югары декоратив һәм куланылыш сыйфатлары, тышкы мохит йогынтысын исәпкә алып, озак вакыт дәвамында аларны саклый алу;

3) конструкциянең ныклығы, ышанычлылығы, иминлеге.

2. Кече архитектура формаларын проектлаганда һәм сайлаганда сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларынан файдаланырга киңәш ителә. Тарихи төзелеш зоналары, жирлекләр үзәкләре, күп функцияле зоналар өчен кече архитектура формалары индивидуаль проект эшләнмәләре нигезендә проектланырга тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары

35 бүлек. Жәмәгать транспортын көтү павильоннары конструкцияләре

138 статья

1. Жәмәгать транспортын көтү павильоннарының конструкцияләре яктырту, элмә такталар, эскәмияләр, чүп-чар өчен урналар һәм гражданныр һәм оешмалар игъланнары өчен аерым щитлар белән жиһазландырылырга тиеш. Павильонда тукталышның исеме, номеры һәм жәмәгать транспорты маршрутларының расписаниесе күрсәтелә.

36 бүлек. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары

139 статья

1. Тышкы мәгълүмат чараларының тышкы кыяфәтенә һәм урнаштыру урынына карата таләпләр "Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы территориясендә тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру тәртибе турындагы нигезләмәне раслау турында" Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Советы карары белән билгеләнә.

2. Тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларын проектлау, эзерләү һәм урнаштыру Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре), аларны саклау һәм куллану турында Россия Федерациясе законнары таләпләре һәм нормалары таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш.

3. Биналарның фасадларында тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру вариантлары әлегә Кагыйдәләргә 1 нче кушымта белән билгеләнә;

4. Тышкы мәгълүмат чаралары турындагы мәгълүмат Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы закон таләпләрен үтәү белән урнаштырылырга тиеш. Ике һәм аннан да күбрәк тел кулланылган очракта, текстларның эчтәлегә дәрәс һәм ачык итеп эшләнгән һәм техник бизәлешә буенча охшаш булырга тиеш.

5. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан чиста булырга тиеш.

6. Мәгълүмати конструкция хужасы куркынычсызлык кагыйдәләрен теләсә нинди бозу, шулай ук мәгълүмат конструкцияләрен монтажлау һәм эксплуатацияләү шартларын бозган вакытта төзек булмау һәм авария хәлләре өчен җаваплы.

7. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары хужалары аларның тиешле торышын күзәтеп торырга, тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру урыннарын вакытында ремонтларга һәм җыештырырга тиеш.

8. Тышкы реклама һәм мәгълүматны тиешенчә тотмау, жир кишәрлеген җыештыру һәм санитар тоту өчен тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары хужалары җаваплы.

9. Реклама конструкциясендәге мәгълүматны бетергәндә, реклама кыры якты тоннарынның баннер тукумасы белән алыштырылырга тиеш.

10. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары булганда, аларның фундамент блогы булырга тиеш демонтажированы белән бергә фундаментным блогы.

11. Реклама конструкциясен монтажлаганнан соң (демонтажлаганнан соң, реклама конструкциясе хужасы реклама конструкциясен урнаштыру урынын төзекләндергән өчен өч тәүлек вакыт эчендә төзекләндерергә тиеш.

12. «Арча шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә язулар, мәгълүмати һәм басма продукция (листовкалар, белдерүләр, афишалар һәм башка продукция), койма, корылмалар, аерым торган терәкләрдә (яктырту, элементә челтәре һ.б.), агачларда һәм монның өчен билгеләнгән конструкцияләрдән һәм аерым торган транспорт чараларынан читтә язу, ябыштыру һәм элү тыела.

140 статья

1. "Арча шәһәре" муниципаль берәмлеге территориясендә тыела:

- 1) Башкарма комитет тарафыннан бирелә торган рөхсәттән башка реклама конструкцияләрен урнаштыру;
- 2) Башкарма комитет белән килештермичә тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру;
- 3) әлеге төр продукцияне урнаштыру өчен каралмаган тәрәзәләрдә, ишекләрдә, тәрәзәара киңлекләрдә һәм башка урыннарда мәгълүмати-реклама продукциясен урнаштыру;
- 4) автотранспорт белән газоннарда кереп, реклама конструкцияләрендә сурәتلәрне (плакатларны) алмаштыру;
- 5) килештерелгән дизайн-проекттан тайпылып, реклама конструкцияләрен һәм аларда мәгълүмати-реклама урнаштыру;
- 6) реклама конструкциясе тирәсендәге жирдә ертылган һәм төшкән плакатлар, баннерлар (реклама продукциясе) һәм башка материаллар калдыру;
- 7) бозылган сурәте яки сурәте булмаган тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын куллану;
- 8) реклама конструкцияләрен һәм тышкы мәгълүмат чараларын тиешенчә булмаган хәлдә тоту (буямау, күгәрәк булу, өзәлгән плакатлар һ. б.);
- 9) сүтелгән реклама конструкцияләренә бетон нигезләрен газонда калдыру;
- 10) тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын аларга реклама яки мәгълүмати хәбәр урнаштырмыйча урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мәгълүмат кырына зыян китерү, шулай ук тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән каплау, беркетү;
- 11) тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын беркеткәндә корымаларга һәм объектларны бизәү, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклыгын һәм тотрыклылыгын киметү.

141 статья

1. Үзбелдекле язылган язуларны, шулай ук үзбелдекле урнаштырылган мәгълүмат һәм басма продукцияне бетерү эшләрен оештыру, ведомствога карамастан, әлеге продукцияне урнаштырган язуларны башкарган затларга йөкләнә. Әлеге затлар булмаган очракта, фасадлардан, стеналардан, коймалардан үз белдеге белән язылган язуларны бетерү эшләре әлеге объектларның милекчеләре яки арендаторлары тарафыннан башкарыла.

37 бүлек. Гражданнар игъланнарын, мәдәни һәм спорт чаралары афишаларын урнаштыру

142 статья

1. Мәдәни һәм спорт чаралары афишаларын урнаштыру бары тик махсус тумбаларда, щитларда һәм стендларда гына башкарыла. Башкарма комитетның вәкаләтле органнары белән килештерү буенча игъланнар өчен стендлар аерым торучы объектлар рәвешендә яки биналарда яки корымаларда асылмалы щитлар рәвешендә урнаштырыла ала.

38 бүлек. Коммуникацияләренә төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләре башкаруга төп таләпләр

143 статья

1. Грунтны казу яки юл катламнарын ачу (жир асты коммуникацияларен сузу, реконструкцияләү яки ремонтлау, свай һәм шпунт сугу, электр тапшыру линияләре, элемтә баганалары урнаштыру (алмаштыру), яктырту баганалары, жир эшләре планлаштыру, инженерлык эзләнүләре вакытында һәм башка эшләр) белән бәйле эшләр вәкаләтле орган тарафыннан бирелгән язма рөхсәт (жир эшләрен башкаруга ордер) булганда гына башкарыла.

2. Жирлек территориясен төзекләндерү белән бәйле жир, төзелеш һәм ремонт эшләрен оештыру һәм үткәрү тәртибе, жир эшләрен башкаруга ордер ясау һәм алу муниципаль хокукый актларның билгеләнгән таләпләре нигезендә башкарыла.

3. Яшел зоналарны бетерергә яки күчереп утыртырга туры килгәндә, ул эшләрен Башкарма комитет карары нигезендә башкарырга кирәк.

4. Жирлек юллары буенча хәрәкәтне вакытлыча чикләү яки туктату вәкаләтле орган тарафыннан юлның ике ягында заказчылар һәм эш башкаручылар, эшләр сроклары, карап чыгу мөмкин булган маршрутлар турында кирәкле барлык мәгълүматны үз эченә алган мәгълүмат щиты урнаштыру юлы белән мәжбүри рәвештә бирелгән рөхсәт нигезендә гамәлгә ашырыла. Күрсәтелгән щитның формасы һәм эчтәлегә рөхсәт бирү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең тиешле административ регламенты белән билгеләнә.

5. Яраклылык вакыты чыккан ордерлар буенча башкарылганда, жир эшләрен башкару үзбелдекле дип таныла.

144 статья

1. Жир эшләре ике төргә бүленә: планлы эшләр һәм авария хәлендәге эшләр.

2. Инженерлык челтәрләрендәге аварияләренә бетергәндә авария хезмәтләре тарафыннан казу эшләре өчен ордер бер тәүлек эчендә рәсмиләштерелә.

3. Казу эшләре башланганчы авария хезмәтләре төзекләндерү өлкәсендә контрольдә тотарга вәкаләтле органга, эшләренә үткәрү урыны, җаваплы затларның шәхси мәгълүматларын хәбәр итәргә, шулай ук кызыксынган оешмалар вәкилләрен урынга чакырырга тиеш. Вәкил килмәгән яки аның коммуникацияләренә төгәл торышын күрсәтүдән баш тарткан очракта, тиешле акт төзәргә кирәк. Шулай ук вакытта эшне алып баручы оешма топографик нигездә күрсәтелгән коммуникацияләр нигезләмәсенә таяна.

4. Яшелләндерелгән территориядә авария эшләре башкарганда, эш башкаручы оешма яшел үсентеләрнең сакланышын контрольдә тоту буенча вәкаләтле органга эшләренә башлануы һәм урыны турында хәбәр итәргә тиеш.

145 статья

1. Эшләр башкару өчен җаваплы затлар кирәкле киртәләр, юл билгеләре, күрсәткечләр, яктырту, мәгълүмат щитлары булу һәм тиешенчә карап торуны тәэмин итәргә, эш башкаручы оешма исеме, эш башкаручы затның фамилиясе, оешманың телефон номеры язылган табличка элөп куярга тиешләр. Эшләр башкару пассажирлар транспорты маршрутларын ябу, үзгәртү белән бәйле очракларда, матбугатта эш вакыты күрсәтелгән тиешле белдерүләр урнаштырыла.

2. Саклык чараларын күрү һәм жир асты корылмаларына зыян китерүне кисәтү өчен җаваплы зат, жир эшләре башлануыга бер тәүлек кала, төзелеш зонасында урнашкан челтәр хужаларын, предприятие, оешма, учреждение һәм физик затларны урынга чакыра.

3. Кызыксынган оешмалар белән килештермичә, проектта күрсәтелмәгән жир асты корылмалары табылганда, эшләр башкаруга комачауламаса да, жир эшләре башкару тыела.

4. Гамэлдәге жир асты корылмалары (торбауткәргечләр, кое, кабельләр, фундаментлар һ.б.) янында эшләр башкарганда, эшләрне оештыру проектында каралганнан кимрәк арада экскаваторлардан файдалану тыела. Бу очрактарда эшләр кулдан башкарыла.

146 статья

1. Жир асты коммуникацияләрендә аварияләрне бетергәннән соң юлларны, тротуарларны торгызу, әлеге статьяның 2 пунктында каралган очрактардан тыш, эшләр тәмамланганнан соң 10 көннән дә соңга калмыйча гамәлгә ашырыла. Бу чорда урамнарның һәм тротуарларның машиналар йөрү өлешен каплау урыннарын карап тоту оешма, предприятие, учреждение, капламаларны ачкан физик затка йөкләнә.

2. Көзге-кышкы чорда тотрыклы тискәре температуралар булганда, бозылган төзекләндерү эшләре вакытлыча схема буенча башкарыла һәм киләсе елның 2 нче кварталы ахырына кадәр төгәл торгызылырга тиеш.

147 статья

1. Урамнарда, машина юлларында һәм квадратларда жир асты корылмалары маршрутларын табигый күчерү бу төр эшчәнлеккә тиешле рөхсәте булган лицензияле оешма тарафыннан башкарыла һәм акт төзелә.

148 статья

1. Казу эшләрен башкарганда эйләнә-тирә территория норматив санитар халәттә, жәяүлеләр һәм транспорт хәрәкәте иминлеге, төзелеш зонасында булган барлык предприятиеләр һәм оешмаларга, учреждениеләргә керү юллары эшче хәлдә булырга тиеш.

2. Казу эшләрен башкаручы оешма, төзелешне оештыру проекты нигезендә, эшләр башкару урынын ышанычлы киртәләр белән тәмин итә. Тәүлекнең караңгы вакытында казу урыны ут сигнализациясе белән жиһазландырылырга тиеш. Траншеялар аша жәяүлеләр өчен күперләр урнаштырылырга тиеш. Хәрәкәт иминлеге һәм билгеләнгән таләпләрне үтәү өчен гамәлдәге законнар нигезендә жир эшләрен башкаруга ордерда күрсәтелгән зат җавап бирә.

149 статья

1. Жир асты коммуникацияләрен һәм корылмаларын салу һәм үзгәртеп коруның төп ысулы булып, кагыйдә буларак, төзекләндерелгән өслекне казымыйча, ябык ысул тора. Ачык ысул бары тик Башкарма комитет җитәкчесе белән килештерелеп кенә кертелергә мөмкин.

2. Автомобиль юлларының машиналар йөрү өлешендә, урамны автотранспорт хәрәкәте өчен туктатып тору һәм ябуны таләп итүче жир эшләре Башкарма комитет карары нигезендә башкарыла.

3. Казу эшләрен башкаручы оешма башкарыла торган эшләрнең тиешле сыйфатын тәмин итә, кирәкле юл билгеләре куюны тәмин итә, шулай ук ЮХИДИ органнары һәм башка вәкаләтле дәүләт һәм муниципаль органнар тарафыннан күрсәтелгән башка инженер-техник һәм оештыру чараларын гамәлгә ашыра.

4. Урамнарның машиналар йөри торган өлешендә (асфальт, бетон, вак таш) эшләр башкарганда траншея чикләрендә эшләр башкаручы тарафыннан махсус билгеләнгән урынга чыгарыла. Эш башкаручы шулай ук казылган юл һәм тротуар катламының, борт ташының, баскычларның һәм түшәм плитәләренең сакланышын тәмин итәргә бурычлы.

5. Урамнарның машиналар йөрү өлеше, юллар, шулай ук тротуарлар астында эшләр башкарганда, траншея киңлегенә карамастан, катламнарны торгызу барлык киңлеккә башкарыла.

150 статья

1. Урамнардагы һәм юллардагы күзәтү коелары һәм яңгыр кабул итү жайланмалары юл өслеге биеклегендә торгызылырга тиеш.

151 статья

1. Урамнарда, майданнарда һәм башка төзекләндерелгән территорияләрдә эшләр башкарганда транспорт чараларының тэгәрмәчләрен юу пункты яки кышкы чорда тэгәрмәчләрне коры һава белән чистарту жайланмалары каралырга тиеш.

152 статья

1. Жир эшләрен башкарганда, уңдырышлы катламны саклау өчен (15 см калыңлыкта), жирне алдан жиһазландырылган урыннарда өю һәм саклау зарур. Территориягә грунт салганда минераль грунт һәм туфракның өске уңдырышлы катламнарын гына кулланырга рөхсәт ителә.

2. Грунтны экология буенча махсус вәкаләтле муниципаль орган күрсәткән урыннарда, табигый саклау чаралары үткәргүгә һәм бозылган жирләрне яңадан торгызуга тотарга кирәк.

3. Урамнарның машина юллары һәм тротуарларны киредән күмү тыгызланган ком катламы белән (су сибү), кышын - эретелгән ком белән башкарыла. Газондагы чокырлар тыгыз туфрак катламы белән тутырыла, өске катламы 15 сантиметры үсемлек туфрагы белән тутырыла.

4. Чокырларны башкарма фото ясаганчы күмү рөхсәт ителми.

5. Чокырлар көпшәкләнми торган тыгызланган жир белән, юлларда һәм жәяүлеләр зоналарында өске катлам - калыңлыгы 20 сантиметр булган вак таш, газоннар үсемлек грунты белән капланыла.

153 статья

1. Урамнарның тирә-як территориясен пычрату һәм яңгыр сулары канализацияләрен, су үткәргеч торбаларны, кюветларны һәм газоннарны чүпләү тыела.

154 статья

1. Казылган урыннарда һәм алар янәшәсендәге территорияләрдә яңгыр һәм кар суларын үткәргү эшләрен башкаручы оешма тәэмин итәргә тиеш. Су траншеялардан, нигез чокырлары, коелардан юлларга һәм тротуарларга сибү тыела. Су гамәлдәге яңгыр канализациясе челтәренә юнәлдерелгә яки шланглар һәм лототклар буенча жибәрелгә тиеш.

155 статья

1. Билгеләнгән тәртиптә рөхсәт рәсмиләштермичә яшел үсентеләрне юк итү һәм тамыр системасын казу тыела.

2. Яшел үсентеләрне юк итү яки күчереп утырту кирәк булганда, яшел үсентеләрне Башкарма комитет боерыгы белән билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерергә һәм юк итәргә яки күчереп утыртырга кирәк.

3. Муниципаль берәмлек территориясендә яшелләндерелгән урыннарда жир эшләрен башкарганда оешма-предприятиеләр, учреждениеләр яки казу эшләре башкаручы физик затлар түбәндәгеләргә бурычлы:

1) яшелләндерелгән территориядән файдаланучылар һәм яшел утыртмаларны саклау буенча вәкаләтле орган белән яшел үсентеләр зонасында төзелеш эшләре башлануны килештерергә һәм аларның тәмамлануы турында ике көннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә;

2) төзелеш территориясендә урнашкан агачларны 2 м биеклектәге тоташ щитлар белән киртәләргә. Щитларны агач кәүсәсеннән 0,5 м ераклыкта, шулай ук 0,5 м радиуслы өчпочмак тирәсендә урнаштырырга мөмкин.

3) юлларны, майданнарны, ишегалларын, тротуарларны һәм башкаларны асфальтлау һәм түшәү вакытында агач тирәли 2 метр диаметрлы буш урын калдырырга кирәк;

4) кабель, канализация торбалары һәм башка корымалар салганда траншеялар казуны, кәүсәнең калыңлыгы 15 см. дан ким булганда агач кәүсәсеннән 15 см. га кадәр, куаклардан - 3 м. дан ким булмаган арада башкарырга кирәк;

5) Арча шәһәрендә юлларны, тротуарларны, башка корымаларны реконструкцияләгәндә һәм төзегәндә анда булган вертикаль билгеләрне киметкәндә яки арттырганда үсентеләр янында 5 см.дан да күбрәк үзгәртүгә юл куймаска. Тамыр системасын ачу яки жир белән каплау котылгысыз очрактарда, проектларда һәм сметаларда агачларның нормаль үсеш шартларын саклау өчен тиешле җайланмалар каралырга тиеш;

6) газоннарда, шулай ук агачтан 2,5 м һәм куаклардан 1,5 м ераклыкта төзелеш материалларын сакларга һәм машиналар һәм автомобильләр кую урыннарын оештырмаска. Ягулык материалларын саклау агач һәм куаклардан 10 метрдан да ким булмаган ераклыкта башкарыла;

7) яшел үсентеләрне төзелеш материаллары белән пычратырга;

8) керү юллары һәм подъемлы краннар урнаштыру өчен урыннар яшел үсентеләр булган территориядән читтә урнашырга һәм агач коймаларын бозмаска;

9) төп скелет тамырлары урнашкан урында, агач һәм куакларның тамыр системасы зонасында тамыр системасына зыян китермичә эшләргә;

10) жир эшләрен башкарганда жирнең өске уңдырышлы катламын салдыру, өю һәм саклау. Үсемлекләр грунтын вәкаләтле муниципаль оешмаларга әлегә яисә яңа территорияләрне яшелләндергәндә файдалану өчен тапшырырга;

11) төзелеш эшләрен башкарганда, грунтны вәкаләтле орган күрсәткән урыннарда табигый саклау чараларын үткәртүгә һәм бозылган жирләрне яңадан торгызуны тәмин итәргә.

4. Казу эшләрен башкаручы оешма, предприятие, учреждение һәм физик зат зарарланган газоннарны, яшел үсентеләрне, балалар, спорт майданчыкларын, кече архитектура формаларын, юл йөрү өлешенең яки тротуарның бөтен киңлеген яисә яшел үсентеләр булган территорияне төзекләндерергә тиеш.

156 статья

1. Торгызу эшләреннән соң грунт, материаллар, төзелеш чүп-чары һәм киртәләрне җыештыру мәҗбүри.

2. Жир эшләре башкаруга ордер алган жир асты челтәрләрендә аварияне бетерүне башкаручы оешма, предприятие, учреждение һәм физик затлар, эшләр тәмамланганнан соң, торгызылган төзекләндерү урыны 2 елга башкарылган эшләрнең сыйфат гарантиясе белән тапшырылырга тиеш. Эшләрне тәмамлау датасы булып актка кул кую датасы санала. Актның формасы Башкарма комитетның норматив актлары белән билгеләнә.

3. Жир асты коммуникацияләре өстендә, ремонт-торгызу эшләре башкарылмаган башка урыннарда жир утыртылган яки торгызылган өслек ремонт-торгызу эшләре башкарылганнан соң 2 ел эчендә зарарланган очракта, эшләрне башкарган оешма тәүлек дәвамында барлык житешсезлекләрне бетерергә тиеш.

4. Төзеклэндерүне үз көчөң белән торгызу мөмкинлеге булмаганда, предприятие элге эшләрне башкару өчен махсус оешмалар белән килешү төзөргә тиеш. Килешү төзү эшләрне башкаручы оешмадан төзеклэндерү элементларын торгызган өчен жаваплылыкны төшерми.

5. Төзеклэндерү элементларын (яшел зоналар, тротуарлар, борт ташларын) саклау мөмкин булмаган очракта, төзелеш заказчысы торгызуны үз хисабына башкара.

157 статья

1. Эшләр тәмамланганнан соң жир эшләрән башкаруга ордер алган юридик һәм физик затлар Башкарма комитетка түбәндәге документларны тапшырырга тиеш:

- 1) жир эшләрә өчен ордер;
- 2) элге Кагыйдәләр нигезендә бозылган төзеклэндерү эшләрән тулысынча торгызу турында акт;
- 3) электрон рәвештә башкарма фото;
- 4) яшел утыртмаларны саклауны контрольдә тоту буенча вәкаләтле органга түбәндәге документлар тапшырыла:

4.1) калдыкларны махсус оешмаларга тапшыру актлары;

4.2) яшел үсентеләрне сүткәндә, күчереп утыртканда яисә зыян күргән очракта, компенсация яшеллэндерү буенча башкарылган эшләр актлары, яшел утыртмаларның үсеп китү актлары. Компенсацияле яшеллэндерү үткәрелмәгән очракта, яшел үсентеләрне юк иткән өчен акчалата компенсацияне раслый торган, гамәлдәге методикалар нигезендә исәпләнгән түләү документлары;

4.3) яшел үсентеләрне юк итүгә бирелгән рөхсәттә күрсәтелгән шартларны һәм срокларны үтәү.

4.4) казу урынының фотосы.

158 статья

1. Яраклылык вакыты чыккан ордерлар буенча коммуникацияләр төзөгәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләрән башкару үз белдекле дип таныла.

39 бүлек. Уңайлы мохиткә махсус таләпләр

159 статья

1. Тирә-як мохитне, урамнарны һәм юлларны төзеклэндерү объектларын, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын проектлаганда торак пунктларның өлкән яшьтәге кешеләр һәм мөмкинлекләре чикләнгән затлар өчен уңайлы булуын, объектларны элге затларның йөрешенә ярдәм итүче элементлар һәм техник чаралар белән тәмин ителүен күздә тотарга киңәш ителә.

2. Өлкән яшьтәге кешеләрне һәм мөмкинлекләре чикләнгән затларны йөртүгә ярдәм итә торган техник чаралар һәм жайланмаларны проектлау, төзү, урнаштыру, расланган проект документларына ярашлы рәвештә, заказчы тарафыннан яңа төзелештә гамәлгә ашырырга киңәш ителә.

40 бүлек. Ярминкәләр һәм башка массакуләм чаралар вакытында төзеклэндерү эшләрән оештыру

160 статья

1. Ярминкәләр, күргәзмәләр, бәйрәм, күнел ачу, концерт, реклама һәм башка массакуләм чаралар үткәргәндә күрсәтелгән чараларны оештыручылар һәм заказ бирүчеләр (авыл хужалыгы ярминкәләрендә катнашучылар (сәүдә объектлары) элге Кагыйдәләр нигезендә чисталык һәм тәртип саклауны, яшел үсентеләрне (клумбалар, газоннар, агачлар,

куаклар) саклауны, тиешле территориядән чүп-чарны үз вакытында жыюны һәм чыгаруны тээмин итэргә, аның туплануына юл куймаска тиеш.

2. Әлеге массакүләм чараларны оештыру вакытында, чисталыкны тээмин итү максатыннан, оештыручылар һәм заказчылар махсус оешмалар белән тиешле территориядән чүп-чарны үз вакытында жыю һәм чыгару, яшел үсентеләрне торгызу буенча килешүләр төзөргә тиешләр. Чараларны күрсәтелгән шартнамә (шартнамәләр) төземичә үткәрү рөхсәт ителми.

3. Әлеге статьяның 1 пунктында күрсәтелгән чаралар тәмамланганнан соң, оештыручылар, заказчылар яки жаваплы кешеләр чүп-чар чыгаруны, яшел үсентеләрне яңадан торгызуны кичекмәстән тээмин итэргә тиеш. Әлеге чараларның дәвамлылығы бер көннән артык булган очракта, чүпне жыю һәм чыгару көн саен башкарыла.

4. Ярминкәләр һәм сезонлы сәүдә урыннары, цирклар, жәнлекләр һ.б. өчен урыннар әлеге чараларны үткәрү максатыннан бирелә торган затлар тарафыннан карап тотыла.

161 статья

1. Ярминкәләр, күргәзмәләр, бәйрәм, күңел ачу һәм башка массакүләм чаралар вакытында калдыкларны һәм чүп-чарны вакытлыча урнаштыру өчен урналар, чүп-чар өчен контейнерлар, биотуалетлар куела. Билгеләнгән чүп савытлары, контейнерлар һәм биотуалетлар саны территориянең чисталыгын тээмин итэргә тиеш.

162 статья

1. Ярминкәләр, шулай ук күргәзмә, реклама, концерт, күңел ачу һәм башка массакүләм чаралар үткәрү чорында сәхнә, стендлар, жиһазлар, механизмнар һәм конструкцияләр, павильоннар, тентлар һ.б. вакытлыча урнаштыру билгеләнгән тәртиптә, корылмаларга куела торган норматив таләпләрне исәпкә алып, шулай ук Арча муниципаль районы жирле үзидарә органнарына тиешле рөхсәт алып башкарыла.

163 статья

1. Ярминкәләр һәм (яки) сезонлы сәүдә, цирклар, жәнлекләр һ. б. оештыруга рөхсәт алган затлар һ. б. бурычлы:

1) территорияне тиешле тәртиптә тотуны, шул исәптән аны санитар чистартуны тээмин итэргә;

2) каты көнкүреш калдыкларын чыгару турында килешү төзөргә;

3) калдыклар һәм чүп-чар жыю өчен чүп-чар жыю жайланмалары (чүп савытлары) урнаштырырга;

4) төзекләндерүнең барлык элементларын, аерым алганда, яшел үсентеләрне, бирелгән территориядә саклауны тээмин итэргә;

5) Рөхсәт вакыты беткәч, оештыручылар төзекләндерү объектын торгызырга һәм, зыян булган очракта, түләүләрне тулысынча түләргә тиешләр.

41 бүлек. Комплекслы төзекләндерү һәм шәһәр тирәлеген үстерү проектларын тормышка ашыру һәм карарлар кабул итүдә ижтимагый катнашу формалары һәм механизмнары

41.1 Гомуми нигезләмәләр. Ижтимагый катнашу бурычлары, файдасы һәм формалары

164 статья

1. Шәһәр халкының әйләнә-тирә мохиттән канәгать булуын арттыру, яшәү һәм шәһәр тирәлегенең сыйфатын күтәрү максатыннан, карарлар кабул итүгә һәм шәһәр

территорияларен төзеклэндерү проектларын тормышка ашыруга актив шәһәр халкын, жәмәгатьчелек вәкилләрен жәлеп итү, шәһәр үсешенә барлык субъектлары фикерен реаль исәпкә алу зарур.

165 статья

1. Барлык кызыксынган якларның катнашуын тәмин итү һәм ижтимагый мәнфәгатьләренә, теләкләренә һәм һөнәри экспертизаны оптималь яраштыру өчен:

1) ижтимагый таләпне ачыклау этабында ижтимагый катнашуны максималләштерү, хәрәкәтле кыйммәтләренә формалаштыру һәм карала торган проектның максатларын билгеләү;

2) бурычларны хәл итүнең альтернатив концепцияләрен эшләүдә, шул исәптән проект семинарлары һәм ачык конкурслар механизмын кулланып, ижтимагый катнашу һәм һөнәри экспертиза үткәру;

3) әлеге территориягә һәм әлеге мәсьәләгә катнашы булган шәһәр тормышының барлык субъектларын жәлеп итеп, булдырылган вариантларны карау;

4) сайлап алынган концепцияне белгечләргә эшләп бетерү өчен тапшыру, финал карарын яңадан карау, шул исәптән аның нәтижәләгән һәм кызыксынган барлык субъектлар катнашында жәлеп итүчәнлеген арттыру кирәк.

41.2 Ижтимагый катнашуның принциплары һәм механизмнары

166 статья

1. Ижтимагый катнашу формалары барлык кызыксынучы якларны тулысынча жәлеп итүгә, аларның чын мәнфәгатьләрен һәм кыйммәтләрен ачыклауга, теләсә нинди шәһәр үзгәрешләрен проектлауда чагылдыруга, проектларны тормышка ашыру максатларына һәм планнарына ирешүгә, территорияне үстерү стратегиясен тормышка ашыручы проектлар тирәсендә шәһәр тормышының барлык субъектларын мобилизацияләүгә һәм берләштерүгә юнәлдерелгән.

167 статья

1. Территорияләренә төзеклэндерү проектлары буенча ачык фикер алышуны проект бурычларын формалаштыру этабында һәм проектлаштыруның һәр этабы нәтижәләре буенча оештырырга кирәк.

168 статья

1. Территорияләренә төзеклэндерү һәм үстерүгә кагылышлы барлык карарлар, тиешле территорияләр һәм шәһәр тормышының барлык субъектлары халкының фикерен исәпкә алып, ачыктан-ачык кабул ителергә тиеш.

169 статья

1. Мәгълүматның үтемләгән арттыру һәм халыкка һәм шәһәр тормышының башка субъектларына төзеклэндерү һәм шәһәр тирәлеген комплекслы үстерү өлкәсендәге бурычлар һәм проектлар турында хәбәр итү өчен "Интернет" челтәрендә интерактив портал булдырырга киңәш ителә.

170 статья

1. "Интернет" челтәреннән төп проект һәм конкурс документларына ирекле үтеп керүне тәмин итәргә, шулай ук төзеклэндерү проектлары буенча фикер алышуларның видеоязмасын һәм аларны махсус муниципаль ресурсларда урнаштыруны тәмин итәргә кирәк. Моннан тыш, проектлар материалларын гавами шәрехләү һәм фикер алышу мөмкинлеген тәмин итәргә киңәш ителә.

171 статья

1. Карарлар кабул итү һәм комплекслы төзекләндерү проектларын гамәлгә ашыру процессында гражданнарның катнашуын гамәлгә ашыру өчен түбәндәге форматларга ия булырга кирәк:

1) территорияләрне үстерү буенча максатларны һәм бурычларны уртақ билгеләү, әйләнә-тирә мохит проблемаларын һәм потенциалларын инвентаризацияләү;

2) сайлап алынган территориядә активлыкның төп төрләрен, функциональ зоналарны һәм аларның үзара урнашуын билгеләү;

3) жиһазлар, капитал булмаган объектлар, кече архитектура формаларын, аларның функциональ билгеләнешен, тиешле габаритларны, стиль чишелешен, материалларны тикшерү һәм сайлау;

4) территориянең функциональ зоналашуын исәпкә алып, төр катламнарны сайлап алу турында консультацияләр;

5) консультацияләр буенча предпологаемым төрләре яшелләндерү;

6) яктырту һәм яктырту жиһазларының күз алдында тотылган төрләре буенча консультацияләр;

7) проектны эшләүдә катнашу, архитекторлар, проектлаучылар һәм башка профильле белгечләр белән карарлар буенча фикер алышу;

8) проектлау процессында катнашучылар һәм булачак кулланучылар, шул исәптән жирле халыкны (олылар һәм балалар), эшмәкәрләрен, күрше территорияләрнең милекчеләрен һәм башка кызыксынган якларны да кертеп, проект карарларын килештерү;

9) проектны гамәлгә ашыру процессына ижтимагый контрольне гамәлгә ашыру (теләсә кайсы кызыксынган яклар тарафыннан контрольлек итү мөмкинлеген дә кертеп), шулай ук эшче төркемне, проектның Ижтимагый советын, яисә проектның күзәтчелек советын формалаштыру);

10) территорияне эксплуатацияләү процессына жәмәгать контролен гамәлгә ашыру (теләсә нинди кызыксынган яклар тарафыннан контрольлек итү мөмкинлеген дә кертеп, эшче төркемне, проектның ижтимагый советын, яисә территорияне даими рәвештә эксплуатацияләү өчен проектның күзәтчелек советын формалаштыру).

172 статья

1. Проектларны гамәлгә ашырганда, планлаштырылган үзгәрешләр һәм барлык коммуникация чаралары ярдәмендә бу процесста катнашу мөмкинлекләре турында жәмәгатьчелеккә мәгълүмат житкерүне тәэмин итәргә кирәк:

1) мәгълүмат жью, проектның барышы турында даими рәвештә мәгълүмат белән тәэмин итү, жәмәгатьчелек фикер алышуларын үткәрү нәтижеләре буенча фото, видео һәм текст отчетларын бастырып чыгару буенча бурычларны хәл итәргә тиешле бердәм мәгълүмати интернет - ресурс (сайт яки кушымталар) булдыру;

2) төрле яшь төркемнәренең киң даирәсен һәм проектның потенциал аудиторияләрен үз эченә алган жирле массакүләм мәгълүмат чаралары белән эшләү;

3) проектлана торган объектка якин урнашкан торақ йорт подъездларында, шулай ук объектның үзәндә урнашкан махсус стендларда урнашкан афишалар һәм белдерүләр элү; кешеләрне жәлеп итү һәм жыелу урыннарында (ижтимагый һәм сәүдә-күңел ачу үзәкләре, таныш урыннар һәм майданчыклар), проектлана торган территория белән янәшә урнашкан социаль һәм социаль инфраструктура объектлары холларында (поликлиникалар, мәдәният

йорты, китапханэлэр, спорт үзэклэре), жэмэгать фикер алышулары үткэрү майданчыгында (керү төркеме зонасында, махсус мэгълүмат стендларында);

4) мэгълүмат жирле халыкка аша мэктеп һәм балалар бакчалары. Шул исэптән-мэктеп проектлары: рәсемнәр конкурсы оештыру. Теләкләр, иншалар, макетлар, проектлар жыю, анкеталар тарату һәм укучыларның ата-аналары өчен чакыру;

5) очрашуда катнашучыларны электрон почта яки телефон аша шәхси чакыру;

6) төрле шәһәр һәм профессиональ берләшмэләргә мэгълүмат житкерүне тээмин итү өчен социаль челтәрләрдән һәм интернет-ресурслардан файдалану;

7) анкета тутыру һәм жыю өчен зур булмаган жайланмалы интерактив стендлар урнаштыру, ижтимагый тормыш үзэкләрндә һәм кешеләр күп булган урыннарда тэкьдимнәр жыю өчен территориядә стендлар урнаштыру;

8) проектлау объекты территориясендә зур үтә торган урыннарда махсус мэгълүмат стендлары урнаштыру. Стендлар анкета, мэгълүмат һәм кире элементә жыю өчен дә, шулай ук ижтимагый фикер алышулар нәтижэләре буенча проектлау процессының барлык этапларын һәм хисапларын халыкка житкерү өчен дә майданчык сыйфатында эшли ала;

9) проектлар турында фикер алышу түбәндәге инструментлар ярдәмендә жәлеп итү һәм заманча төркем эш алымнары һәм катнашуны тээмин итү өчен кирәкле инструментлар жыелмасын кулланып интерактив форматта узарга тиеш: анкеталау, сораштыру, интервью бирү, фокус-төркемнәр үткэрү, кулланучыларның аерым төркемнәре белән эшләү, проект семинарларын оештыру, проект остаханэләрен (воркшопларны) оештыру, жэмэгать фикер алышуларын уздыру, өлкәннәр һәм балалар катнашында дизайн-уеннар үткэрү, мэктеп укучылары һәм студентлар белән проект остаханэләрен оештыру, мэктеп проектлары (рәсемнәр, инша, теләкләр, макетлар), территорияне эксплуатациялүгә бәя бирү.

173 статья

1.Проектлуның һәр этабында конкрет хәл өчен максималъ туры килә торган механизмнары сайларга кирәк, алар проектта кызыксынган яклар өчен гади һәм аңлаешлы булырга тиеш.

174 статья

1.Жэмэгать фикер алышуларын үткэрү өчен, проектлау объекты белән янәшә урнашкан транспорт үтемлелеге зонасында булган кешеләргә яхшы таныш ижтимагый һәм мәдәни үзэкләрне (мәдәният йортлары, мэктепләр, яшьләр һәм мәдәни үзэкләр) сайларга кирәк.

175 статья

1. Жэмэгать фикер алышулары проект процессында катнашучыларга карата нейтраль позициягә ия булган тәжрибәле модератор катнашында үткәрелергә тиеш.

176 статья

1.Проект семинарлары, воркшоплар, дизайн-уеннар һәм башка төрле жэмэгать фикер алышуларын нәтижэләре буенча очрашу турында хисап, шулай ук очрашуның видеоязмасы формалаштырылырга һәм гражданнар проектның үсеш барышын күзәтеп тора, шулай ук бу процесска теләсә кайсы этапта кертелә һәм шәрехли алыннар өчен, проектның мэгълүмати ресурсларында, муниципалитетның рәсми сайтында урнаштырылырга тиеш.

177 статья

1.Проектны, проект алды тикшерүләре нәтижэләре, шулай ук проектның үзе турында актуаль мэгълүматны жэмэгать фикер алышуы уздырылганчы 14 көннән дә соңга калмыйча бастырып чыгарырга кирәк.

178 статья

1.Төзеклэндерү өлкәсендә ижтимагый контрольне теләсә нинди кызыксынган физик һәм юридик затлар, шул исәптән фото-, видеофиксация өчен техник чаралар, шулай ук "Интернет" челтәрендәге гомумшәһәр интерактив порталлар кулланып башкарырга хокуклы. Төзеклэндерү өлкәсендә ачыкланган һәм жәмәгать контроле кысаларында теркәлгән хокук бозулар турында мәгълүмат чаралар күрү өчен шәһәр башкарма хакимиятенең вәкаләтле органына һәм (яки) "Интернет" челтәрендәге гомумшәһәр интерактив порталга жиберелә.

179 статья

1.Төзеклэндерү өлкәсендә жәмәгать контроле законнарның һәм башка норматив-хокукый актларның төзеклэндерү, торак һәм коммуналь хезмәтләр өлкәсендә мәгълүматның ачыклығын тәмин итү һәм жәмәгать контроле турындагы нигезләмәләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

42 бүлек. Кагыйдәләрне бозган өчен җаваплылык

180 статья

1.Гражданның, вазыйфай һәм юридик затларны әлеге кагыйдәләрне бозган өчен җаваплылыкка тарту Россия Федерациясенең һәм Татарстан Республикасының гамәлдәге законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

181 статья

1. Җаваплылык чараларын куллану закон бозучыны гамәлдәге законнар һәм әлеге Кагыйдәләр нигезендә үзенә китерелгән матди зыянны каплатудан азат итми.

тарафыннан буялган булырга тиеш. Тышкы яктырту баганалары, тимер юл транспортының контакт челтәре терәкләре, саклагыч, бүлү киртәләре, юл корылмалары һәм юл жиһазлары элементлары буялырга, язулардан һәм теләсә нинди мәгълүмати-басма продукциядән чистартылырга, төзек хәлдә һәм чиста булырга тиеш.

2. Тышкы яктырту бердәм системасына тоташтырылган юл, урам һәм йорт яны яктырткычларын карап тотуны һәм ремонтлауны тээмин итүчене (подрядчы, башкаручы) билгеләү нәтижәләре буенча әлеге эш төрләрен үткәргүгә муниципаль контракт төзегән вәкәләтле орган яки оешма башкара.

3. Торақ йортларны тапшыру бүлгечләренә тоташтырган йорт яны утларын карап тотуны һәм ремонтлауны идарәче оешмалар башкара.

4. Ут баганалары һәм тимер юл транспортының контакт челтәре терәкләрендә урнашкан барлык элементларның һәм объектларның төзек һәм куркынычсыз торышы һәм тышкы кыяфәте өчен әлеге терәкләрнең милекчесе (кулланучы) жаваплы.

5. "Арча шәһәре" муниципаль берәмлеге территориясендә урнашкан мачталар һәм тышкы яктырту баганалары, электр тапшыру линияләре һәм югары вольтлы линияләр тирәсен жыештырган өчен жаваплылык аларны эксплуатацияләү өчен жаваплы затларга йөкләнә.

6. Трансформатор һәм бүлү подстанцияләренә, автоматик режимда (хезмәт күрсәтүче персоналдан башка) эшләүче башка инженерлык корылмаларына яқын-тирә территорияләргә жыештыру, әлеге объектларның милекчеләренә, милекчеләренә киңәш ителә.

60 статья

1. Тышкы яктырту баганаларын, тимер юл транспортының контакт челтәре терәкләрен алыштырганда, әлеге конструкцияләр өч тәүлек эчендә сүтелеп алынырга һәм челтәр хужалары тарафыннан чыгарылырга тиеш. Тышкы яктырту баганаларын чыгару юллардагы терәк хужасы тарафыннан кичекмәстән, калган территорияләрдә - мондый зарурилык (демонтаж) ачыкланган мизгелдән бер тәүлек эчендә башкарыла.

2. Аерым яктырткычларны алыштыру вакыты төзек булмау яки тиешле хәбәр кәргән мизгелдән 10 тәүлектән артмаска тиеш.

61 статья

1. Чыбыклар өзәлгәндә, терәкләр, изоляция зарарланганда, тышкы яктырту жайланмаларыннан файдалану рөхсәт ителми. Тышкы яктырту жайланмалары эшендә электр чыбыклар өзәлү яки терәкләр зарарлану белән бәйлә житешсезлекләр ачыкланганнан соң кичекмәстән бетерелергә тиеш.

2. Чыбыкларны һәм кабельләргә челтәрләргә һәм тышкы яктырту жайланмаларына үзбелдекле тоташтыру рөхсәт ителми.

62 статья

1. Тышкы яктырту объектлары яки тышкы яктырту чаралары белән жиһазландырылган объектларның милекчеләре (хужалары), шулай ук тышкы яктырту объектларына (чараларына) хезмәт күрсәтүче оешмалар бурычлы:

1) урамнарны, юлларны тиешенчә яктыртуны, терәк һәм яктырткычларның, яктырту жайланмаларының сыйфатын күзәтеп торырга, бозылган яки зыян күргән очракта, үз вакытында ремонт ясарга;

2) билгеләнгән тәртип нигезендә утны кабызуны һәм сүндерүне күзәтеп торырга;

3) тышкы яктыртуны урнаштыру, тоту, урнаштыру һәм эксплуатацияләү кагыйдәләрен үтәргә;

4) тышкы яктырту фонарьларын үз вакытында алыштырырга.

16 бүлек. Кече архитектура формаларын карап тору

63 статья

1. Кече архитектура формаларына монументаль-декоратив бизәү элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләнדרү жайланмалары, су сиптерү жайланмалары, муниципаль жиһазлар, жирлек территориясендәге коммуналь-көнкүреш һәм техник жиһазлар керә.

2. Кече архитектура формаларын карап тоту бирелгән жир кишәрлекләре чикләрендә, гомуми файдалану территорияләрендә тээмин итүчене (подрядчы, башкаручы) билгеләү нәтижәләре буенча әлегә эш төрләрән үткәргә муниципаль контракт (киләшү) төзөгән оешма белән контракт (киләшү) нигезендә жир кишәрлекләре хокукына ия булучылар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

64 статья

1. Кече архитектура формалары милекчеләре бурычлы:

1) кече архитектура формаларын чиста һәм төзек хәлдә тоту;

2) язгы чорда кече архитектура формаларын план нигезендә карап чыгу, аларны иске буядан, күгәрәктән арындыру, шулай ук ватылган элементларны алыштыру;

3) кышкы чорда кече архитектура формаларын, шулай ук аларга килү юлларын кар һәм боздан чистарту;

4) тигез өслекле комлыкларны төзекләндерү, комлыкларда елга бер тапкыр комны алыштыру;

5) балалар, спорт, хужалык майданчыклары һәм ял майданчыклары жиһазларының ныклығы, ышанычлылыгы һәм иминлеге таләпләренә туры килүен күзәтеп тору;

6) фонтаннар эшләгән чорда көн саен су өслеген чүп-чардан чистартып тору.

65 статья

1. Рөхсәт ителми:

1) кече архитектура формаларыннан тиеш булмаганча файдалану (өлкәннәрнең балалар уен майданчыкларында ял итүе, спорт майданчыкларында киём киштерү һәм башкалар);

2) теләсә нинди мәгълүмати-басма продукцияне кече архитектура формаларына ябыштыру;

3) кече архитектура формалары һәм аларның конструктив элементларын жимерү һәм зыян китерү;

4) фонтаннарда коену.

17 бүлек. Стационар булмаган объектларны карап тоту

66 статья

1. Стационар булмаган объектларны урнаштыру мондый объектларны муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән тәртиптә урнаштыру схемасы буенча гамәлгә ашырыла.

2. Тышкы габаритлар буенча ваклап сату чөлтәре объектының максималь гомуми майданы-60 кв. м.

3. Жир кишәрлеген арендауа килешүе вакыты чыккач, стационар булмаган объект арендатор тарафыннан сүтелергә, ә жир участогы азат ителгән һәм беренчел халәتكә китерелгән булырга тиеш.

67 статья

1. Стационар булмаган объектларның хужалары булган юридик һәм физик затларның бурычлары:

1) Стационар булмаган объектларны ремонтлау һәм буяу.